

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

RAHANDUSMINISTEERIUM

2018. AASTA MAJANDUSÜLEVAADE

Tallinn 2019

Sisukord

Makromajanduslik olukord	3
Väliskaubandus	9
Töötlev tööstus.....	16
Toiduainete ja jookide tootmine	20
Tekstiilitootmine.....	26
Rõivatootmine.....	29
Puidutöötlemine	32
Paberimassi, paberi ja pabertoodete tootmine	36
Keemiatööstus	40
Kummi- ja plasttoodete tootmine	45
Metalli ja metalltoodete tootmine	49
Masinate ja seadmete tootmine	52
Elektroonika- ja elektriseadmete tootmine	55
Transpordivahendite tootmine	60
Mööblitootmine	64
Ehitussektor	67
Sisekaubandus.....	72
Turism	76
Info ja side	84
Transport	90
Lisad	97

Tekstis kasutatavad lühendid:

vea — võrreldes eelmise aastaga

vep — võrreldes eelmise perioodiga

pa — poolaasta

p.s — parem skaala

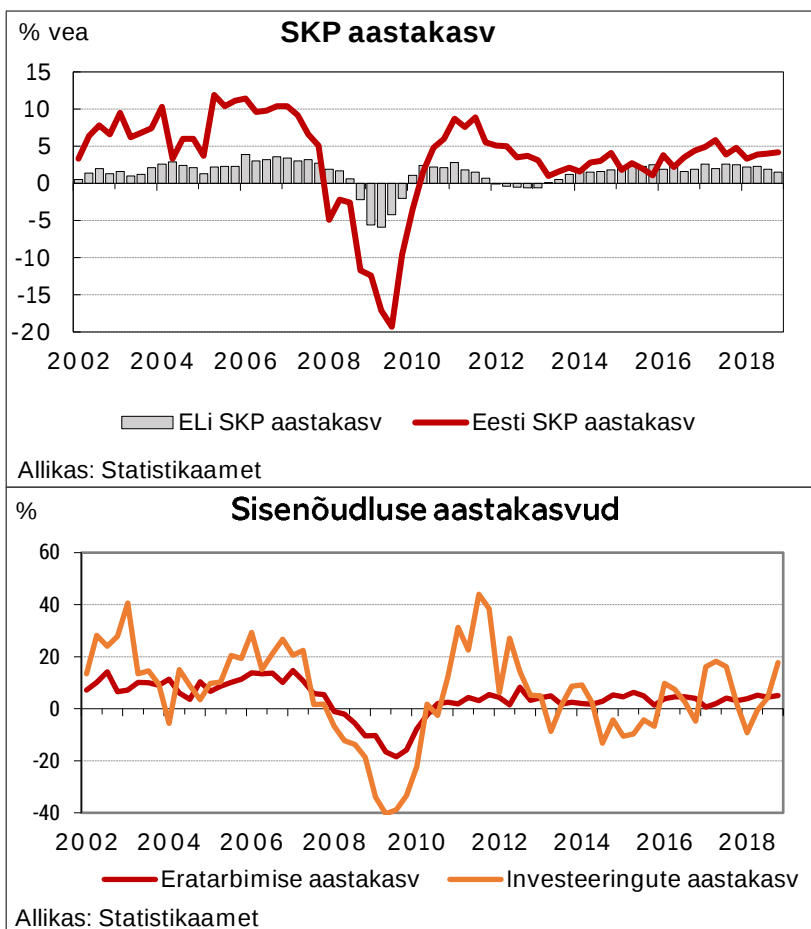
Makromajanduslik olukord

Eesti pea 4% **majanduskasv** 2018. aastal kujunes pärast veelgi kiiremat kasvu eelneval aastal meeldivaks üllatuseks. Kergelt jaheneva väliskeskkonna taustal SKP kasvutempo aasta lõpus isegi kiirenes. Jooksevhindades kasvas SKP aasta kokkuvõttes 8,6%, mis jäi vaid veidi alla 2017. aasta näitajale. Lisandväärtuse kasvu panustasid pea kõik sektorid, kuid sarnaselt eelneva aastaga tegi seda kõige rohkem ehitus. Tugeva panuse andsid veel töötlev tööstus, kutse-teadustegevus ning info ja side, mille ekspordimaht on kasvanud väga kiiresti. Majanduskasvu toetas jõuliselt sisenõudlus, kuid vaatamata välisnõudluse¹ kasvu aeglustumisele suutsid Eesti ettevõtted oma ekspordi kasvatada varasemast kiiremas tempos. Sissetulekute kiire kasv on teinud analüütikud ettevaatlikuks eksportiva sektori konkurentsivõime osas, kuid seni ei ole pikalt jätkunud kiire palgatõus ettevõtete ekspordivõimet oluliselt nõrgendanud. Kuigi tehnilised hinnangud ütlevad, et Eesti majandus toimib mõnevõrra üle oma jätkusuutliku taseme, olulisi tasakaalustamatusi majanduses ei ole. Suurimaks riskiks on välisnõudluse edasine nõrgenemine.

Jooksevhindades kasvas SKP aasta kokkuvõttes 8,6%, mis jäi vaid veidi alla 2017. aasta näitajale.

Majanduskasvu toetas jõuliselt sisenõudlus, kuid vaatamata välisnõudluse kasvu aeglustumisele suutsid Eesti ettevõtted oma ekspordi kasvatada varasemast kiiremas tempos.

Eesti oli ülejäänud maailma suhtes endiselt netolaenuandja, vähendades oma kriisieelsetel aastatel võetud välisvõlga.

Sisenõudluse kasv kiirenes 2018. aastal 5,5%ni, mis ületas majanduskasvu, kuid sisenõudluse osakaal SKPs püsis endiselt suhteliselt madalal tasemel (96,6%). Seega jäid Eesti residentidest majandusüksuste kulutused sissetulekutele alla ehk Eesti oli ülejäänud maailma suhtes endiselt netolaenuandja, vähendades oma kriisieelsetel aastatel võetud välisvõlga. Selline olukord on kestnud majanduskriisi algusest alates ning näitab kohalike elanike ja ettevõtete ettevaatlikkuse püsimist oma tarbimis- ja investeerimisotsustes.

¹ Välisnõudlus on Eesti olulisemate ekspordipartnerite import.

Vaatamata küllaltki kiirele tarbimiskulutuste kasvule elanike säästumäär² kasvas, kuna sissetulekud kasvasid veelgi kiiremini.

Tarbijate kindlustunne 2018. aasta jooksul üldiselt paranes, kuigi aasta viimastel kuudel veidi langes, ilmselt seoses ärevate uudistega majanduskasvu aeglustumisest ELis. Elanike tarbimiskäitumist need uudised siiski ei mõjutanud ja **eratarbimise kasv** püsis kuni aasta lõpuni kiire, ulatudes aasta keskmiselt 4,6%ni, mis ületas selgelt eelmise aasta näitajat. See tulenes tarbimiskulutuste kasvu kiirenemisest 8%ni, samas kui tarbijahinnad tõusid eelneva aastaga samas tempos (3,4%). Vaatamata küllaltki kiirele tarbimiskulutuste kasvule elanike säästumäär² kasvas, kuna sissetulekud kasvasid veelgi kiiremini. Säästumäär kasv kiire tulukasvu juures on arusaadav, kui elanikud ei usu sissetulekute kasvu jätkumisele senises tempos. Netosissetulekute kasvu kiirendas 2018. aastal paljude tulusaajate jaoks tulumaksureform ja ilmselt ei usuta ka palga kasvutempo püsimist praegusel tasemel pikemas perspektiivis. Kõrge säästumäär, mis ületab juba ELi keskmist, viitab paremale valmisolekule võimalikuks tulevaseks majanduskriisiks, kuna elanikel on finantspuhvleid rohkem kui kümme aastat tagasi.

Investeeringute 3% kasv 2018. aastal tuli pärast eelneva aasta 13% kasvu positiivse üllatusena, kuna aasta esimeses pooles vähenesid investeeringud oluliselt. Aasta lõpus kasvasid jõuliselt ettevõtete investeeringud eelkõige kinnisvarasse, kuid ka masinatesse ja seadmetesse. Ühtlasi taastus kiire kasv ettevõtete investeeringutes arvutitarkvarasse, mis eelneval viiel aastal oli stagnenunud. Firmede investeeringud arvutiriistvarasse küll veidi kahanesid, kuid see toimus eelneva aasta väga jõulise tõusu taustal. Majapidamiste eluasemeinvesteeringute kasv aasta teises pooles aeglustus oluliselt ning kinnisvaraturul on pärast pikka kiire kasvu perioodi toimumas mõningane rahunemine. Samuti aeglustus 2018. aastal oluliselt valitsussektori investeeringute kasv.

Ettevõtete investeeringute suhteliselt madal tase ei tarvitse siiski oluliselt mõjutada nende tootmispotentsiaali.

Ettevõtete investeeringute suhteliselt madal tase ei tarvitse siiski oluliselt mõjutada nende tootmispotentsiaali, kuna vähenenud on eelkõige hoonete ja rajatiste ning transpordivahendite osakaal. Kasvutrendil on olnud investeeringud seadmetesse, eriti aga telekommunikatsiooniseadmetesse ning intellektuaalomandiga seotud toodetesse. Eesti ettevõtete investeeringud arvutitarkvara ja andmebaasidega seotud toodetesse kasvasid 2018. aastal 50%. Kuna rahaliselt on digitaaltehnika ja tarkvaraga seotud investeeringud raudbetooni ja masinatega võrreldes siiski suhteliselt odavad, siis ei mõjuta need positiivsed trendid investeeringute kogumahtu oluliselt, kuid peaksid andma olulise panuse tööviljakuse kasvu.

Investeeringute osakaal SKPs oli 2018. aastal ajaloolises võrdluses madal (24%) ja ilmselt ei tõusegi see enam kriisieelsetesse kõrgustesse (35%). Põhjuseks on nii investeerimiskaupade suhteline odavnemine tarbekaupade suhtes kui ka ettevõtete väiksem täiendav vajadus kapitalimahukate hoonete järele.

2018. aastal väliskeskkond jahenes, mida iseloomustas kaubandustõkete ohu ja ebakindluse suurenemise taustal euroala majanduskasvu ja kaubavahetuse kiire aeglustumine. Sellele vaatamata oli välisnõudlus ehk kaubanduspartnerite import viimaste aastate võrdluses korraliku kasvuga ning võimaldas ka Eesti ettevõtetel suurendada ekspordimahtusid ja vaatamata kulusurvetele kasvatada kasumit.

² Säästumäär on siin defineeritud eratarbimiskulutuste osakaalu kaudu palgatulust ja sotsiaalsiiretest. See erineb Statistikaameti definitsioonist, mis sisaldab kõiki tulukomponente, kuid Statistikaamet avaldab 2018. aasta säästumäär alates septembrist 2019.

Kaupade ja teenuste **eksport** suurenes 4,3% ning ekspordihinnad tõusid 2,4%. Ekspordi kasv ületas välisnõudlust nii reaalses kui ka nominaalses arvestuses, viidates ekspordi turuosa suurenemisele välisturgudel.

Sarnaselt 2017. aastale vedas ekspordi kasvu tugev teenuste sektor (+5,6%). Kasv oli laiapõhjaline, tuginedes eelkõige veoteenuste ning info ja side teenuste ekspordikäibe kiirele kasvule. Eesti IT valdkonna hea maine ja konkurentsivõime on võimaldanud viimase kahe aastaga eksporti suurendada 45%. Mõjutatuna mõne suurettevõtte välistellimuste kõikumisest, oli kaupade eksport kvartalite lõikes heitlikum. Eesti päritolu kaupadest vedas kasvu põlevkiviõli, puidutoodete ja puitehitiste, sideseadmete ning elektroonika väljaveomahtude suurenemine. Olulisematest turgudest suurendati enam eksporti USAsse, Lätti, Soome ja Taani.

Kaupade ja teenuste impordi kasv kiirenes 6,1%ni, tuginedes sisseostetud teenuste, kapitalikaupade ja vahetarbimiskaupade hoogsamale sisseveole. Mõjutatuna sisseostetud veo- ja reisiteenuste kiirest kasvust, suurenes teenuste import 11,6%. Seda mõjutasid elanike reisimine välisriikidesse ning suurenenud kaubavedu meritsi ja maanteel.

2018. aastal vähenes **jooksevkonto** ülejääk varasema aasta rekordiliselt 3,2%lt 1,7%ni SKPst. Selle taga oli tugev kaupade ja teenuste import ning teise tulu bilansis kajastuvate jooksevülekannete väiksem laekumine.

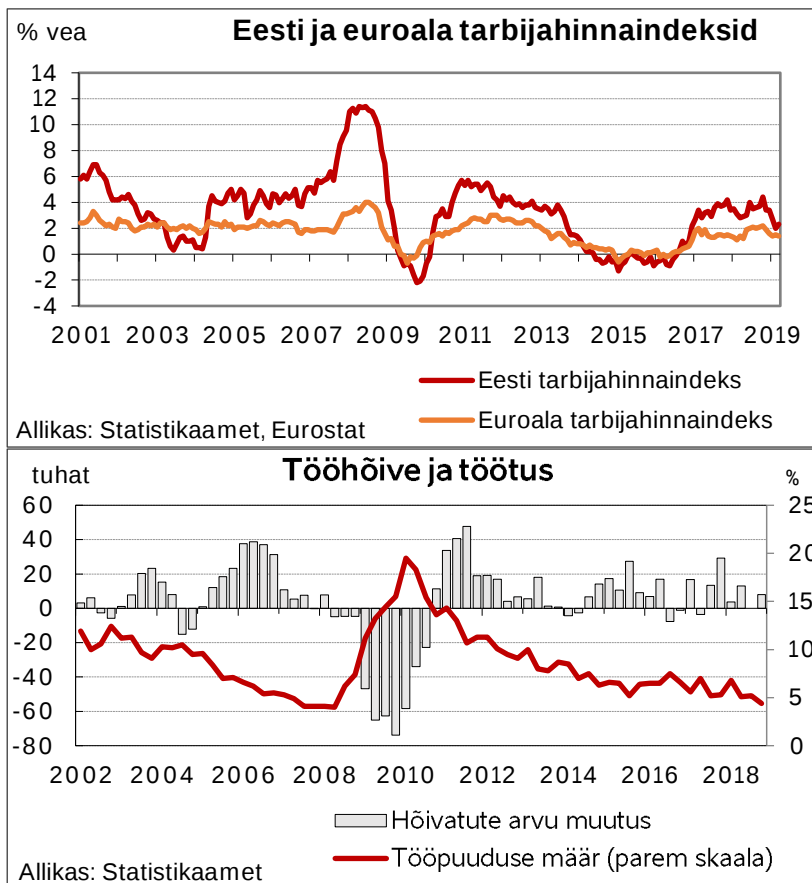
Inflatsioon oli 2018. aastal laiapõhjaline, ulatudes 3,4%ni. Aasta jooksul kiirenes teenuste ja energia hinnatõus, samas toiduainete hinnatõus vaatamata suvisele põuale pidurdus ning maksumeetmete panus aasta teisel poolel vähenes. Inflatsiooni kõrgpunkt jäi nii meil kui ka euroalal oktoobrikuusse, kui naftahinnad tõusid viimaste aastate kõrgeimale tasemele.

Energiahinnad tõusid 9,2% eelkõige kallima mootorikütuse, elektri ja puidukütte mõjul. Aasta kokkuvõttes kallines nafta pea 30% nõudlus- ja pakkumispoolsete tegurite ning geopolitiiliste pingete suurenemise tõttu. Elektri börsihind kujunes Põhjamaade ebasoodsate ilmastikuolude ning elektrijaamade hoolduste tõttu 2018. aasta kokkuvõttes börsiajaloo kõrgeimaks. Kuigi taastuenergia tasu ja võrgutasu mõnevõrra alanesid, suurenesid majapidamiste elektriarved ligi 11%. Oma mõju oli ka küttepude hinnatõusul, kus mängis olulist rolli samuti ilmafaktor ning lisaks puitkütuste kui taastuenergiaallika suurenev kasutamine soojuse tootmisel.

Toidutoorme hinnad välisturgudel pöördusid 2018. aasta teisel poolel langusesse, soosides toiduainete hinnatõusu pidurdumist ka kodumaisel turul. Suvise põua mõju toiduhindadele jäi oodatust tagasihoidlikumaks, põhjustades köögiviljade kallinemist sügis- ja talvekuudel. Potentsiaaliülene majanduskasv koos väga madala tööpuudusega on põhjustamas palgasurveid ning kaasa toonud teenuste hinnatõusu kiirenemise, mis ulatus 2018. aasta teisel poolel 3,9%ni. Kiiremat kasvu on näidanud väljas söömise, vaba aja ning tervishoiu teenuste hinnad.

Ekspordi kasv ületas välisnõudlust nii reaalses kui ka nominaalses arvestuses, viidates ekspordi turuosa suurenemisele välisturgudel.

Vaatomata
majanduskasvu
aeglustumisele püsis
nõudlus täiendava
töõjõu järele kõrge.

Hõivatute arv suurenes töõjõu-uuringu andmetel aasta kokkuvõttes 0,9% võrra ning töötus langes 5,4%ni. Vaatomata majanduskasvu aeglustumisele püsis nõudlus täiendava töõjõu järele kõrge. Hõive kasv oli suhteliselt laiapõhjaline, kuid töõtajate arv suurenes enim just sisenõudlusega seotud tegevusalades, näiteks ehituses ja kaubanduses. Samas on hõive suurenenud ka IT sektoris, mis on jätkuvalt edukas ka oma teenuste eksportimisel. Kõrge töõjõu nõudlus, kerkinud palgatase ning tööealise rahvastiku vähenemine suurendab sisse- ja tagasirännet. Eestlaste rändesaldo muutus positiivseks 2017. aastal. Lisaks on viimasel paaril aastal oluliselt suurenenud sisse- ja tagasiränne kolmandatest ehk mitte-EL riikidest. Politsei- ja Piirivalveameti andmetel anti 2018. aastal välja 20 000 lühiajalise töötamise luba, mis oli 12 000 võrra suurem kui 2017. aastal. Lisaks lühiajalise töötamise lubadele väljastati veidi alla kolme tuhande elamisloa töötamiseks. Kuna välismaalased ei satu töõjõu-uuringu valimisse, siis tõenäoliselt on kolmandatest riikidest pärit töõtajate sissevool suuresti põhjuseks, miks maksuameti andmed näitavad 2018. aasta kohta olulisemalt kiiremat hõivatute arvu kasvu kui töõjõu-uuring (2,6% vs 0,9%).

Statistikaameti andmetel kasvas **keskmine brutokuupalk** 2018. aasta kokkuvõttes 7,3%, kasvades kõikides tegevusalades. Palgatõus kiirenes aasta lõpus kooskõlaliselt nominaalse majanduskasvuga. Suurematest tegevusaladest panustasid palgakasvu kiirenemisse kaubanduse ja ehituse ettevõtted ning haridussektor. Ehituses oli olukord väga hea ning suurenenud töömahtude tõttu kasvasid lisaks keskmisele palgale ka töötunnid ja hõivatute arv. Samas on ajaloolises võrdluses ehituse tegevusala palgad endiselt madalad, jäädes majanduse keskmisest allapoole. Kaubanduses veab palgakasvu sisetarbimine, kuid lisaks sellele on suhteliselt madala palgatase ja sellest tuleneva töõjõu nappuse tõttu kaubandusettevõtted olnud sunnitud palku tõstma majanduse keskmisest kiiremini. Haridussektori töõtajate palgakasvu taga on valitsuse otsus tõsta õpetajate palkasid ennaktempos. Tõõtleva töõtuse keskmise palga suurenemine on

Palgatõus kiirenes
aasta lõpus
kooskõlaliselt
nominaalse
majanduskasvuga.

olnud majanduse keskmisest veidi väiksem, kuid kasv kiirenes eelmise aasta viimases kvartalis oluliselt. Selle taga näib olema töötajate töökoormuse langus, samas palgakulude kasv püsis töötlevas tööstuses kogu aasta jooksul 6% läheduses ning olulisi kiirenemise märke ei paistnud. Maksuameti andmetel kasvas 2018. aastal keskmine netopalk ehk pärast maksude maha arvamist välja makstud töötasu 9,3%, mis tähendas 3,4% hinnatõusu arvestades keskmise palgatöötaja reaalse ostujõu suurenemist koguni 5,6% võrra. Netopalka kasvu suurendas 2018. aasta algusest rakendunud maksuvaba tulu muudatus.

Keskvalitsuse puudujääk tulenes peamiselt hoogsalt kasvanud investeerimistegevusest, suurenenud sotsiaalkuludest kui ka aktsiiside alalaekumisest.

2018. aastal oli **valitsussektori³ eelarve** puudujäägis, mis moodustas Statistikaameti esialgsete andmete kohaselt 120 mln eurot ehk 0,5% SKPst. Puudujäägis oli keskvalitsus (0,9% SKPst), mida osaliselt tasakaalustas kohalike omavalitsuste ja sotsiaalkindlustusfondide ülejääk (vastavalt 0,2% ja 0,3% SKPst). Keskvalitsuse puudujääk tulenes peamiselt hoogsalt kasvanud investeerimistegevusest, suurenenud sotsiaalkuludest kui ka aktsiiside alalaekumisest. Sotsiaalkindlustusfondide tulemlüüasa ootusi nii Haigekassa kui ka Töötukassa osas, mida põhjustas sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu hea laekumine. Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon oli 2018. aastal puudujäägis 1,4% SKPst. 2019. aasta eelarvepuudujääk ulatub prognoosi kohaselt 0,2%ni SKPst, mis võrreldes 2019. aasta riigieelarves oodatuga on 0,7% võrra halvem tulemus, kuid 0,3% võrra parem, kui 2018. aastal. 2019. aasta positsiooni parandavad nii suurenevad dividenditulud kui CO2 kvoodiühiku hinnatõusu toel kasvanud müügitulu. 2020. aasta puudujäägiks kujuneb prognoosi kohaselt 0,3% SKPst. Peamiseks puudujäägi tekitajaks on keskvalitsus, kus 2019. aastaga võrreldes vähenevad tulud dividendidelt ja CO2 kvootide müügist, aeglustub maksulaekumiste kasv ning kiireneb sotsiaalkulude kasv (pensionid ja vanemahüvitis).

Maksukoormust suurendas eelkõige juriidilise isiku tulumaks

2018. aasta **maksukoormuseks** kujunes 33,2% SKPst, mis oli 0,4% võrra madalam kui aasta varem. Maksukoormust suurendas eelkõige juriidilise isiku tulumaks, mida mõjutasid mitmed maksumuudatused. SKPst mõnevõrra kiiremini kasvasid ka tööjõumaksud, mida mõjutasid inimeste eelistused maksuvaba tulu kasutamisel – paljud kasutasid 2018. aastal maksuvaba tulu vähem, kui neil selleks jooksvalt õigus oli ja nad said selle 2019. aastal tulumaksutagastusena kätte, ning tehniliselt kogumispensioni kõrgema maksemäära lõppemine. 2019. aasta maksukoormuseks kujuneb kevadprognoosi kohaselt 33,6% SKPst, mis vastab eelarves oodatud tasemele. Võrreldes 2018. aastaga suureneb üle 100 mln euro saastekvootide müügitulu, mis kajastub maksukoormuses aastase nihkega. SKPst kiiremini kasvab suurematest maksudest ka sotsiaalmaksu, kohalike omavalitsuste füüsilise isiku tulumaksu ja käibemaksu tasumine. Aastatel 2020–2023 kasvavad maksutulud aeglasemalt kui nominaalne SKP ja maksukoormus langeb 2023. aastaks 32,5%le SKPst.

Prognoosi kohaselt püsib järgnevatel aastatel võlakoormus stabiilne.

Valitsussektori **võlakoormus** langes 2018. aasta lõpuks 7,9%le SKPst, ilma Euroopa Finantsstabiilsusfondi mõjuta 6,2%le SKPst. 2019. aastal suureneb valitsussektori võlakoormus 8,2%ni SKPst. Nominaalselt suureneb võlg nii keskvalitsuse- kui ka kohalike omavalitsuste tasandil 2018. aastaga võrreldes. Prognoosi kohaselt püsib järgnevatel aastatel võlakoormus stabiilne ning moodustab prognoosiperioodi lõpuks 2023. aastal 8,2% SKPst.

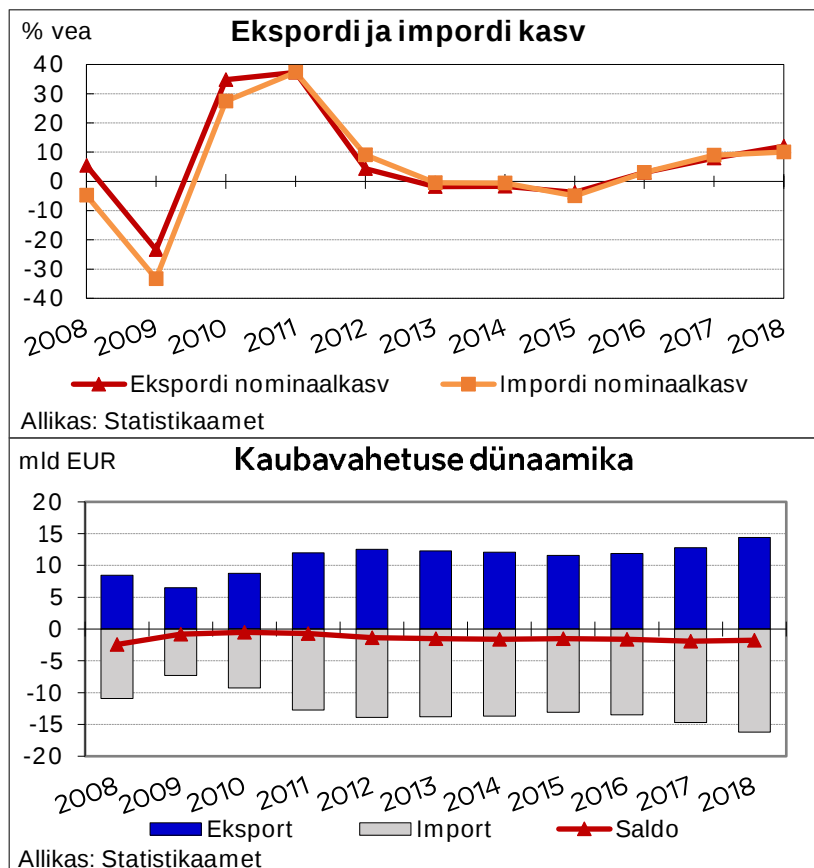
³ Valitsussektoris kuuluvad: keskvalitsus (kajastatakse riigieelarves), avalik-õiguslikud institutsioonid, riigi sihtasutused (nt haiglad), riigi äriühingud (nt RKAS), kohalikud omavalitsused, haigekassa, töötukassa.

%	2018	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*
SKP reaalkasv	3,9	3,1	2,7	2,7	2,6	2,5
SKP nominaalkasv	8,6	6,0	5,5	5,3	5,0	4,9
SKP jooksevhindades (mld €)	25,7	27,2	28,7	30,2	31,8	33,3
Tarbijahinnaindeksi muutus	3,4	2,1	2,2	2,0	2,0	2,0
Tööhõive (15–74-aastased, tuhat)	664,7	670,8	670,8	670,1	668,8	667,4
Tööhõive kasv	0,9	0,9	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
Töötuse määr	5,4	5,6	5,7	5,7	5,7	5,7
Keskmine palk (€)	1 314	1 398	1 471	1 544	1 621	1 701
Palga reaalkasv	4,0	4,2	3,0	2,9	2,9	2,9
Palga nominaalkasv	7,6	6,4	5,2	5,0	4,9	4,9
Jooksevkonto (% SKPst)	1,7	1,1	1,1	0,9	0,9	0,8
Eratarbimise muutus	4,6	4,7	2,9	2,9	2,7	2,6
Kapitali kogumahutuse muutus	3,3	5,1	4,0	4,3	3,4	3,6
Sisenõudluse muutus	5,5	3,5	2,6	2,8	2,4	2,3
Kaupade ja teenuste ekspordi muutus	4,3	3,2	3,0	3,2	3,3	3,3
Kaupade ja teenuste impordi muutus	6,1	3,8	2,9	3,4	3,2	3,1

Väliskaubandus

2018. aasta oli kaubavahetuses läbi aja kõrgeima käibega. Aasta lõpuks kasvasid eksport ja import jooksevhindades vastavalt 12% ja 10%. Siiski on kogu maailma kaubanduse kasv aeglasem kui enne 2008–2009. aastate majanduskriisi. Kuna Eesti eksport kasvas kiiremini kui import, oli ka kaubavahetuse bilansi puudujääk väiksem kui 2017. aastal. Kaubavahetuse puudujääk oli 2018. aastal 1,8 mld eurot, mis oli 69 mln euro võrra väiksem võrreldes 2017. aastaga.

2018. aasta oli kaubavahetuses läbi aja kõrgeima käibega.

Majanduse ja ekspordi arengut ohustavad mitmed globaalsed riskid, sh kaubanduspiirangud USAga ja Brexit.

Eesti majanduskasvu mõjutab suurel määral väliskaubandus, mistõttu ülemaailmsed muutused omavad majandusele olulist mõju. Viimaste aastate väliskaubanduse areng on olnud positiivne, kuid maailma kaubandusmaht on 2019. aasta alguses langusesse läinud. Eesti peamiste kaubanduspartnerite majanduskasv on aeglustumas ja see võib pidurdada ekspordi kasvu Eestis. Lisaks ohustavad majanduse ja ekspordi arengut mitmed globaalsed riskid, sh kaubanduspiirangud USAga ja Brexit.

2018. aastal oli kaubavahetuse kogukäive 30,6 mld eurot, kasvades aastaga 11%. Väliskaubandust mõjutas kõige enam mineraalsete kütuste ekspordi ja impordi suurenemine tänu nafta kallinemisele. Ekspordi kogumaht oli 14,4 mld eurot ja impordimaht 16,2 mld eurot. Ekspord ja import liikusid samas taktis ning nende osatähtsused kaubavahetuse käibes ei muutunud võrreldes eelmise aastaga, jäädes tasemele vastavalt 47% ja 53%. Eesti päritolu kaupade osatähtsus oli 2018. aastal kogu kaupade ekspordis 72%. Kodumaist päritolu kaupade väljavedu suurenes eelmise aastaga võrreldes 12%, re-eksport 11%.

Ligi pool kaubavahetuse kogumahust tuleb viie suurima partnerriigiga kauplemisest. 2018. aastal olid Eesti suurimad kaubanduspartnerid Soome (osatähtsus 14%), Rootsi (10%), Läti

ELi väliste riikidega kasvasid kaubandusmahud 2018. aastal kordades kiiremini kui ELiga.

(9%), Saksamaa (8%) ja Leedu (8%). 2018. aastal kasvas kaubavahetuse käive neist neljaga. Suurima mahuga väliskaubanduse partneritest vähenes käive Rootsiga, kuid langus oli vaid 1%. ELi väliste riikidega kasvasid kaubandusmahud 2018. aastal kordades kiiremini kui ELiga, kuid endiselt on Eesti peamised kaubanduspartnerid EL riigid. Märkimisväärne kasv kaubavahetuse mahtudes oli USA, Valgevene ja Singapuri, kus kasvud olid vastavalt üle kahe korra, üle kolme korra ja üle viie korra.

Olulisematest kaubanduspartneritest oli Eestil positiivne kaubavahetuse bilanss Soome (0,2 mld eurot), Rootsi (0,2 mld eurot) ja Lätiga (0,01 mld eurot). Lisaks oli positiivne väliskaubanduse bilanss ELi väliste riikidega. Suuremad puudujäägid andis kaubavahetus Leedu ja Saksamaaga, võrdselt 0,8 mld eurot, Venemaaga 0,5 mld eurot ning Poolaga 0,4 mld eurot. Kaubagrupidest oli Eestil 2018. aastal suurim puudujääk transpordivahendite (–0,8 mld eurot) ning keemiatoodete kaubavahetuses (0,6 mld eurot). Keemiatoodete suure negatiivse saldo põhjuseks oli nafta kallinemine, sest hoolimata põlevkivitoodete ekspordist on Eesti energiatoodete netoimportöör. Transpordivahendite kaubavahetuse negatiivset saldod mõjutas kõige enam sõidautode sisseost. Suurema ülejäägiga kaubeldi endiselt puidu ja puittoodete (0,9 mld eurot) ning mitmesuguste tööstustoodetega, nagu mööbel, padjad, tekid ja puitmajad (0,8 mld eurot).

Ekspordihinnaindeks suurenes vähem kui impordihinnaindeks.

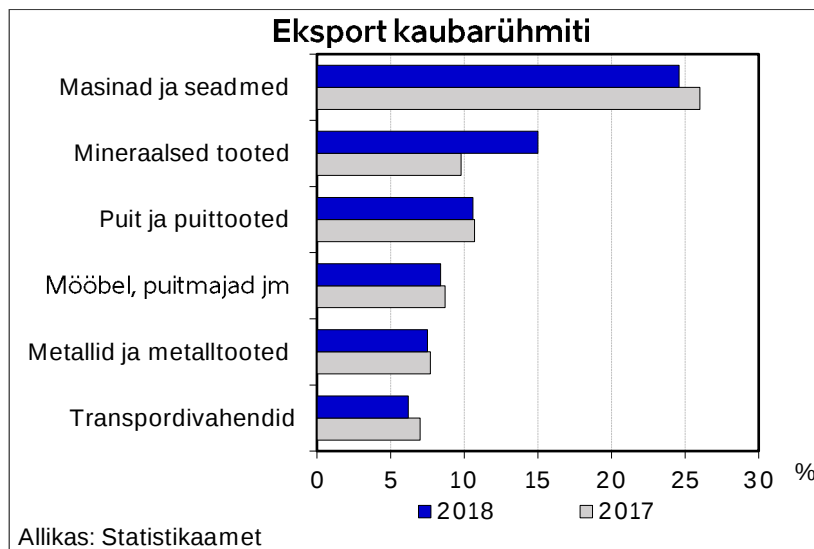
Koguseliselt jäi impordi kasv tagasihoidlikumaks kui ekspordi kasv, sest ekspordihinnaindeks suurenes vähem kui impordihinnaindeks. Impordihinnaindeks kasvas 2018. aastal 3,1% ning ekspordihinnaindeks 1,9%. Kuna imporditud tooted kallinesid kiiremini kui eksporditud tooted, siis suurenesid ettevõtete kulud. Peamiselt mõjutas hinnatõusu energia kallinemine, mis aga soodustas ka mineraalsete kütuste ja elektri ekspordi. Nafta hinna tõusu toetasid tugev nõudlus ja tarneprobleemid Iraanis ja Venetsueelas. Iraani probleemide taga oli USA poolt Iraanile kehtestatud sanktsioonid, mis on ostjaid ettevaatlikuks teinud. Venetsueelas aga langes 2018. aastal tootmine, sest riik oli jätkuvalt majanduskriisis. Ekspordi hinnatõusule aitasid lisaks nafta hinna kallinemisele kaasa ka metsamaterjali kõrged hinnad. Positiivselt mõjus hindadele 2017. aastal tekkinud puidu puudus tänu raieid takistavale märjale ilmale. Lisaks kasvatas hinda maailmaturu nõudluse suurenemine, sest puidu populaarsus keskkonnasõbraliku materjalina on tõusuteel.

EKI ekspertide hinnangud Eesti väliskaubanduse arengute osas olid 2019. aasta märtsi prognoosi põhjal üsna optimistlikud.

2019. aastal oodatakse ekspordinõudluse nõrgenemist maailmas ja Euroopa Liidu majanduse kasvu aeglustumist. Müncheni IFO uuringu prognooside kohaselt mõjutab euroala majanduskasvu pidurdumist Brexit, ebakindlus Hiina ja teiste arenevate riikide majanduse olukorra suhtes ning proteksionismi ilmingud. EKI ekspertide hinnangud Eesti väliskaubanduse arengute osas olid aga 2019. aasta märtsi prognoosi põhjal üsna optimistlikud. Negatiivsemalt hinnati vaid, et kaubavahetuse defitsiit võib suurened.

Ekspord

Eesti kaupade ekspordikasv oli 2018. aastal Euroopa Liidus kiireimate hulgas. Aasta kokkuvõttes kasvas ekspord 12% ehk 1,5 mld eurot võrreldes 2017. aastaga. Kasvunumbreid näitasid 2018. aastal kõik kuud peale märtsi, kus ekspordimaht langes 3%. Kõige enam mõjutas langust põllumajandussaaduste ja toidukaupade väljaveo vähenemine. Suurima kasvuga olid 2018. aastal juuliku ja november, kasvades vastavalt 26% ja 18%.

Oluline osa ekspordikäibe tõusust tuli mineraalsete toodete ekspordi suurenemisest.

Kuigi ekspordi kasv oli 2018. aastal hea, ei olnud see laiapõhjaline. Oluline osa ekspordikäibe tõusust tuli mineraalsete toodete ekspordi suurenemisest, mida mõjutas lisaks nafta kallinemisele ka mahtude kasv. Mineraalsete toodete eksport kasvas võrreldes 2017. aastaga üle 70%. Suurimat mõju avaldasid sellele ekspordi kasv USAsse, Singapuri, Saudi-Araabiasse ja Lätti. Olulisematest kaubagrupidest aitasid ekspordi kasvule kaasa ka masinate ja seadmete (+6%) ning puidu ja puittoodete (+11%) ekspordikäivate kasvud. Masinate ja seadmete ekspordis oli endiselt suurima osakaaluga mobiilsideseadmete väljavedu, mis kasvas 2018. aastal 8%, eelkõige USAsse. Mobiilsideseadmete eksport USAsse kasvas 23 mln eurolt 382 mln euroni, sest sidefirmad panevad püsti uusi 5G võrke, mille tarbeks müüakse uues Ericssoni Lasnamäe tehases toodetud tehnikat. Suurima osa puittoodete ekspordist moodustasid saematerjal, puidust tiseri- ja puusepatooted ning küttepuit, mida saadeti kõige enam Põhjamaadesse. Alla 10% osatähtsusega, kuid üle miljardilise ekspordikäibega kaubagrupidest kasvasid nii muude tööstuskaupade kui ka metallide ja metallitoodete eksport. Mitmesuguste tööstuskaupade eksport kasvas aastaga 7%. Suurima osatähtsusega kaubad selles grupis olid kokkupandavad ehitised, mille eksport kasvas 2018. aastal 23%. Olulistest kaupades kasvas veel mööbli eksport 9%, v.a voodite, diivanite ja tugitoolide ning valgustite eksport, mis oli languses. Mitmesuguste tööstustoodete olulisemad sihtturud on Soome, Rootsi, Norra ja Saksamaa. Metallid ja metallitoodete ekspordi kasvu mõjutasid kõige enam rauast või terasest metallkonstruktsioonide ekspordi kasv 12% ning malmi ja terase jääkide ekspordi kasv 6%. Metallid ja metallitoodete suurimad sihtturud on Soome, Rootsi, Läti, Saksamaa ja Türgi.

Eesti päritolu kaupade eksport kokku kasvas 2018. aastal 12%.

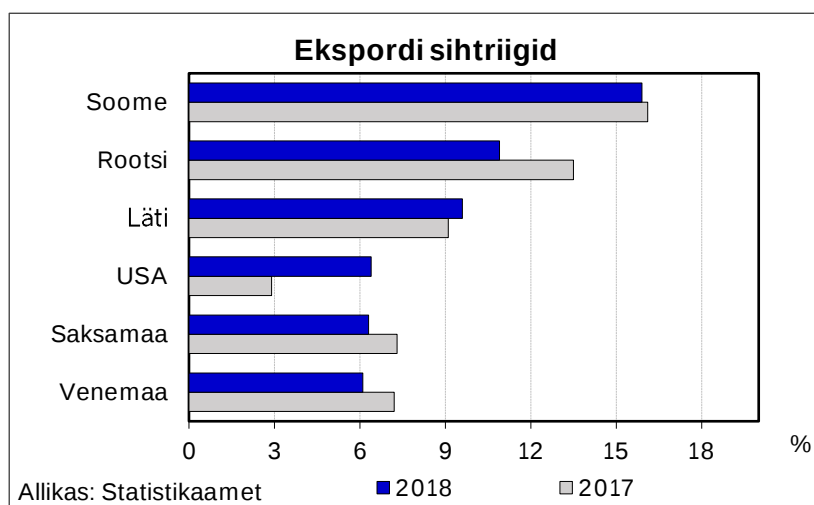
Eesti päritolu kaupadest suurenes samuti kõige enam mineraalsete toodete eksport, mis kasvas aastaga ligi 80%. Eesti päritolu kaupade eksport kokku kasvas 2018. aastal 12%, kuid nende osatähtsus koguekspordis jäi 2017. aasta tasemele ehk oli 72%. Eesti päritolu kaupadest näitasid kasvu kõik olulisemad kaubagrupid – masinad ja seadmed 5%, puit ja puidutooted 10%, muud tööstuskaubad 7% ning eelpool mainitud mineraalsed tooted lausa 79%. Suurimad eksporditurud Eesti päritolu kaupadele on Soome, Rootsi, Saksamaa, USA ja Läti. 2018. aastal langes eksport vaid Rootsi.

Suurim langus ekspordikäibes oli 2018. aastal taimsete toodete kaubagrupis (–19%), mis aga moodustas alla 2% kogu Eesti ekspordist. Languse taga olid peamiselt kaks suurima

osatähtsusega kaupa — oder ja nisu, mis langesid vastavalt 11% ja 52%. Ekspordi vähenemist võib põhjendada põua tõttu vähenenud viljasaagiga ning madalate hindadega. Nisu puhul on konkurendid Venemaa ja Ukraina jõudsalt arenenud ja saaki kasvatanud. Odra languse taga on peamiselt madalad hinnad, mistõttu on odra kasvatamist hakatud asendama teiste toodetega. Taimsetele toodetele lisaks vähenes ka tekstiili ja tekstiiltoodete eksport 2% ning transpordivahendite eksport 0,3%. Olulisematest sihtriikidest langes eksport Rootsi 9%, Saksamaale 3% ning Venemaale 6%.

Kokkuvõttes oli vaid mõne kaubagrupi eksport languses. Suurimad negatiivsed muudatused toimusid taimsete toodete väljaveos, mille osatähtsus koguekspordis moodustab vaid 1,5%. Olulisemad positiivsed muutused olid mineraalsete toodete väljaveos, mille osatähtsus koguekspordis oli 15%. Sihtriikidest mõjutas eksporti kõige enam Rootsi turu langus, mis moodustas 11% kogu ekspordist.

Sihtriikidest mõjutas eksporti kõige enam Rootsi turu langus

2018. aastal langes Euroopa Liidu osatähtsus Eesti koguekspordis 68%ni, mis oli 3 protsendipunkti võrra vähem kui aasta varem, kuid ekspordimaht suurenes 6%. Eesti ettevõtjate eksport ELi siseturule oli 9,8 mld eurot. Olulisematest ühtse siseturu partneritest kasvas väljavedu kõige kiiremini Taani (30%) ning seda eelkõige tänu mineraalsete õlide väljaveo suurenemisele.

Ekspord SRÜ riikidesse oli pikalt languses, kuid 2016. aastal hakkas taas kasvama. 2017. aastal tõus jätkus ning ekspordimahud olid 20% kõrgemad kui aasta varem. 2018. aastal oli aga taas mõningane langus, ekspordikäive oli 3% väiksem kui aasta varem. Suurimat mõju avaldas sellele eksport Venemaale, mis moodustab ligi 90% kogu ekspordist SRÜ riikidesse. Ekspordimaht Venemaale langes 6%. Kõige enam mõjutas ekspordimahude vähenemist masinate ja seadmete ning keemiatoodete (tihendussegud ja muud mastiksid) ekspordi langus. Lisaks olid languses Moldova, Aserbaidžaan, Kirgiisia ja Tadžikistan, mis aga on marginaalse osatähtsusega kogu SRÜ riikide ekspordis.

NAFTA riikide turgudel oli aga 2018. aastal taas tõus, ekspordimaht kasvas ligi kaks korda. Oluliselt kasvas eksport USAsse, muutes senised mahud pea ühe miljardi euro suuruseks. Selle taga oli peamiselt elektriseadmete (mobiilsideseadmed) väljaveo suurenemine. Ekspordimahud Kanadasse kasvasid 29% ning sellegi peamiseks põhjuseks oli mobiilsideseadmete ekspordi suurenemine. NAFTA riikidest oli languses Mehhiko (–45%), mis oli samuti tingitud mobiilsideseadmete ekspordist.

Oluliselt kasvas eksport USAsse, muutes senised mahud pea ühe miljardi euro suuruseks

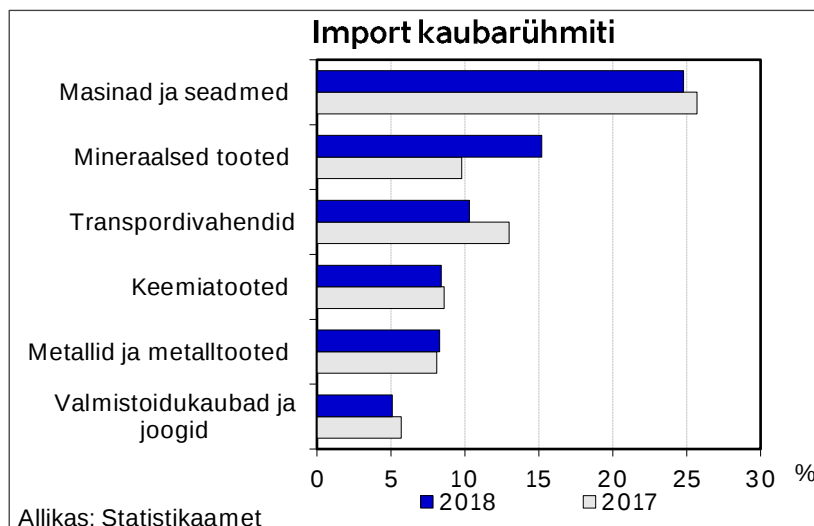
Eesti ekspordi sihtturgude järjestuses tõusis neljandale kohale USA, moodustades 6% kogu ekspordist. USA oli ka üks suurima ekspordi kasvuga riike 2018. aastal.

2018. aastal oli Eesti suurim ekspordipartner 16%ga taas Soome, mille kaubandusmaht kasvas võrreldes eelmise aastaga 11%. Suurima osa moodustasid elektrimasinad ja -seadmed, mille eksport kasvas 2%. Samas oluliste eksportkaubagruppide hulka kuulusid ka mitmesugused tööstustooted ning metallid ja metallitooted, mis kasvasid vastavalt 13% ja 9%. Teine suur ekspordipartner oli aga pikalt sihtriikide pingereas esimene olnud Rootsi. 2018. aastal langes eksport Rootsi 9%, muutes turu osatähtsuse koguekspordist ligi 3 protsendipunkti madalamaks kui aasta varem ehk 11%ni. Ekspordi languse taga oli suurima kaubagrupi, mobiilsideseadmete, ekspordi muutus, mis varem liikusid läbi Rootsi, kuid nüüd toimub väljavedu aina enam otse sihtriiki. 2018. aastal jäi kolmandale kohale Läti, mille osatähtsus oli 2017. aastaga sarnasel tasemel ehk veidi üle 9%. Eksport kasvas aastaga 17%. Peamisteks mõjutajateks olid mineraalsed tooted, mis moodustasid 24% koguekspordist ja kasvasid aastaga 68%. Eesti ekspordi sihtturgude järjestuses tõusis neljandale kohale USA, moodustades 6% kogu ekspordist. USA oli ka üks suurima ekspordi kasvuga riike 2018. aastal. Eksport kasvas ligi kolm korda, mida mõjutas kõige enam mobiilsideseadmete eksport tänu 5G tehnika arendamisele. 2018. aastal langes ekspordi sihtriikide järjestuses viiendaks Saksamaa ning seda eelkõige tänu USA hüppelisele ekspordi kasvule. Lisaks oli ekspordikäive 3% languses. Kõige rohkem mõjutas langust transpordivahendite väljaveo vähenemine, mille põhjuseks oli 2017. aasta baastaseme kõrgeks tõstnud laeva müük.

2019. aastaks prognoositakse majanduskasvu pidurdumist nii ELis kui ka mujal arenenud riikides. Üheks majanduskasvu pidurdavaks teguriks on proteksionismi ilmingud, mis mõjutavad ka Eesti ekspordi. Eesti Konjunktuuriinstituudi ekspertide hinnangud 2019. aastal väliskaubanduse arengu osas olid aga märtsis üsna optimistlikud. Ekspertide ootused jagunesid järgmiselt: 52% ootas ekspordimahtude suurenemist, 24% prognoosis jäämist samale tasemele ning 24% ekspertidest hindas tõenäoliseks mahtude vähenemist.

Import

Sarnaselt ekspordile oli ka import 2018. aastal kasvus, kuigi kasv oli mõnevõrra väiksem. Import kasvas võrreldes 2017. aastaga 10%. Impordikäive kasvas 11 kuus aastat, vaid jaanuarikuu ekspordimaht oli 7% madalam kui aasta varem. Suurim kasv oli aasta lõpus oktoobris, kui impordikäive oli 20% suurem kui 2017. aastal. Lisaks oli hea kasv juunis ja novembris, mõlemas 16%.

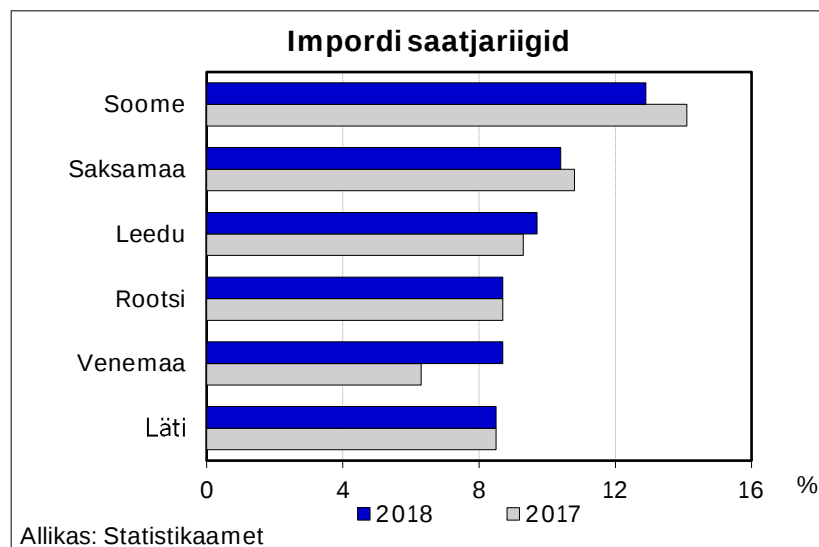

Olulistest kaubagrupidest oli languses vaid transpordivahendite sissevedu. Transpordivahendite import langes aastaga 13%, mida mõjutas kõige enam laevade impordi langus 16%. Selle põhjuseks oli 2017. aasta kõrge baastase tänu Tallinki uue parvlaeva ostule. Väiksema osatähtsusega kaubagrupidest olid veel languses mitmesugused tööstustooted (–2%) ning paber ja pabertooted (–1%).

Nii nagu ekspordis, oli ka impordis suurim tõus mineraalsete toodete sisseveos. Mineraalsete toodete import kasvas aastaga 70% ja see oli ühtlasi imporditavate toodete osatähtsusest teine kaubagrupp 15%ga. Kasvu peamiseks teguriks oli energia hinna tõus, mis kasvatas nii naftaõlide, toorõlide kui ka elektrienergia impordi. Mineraalsetest toodetest suurema osatähtsusega (25%) olid masinad ja seadmed, mille import kasvas 6%. Sellest kaubagrupist oli suurema kasvuga mehaaniliste masinate ja seadmete import, mis kasvas aastaga 14%, elektriseadmete import jäi 2017. aastaga sarnasele tasemele. Mehaaniliste masinate ja seadmete impordis oli oluline roll arvutite, iseliikuvate ehitusmasinate, käsiinstrumentide ja eriotstarbeliste seadmete sisseveo suurenemisel.

Mineraalsete toodete kasvu peamiseks teguriks oli energia hinna tõus, mis kasvatas nii naftaõlide, toorõlide kui ka elektrienergia impordi.

Suure osatähtsusega oli ka keemiatoodete import, mis kasvas aastaga 7% ning metalli ja metallitoodete import, mis kasvas 13%. Keemiatoodete kaubagrupist üle kolmandiku moodustavad farmaatsiatooted, mille sissevedu 2018. aastal kasvas 13%. Teine olulisem kaubagrupp oli väetised, mille sissevedu langes aastaga 5%. Metallide ja metallitoodete impordis kasvasid kõik alagrupid, neist kõige enam plii ja pliitooted, mille osatähtsus on aga marginaalne. Olulisematest alagruppidest kasvas raud ja teras 10%, raud- ja terastooted 17% ning alumiinium ja alumiiniumtöötud samuti 17%.

Eesti peamised importpartnerid on ELi riigid. ELi osatähtsus kogu impordis oli 2018. aastal 78%, mis oli kolm protsendipunkti vähem kui 2017. aastal. Sisseveo käive ELi riikidest kasvas aastaga 4%. Import ELi välistest riikidest kasvas aga 37%.

Impordimaht SRÜ riikidest kasvas 2018. aastal 82%. Import Venemaalt, mis moodustas 76% kogu SRÜ riikide impordist, kasvas aastaga 52%, avaldades näitajale olulist mõju. Selle taga oli eelkõige mineraalsete kütuste impordi kasv. Teine oluline saatjariik SRÜ riikide hulgas on Valgevene, mille impordimaht kasvas aastaga ligi neli korda. Ka Valgevene sisseveo mahtu mõjutasid kõige enam mineraalsed tooted.

Import NAFTA riikidest näitas 28% kasvu. Seda toetas import USAst, mis kasvas 33% ning mis moodustas 88% kogu NAFTA riikide impordist. Olulisemad kaubagrupid impordil USAst olid väärismetallid (mündid), mehaanilised masinad ja seadmed ning elektriseadmed. Kanada impordimahud jäid 2017. aastaga sarnasele tasemele ning sissevedu Mehhikost kasvas aastaga 5%.

Eesti peamised
importpartnerid on
ELi riigid.

2018. aastal jäi Eesti suurimaks impordipartneriks Soome, kelle osatähtsus langes aastaga ühe protsendipunkti võrra 13%ni. Kaupade sissevedu Soomest oli samas suurusjärgus kui 2017. aastal. Impordi osatähtsusest teisel kohal oli Saksamaa, kust import kasvas 6%. Peamine kaubagrupp oli 18% osatähtsusega transpordivahendid, mille sisseost kasvas aastaga 3%. Teine oluline kaubagrupp oli mehaanilised masinad ja seadmed, nende import kasvas 15%. Suurema osatähtsusega kaubagrupp oli veel elektrimasinad ja seadmed, mille import oli samuti 2018. aastal suurem kui aasta varem. Osatähtsusest kolmandat kohta säilitas Leedu 10%ga. Impordi kasv Leedust oli 14%, mille taga oli põhiliselt mineraalsete toodete sisseveo kasv. Teised olulised kaubagrupid olid farmaatsiatooted ning mehaanilised masinad ja seadmed, mille sissevedu suurenes vastavalt 13% ja 4%. Impordimaht kasvas ka osatähtsusest neljandas riigis Rootsis. Rootsi moodustas kogu impordist 9% ja kasvas võrreldes eelmise aastaga 11%. Selle põhjuseks oli eelkõige elektriseadmete sisseveo suurenemine. Impordi saatjariikide pingereas tõusis viiendale kohale Venemaa. Impordi kasv oli 52%, mida mõjutas kõige enam mineraalsete toodete, eelkõige kütteõlide, sisseveo suurenemine ligi kaks korda. Lisaks mõjutasid kasvu oluliselt puit ja puittooted, mille import oli 25% kõrgem kui 2017. aastal.

Prognooside kohaselt
võib sarnaselt
ekspordile oodata
2019. aastal ka
impordi kasvu
pidurdumist.

Prognooside kohaselt võib sarnaselt ekspordile oodata 2019. aastal ka impordi kasvu pidurdumist. Import siiski kasvab ja seda eelkõige tänu impordihindade tõusule. Eesti Konjunkturiinstituudi 2019. aasta märtsi prognoosis osalenud ekspertide hinnang oli võrreldes aasta tagusega küll mõnevõrra madalam, kuid siiski positiivne. Ekspertide ootused jagunesid järgmiselt: 47% ootas impordimahu suurenemist, 47% jätsid ootused samale tasemele ning impordimahu vähenemist prognoosis 6%.

Töötlev tööstus

Eestis tegutseb töötlevas tööstuses üle 7500 ettevõtte, enamus neist on väikese ja keskmise suurusega. Vähemalt 100 töötajaga ettevõtteid on enam kui 200, kuid neis on hõivatud ligi pooled tööstussektori töötajatest. Suuremate ettevõtete hulka kuuluvad näiteks mobiilside võrguseadmete tootja Ericsson Eesti AS, elektriseadmete tootja ABB AS, laevaehitus- ja metallitöötlemiskontsern BLRT Grupp AS, puidutöötaja Stora Enso Eesti AS, tekkide, patjade, voodite ja madratsite tootja AS Wendre, autoohutussüsteemide (turvavööde) valmistaja AS Norma ning lihatoodete tootja AS HKScan Estonia.

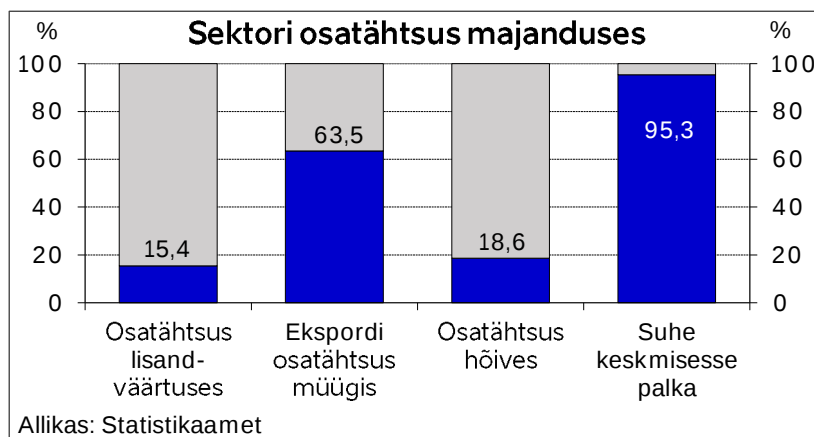
Eestis on tööstussektori osatähtsus majanduses lisandväärtuse põhjal veidi väiksem kui ELis keskmiselt (ca 16%). Töötlevas tööstuses hõivatute osatähtsus on Eestis aga ELi riikide seas üks kõrgemaid (ligi viiendik), mis näitab, et mujal suudetakse üldiselt sama arvu töötajate juures luua rohkem lisandväärtust.

Töötlev tööstus tervikuna on Eestis suurimaks tööandjaks – peaaegu iga viies tööga hõivatud inimene töötab selles valdkonnas. Viimase kümne aastaga on töötajate arv ja osatähtsus kogu majanduses siiski langenud ning tootmise kasvu on toonud tootlikkuse suurenemine. Töökohti on juurde loodud elektriseadmete tootmises, tootmismahult on enim kasvanud puidu- ja elektroonikatööstus. Töötajate arvult suuremad tööstusharud on puidutööstus, toiduainete tootmine ning metallitööstus. Majanduskriisi tõi kaasa töökohtade vähenemise, kuid töötlev tööstus oli ka üks esimesi, kus olukord paranes ning taas täiendavaid töökohti loodi. Olulist rolli taastumisel mängis eksport. Sektor on tugevasti sõltuv välisturgudest, kuhu müüakse üle 60% toodangust. Peamised eksporditurud on Soome ja Rootsi, kust on tulnud ka suurem osa (enam kui 60%) Eesti töötlevasse tööstusesse tehtud otsestest välisinvesteeringutest.

Töötajate arv töötlevas tööstuses järgnevatel aastatel prognoosi kohaselt oluliselt ei muutu, kuid töö-jõumahukamates harudes on oodata jätkuvat hõive langust. Töökohti lisandub eeldatavalt kõrgemat lisandväärtust loovates valdkondades (elektroonika), kuid ka kohalikul toormel põhinev puidutööstus näeb kasvupotentsiaali. Konkurentsivõime aluseks jääb siiski tootlikkuse kasvatamine, mis eeldab jätkuvaid investeeringuid nii masinatesse ja seadmetesse kui ka inimestesse, samuti toodete arendamist ja töökorralduse parandamist.

Töötlevas tööstuses toodang kasvas 2018. aastal suhteliselt kiiresti, arengud olid tööstusharude lõikes siiski erinevad. Hõivatute arv oluliselt ei muutunud ehk kasvu taga oli tootlikkuse tõus. Tööstussektori finantsnäitajad olid head. ELis hakkasid tööstuse väljavaated halvenema, kuid 2019. aastal jätkas Eesti tööstussektor endiselt kasvukursil.

EL riikide lõikes kuulus Eesti tootmismahu kasvult edetabeli ülemisse poolde

Töötleva tööstuse tootmismahud kasvas 2018. aastal ELis tagasihoidlikult (alla 2%). Eestis oli olukord parem, riikide lõikes kuulus Eesti tootmismahu kasvult edetabeli ülemisse poolde koos näiteks Leedu, Poola ja Rootsiga.

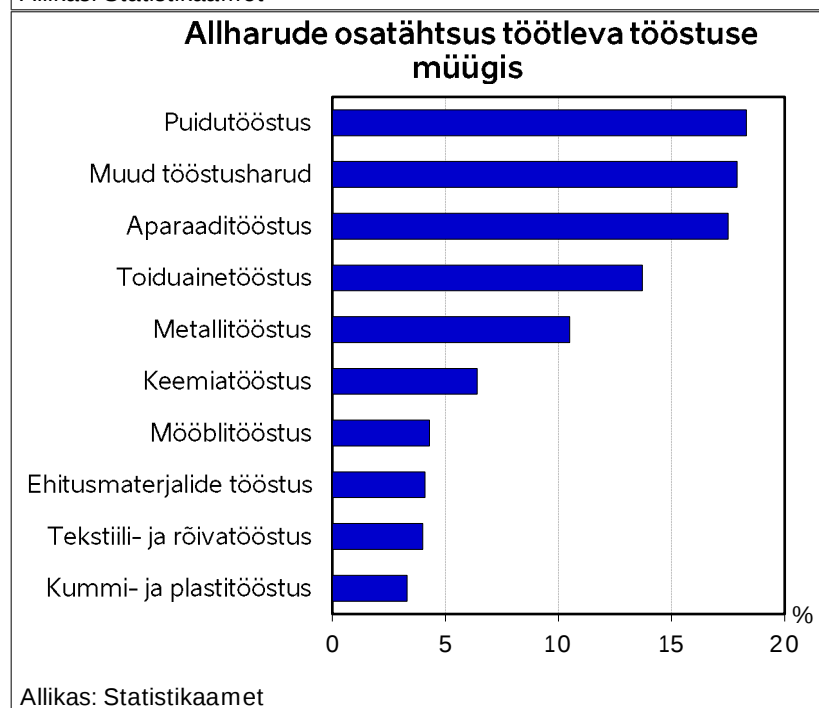
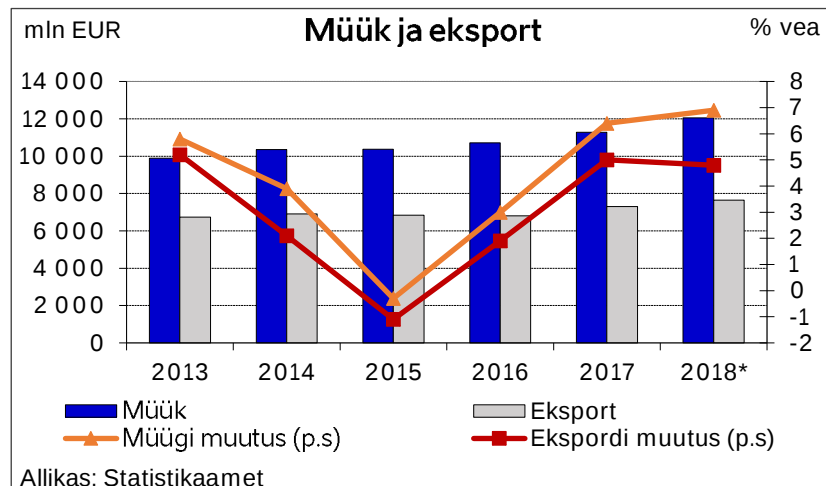
Kiirstatistika põhjal kasvas tootmismahud Eesti töötlevas tööstuses 2018. aastal ligi 4%. Kui aasta varem mõjutas töötlevat tööstust negatiivselt elektroonikatööstuse käekäik, siis 2018. aastal oli ta üks suuremaid sektori kasvu panustajaid. Tööstuse tootmismahu

kasvu toetasid tugevamalt veel puidutööstus ja põlevkiviõli tootmine, vähenes aga joogitootmine ja tekstiilitootmine.

Tootjahindade kasv oli 2018. aastal üldiselt tagasihoidlik, veidi üle 1%. Joogitootmises ja paberitööstuses tõusid tootjahinnad kümnendiku võrra. Ekspordihindade põhjal tõusid kiiresti ka põlevkiviõli hinnad ja tootmissisendite poolt vaadates naftatoodete hinnad.

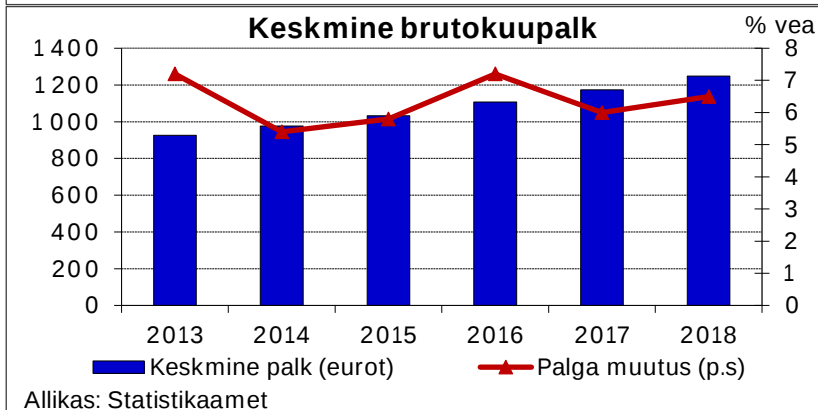
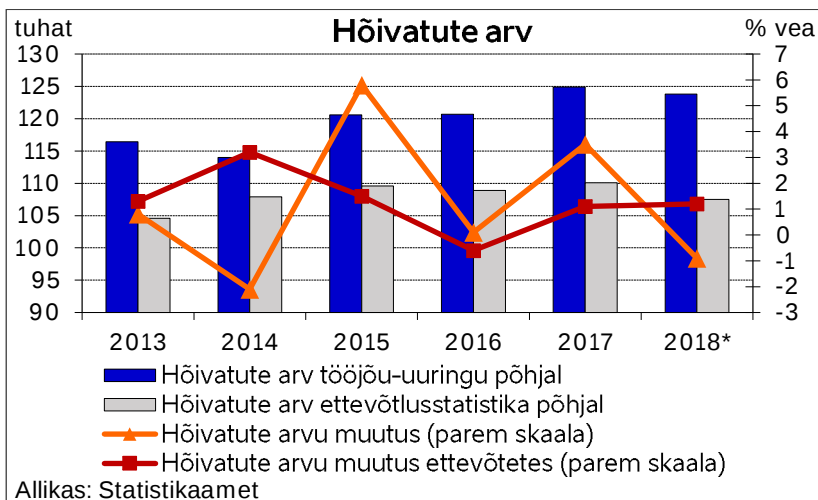
Tööstustoodangu müük suurenes aastaga ligi 7%. Müük koduturule kasvas sellest veidi kiiremini, eksport aeglasemalt.

Müük koduturule kasvas veidi kiiremini, eksport aeglasemalt.

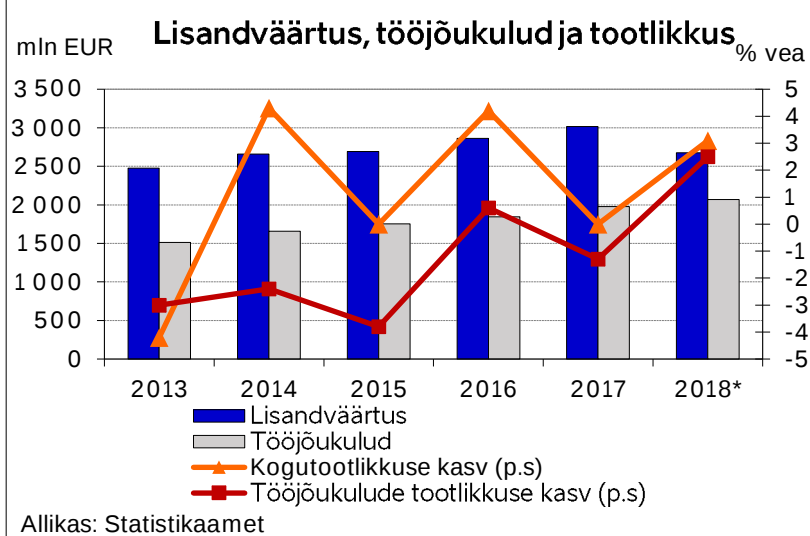

Sarnaselt viimastele aastatele oli palgakasv töötlevas tööstuses 2018. aastal (6,5%) veidi madalam kui Eestis keskmiselt. Kuna töötajate ja töötundide arv muutus aastaga vähe, siis palkadega samas suurusjärgus kasvasid ka ettevõtete tööjõukulud kokku. Teiste kulude tagasihoidlikum kasv aga tähendas, et töötleva tööstuse sektori ettevõtete kogukasum suurenes (esialgsel andmel viiendiku võrra). Lisandväärtus kasvas kiiremini kui töötajate arv, kogu- ja tööjõukuludega võrreldes aga samas suurusjärgus.

Sarnaselt viimastele aastatele oli palgaskasv töötlevas tööstuses 2018. aastal (6,5%) veidi madalam kui Eestis keskmiselt.

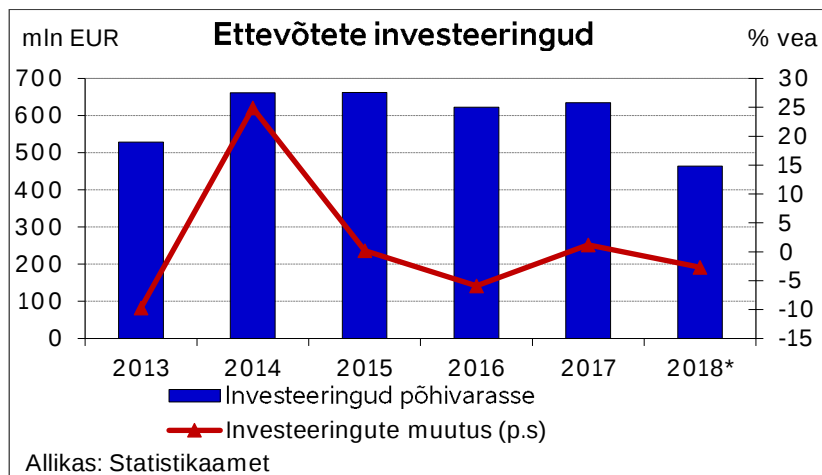

Lisandväärtus kasvas kiiremini kui töötajate arv, kogu- ja tööjõukuludega võrreldes aga samas suurusjärgus.

Investeeringute maht oli 2018. aastal töötlevas tööstuses peaaegu sama suur kui aasta varem, samas kiir- ja lõpliku statistika vahel võivad olla üsna suured käärid. Lisaks on hakanud levima ka ärimudelid, kus seadme parki ning hooneid renditakse, mitte ei osteta välja, kuna see lisab paindlikkust. Investeeringud vähenesid eelneva aasta väga suurte mahtudega võrreldes puidu- ja paberitööstuses, elektriseadmete tootmises ja masinate ning seadmete remondi tegevusalal, teistes tööstusharudes investeeriti valdavalt rohkem. Samas nagu öeldud, võib lõplik statistika anda teistsuguse ülevaate olukorrast. Suurem osa investeeringutest läks masinatesse ja seadmetesse (ligi kaks kolmandikku kogu kapitalimahutustest). Võrreldes eelmise aastaga toimus suurem muutus ehitamises ja rekonstrueerimises, kus investeeringud langesid kümnendiku võrra.

On hakanud levima ka ärimudelid, kus seadmeparki ning hooneid renditakse, mitte ei osteta välja, kuna see lisab paindlikkust.

Eesti Konjunkturiinstituudi küsitluse põhjal oli tööstusettevõtete majandusolukord pigem hea, kuigi eelneva aastaga võrreldes hinnati nõudlust tagasihoidlikumaks. Soov täiendavat tööjõudu palgata oli sama suur kui aasta varem. Toodangu kasvu piirava tegurina süvenes veelgi tööjõupuuduse probleem.

Toodangu kasvu piirava tegurina süvenes veelgi tööjõupuuduse probleem.

Euroopa riikides hakkas majanduskliima jahenema. Tööstussektori kindlustunde indikaator oli 2019. aasta alguses ELis madalam kui aasta varem samal ajal, olles siiski veel keskmisest näitajast kõrgemal. Samas Eesti töötleva tööstuse jaoks algas aasta suhteliselt hästi. I kvartalis 2019 püsis tootmismahu kasv umbes 5% juures, tootmine vähenes vaid üksikutes tööstusharudes. Eksportturgude väljavaadete halvenemine mõjutab ka Eesti majandust, kuid isegi keerulisemates tingimustes on Eesti tööstussektor suutnud kohaneda muutunud oludega. Seega võib oodata, et ka 2019. aastal on Eesti tööstuse käekäik ELi keskmiste näitajatega võrreldes parem.

Toiduainete ja jookide tootmine

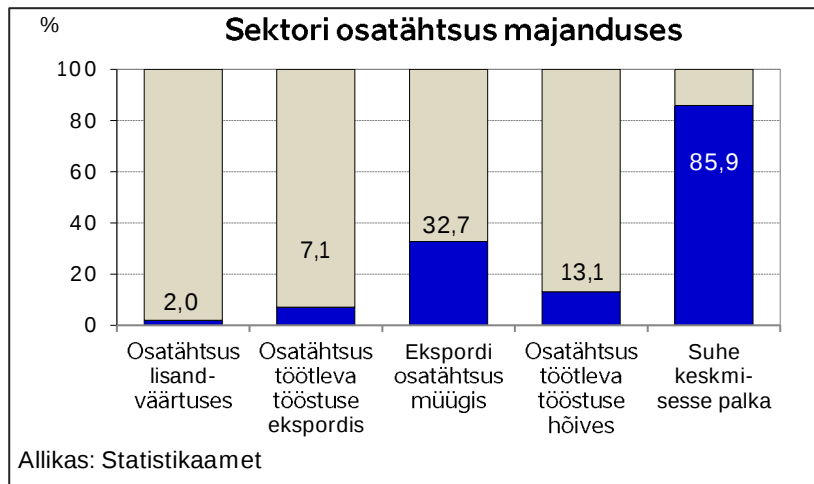
Toiduainetööstus on tootmismahult Eesti üks suurimaid tööstusharusid, mis on põhitegevusalaks ligikaudu 700 ettevõttele. Kuigi suurem osa müügitulust tuleb koduturult, on pidevat kasvu näidanud ka ekspordimaht. Kokku leiab toiduainete ja jookide tootmises rakendust enam kui 16 000 inimest.

Toiduainete ja jookide tootmisega tegelevaid ettevõtteid leidub kõikjal üle Eesti, olles olulisteks tööandjateks mitmetes maapiirkondades. Suurimaks ettevõtteks tööstusharus on lihatööstustest AS HKScan Estonia Lääne-Virumaal. Teiseks suuremaks lihatööstuseks on Atria kontsern, mis asub Lõuna-Eestis. Suuremad pagaritööstusettevõtted on Paides asuv AS Eesti Pagar ja OÜ Cristella VT Võrus. Suuremate toiduainetööstuse ettevõtete hulka kuuluvad ka jookide tootjad AS Saku Õlletehas Harjumaal ja AS A. Le Coq Tartumaal, piimatööstustest Valio Eesti AS ning Maag Grupis paiknevad AS Farmi Piimatööstus ja TERE AS. Suurimad kalatöötledajad on Harjumaal asuvad AS M.V.WOOL ja Vičinuui gruppi kuuluv AS Paljassaare kalatööstus, Pärnumaal asuv Japs M.V.M. AS ning Saare maakonnas tegutsev OÜ Vettel. Suurim magusatootja on ORKLA Eesti AS kontserni kuuluv Kalevi tootmisüksus. Suurimad valmistoidu valmistajad on Lunden Food OÜ ja Tallinna Kaubamaja kontserni kuuluv Kulinaaria OÜ.

Toiduainete tööstusi on viimastel aastatel kimbutanud tugev konkurents lähiriikidest ja heitlikud eksporditurud. Kuna madala tööjõu eelis on Eestil kadunud, peab sektor kiiresti ümber orienteeruma suurema lisandväärtusega toodetele kasutades efektiivsemat tootmist. Ka on viimastel aastatel olnud oluliseks probleemiks madal tootlikkus. Võrreldes ELi tootjatega on Eesti toiduainete tootmises tootlikkus vähem kui pool ELi tasemest. Seda on küll rohkem kui Lätis või Leedus, kuid kaugel Põhjamaade tasemest. Konkurentsivõime tagamiseks tulevikus on vaja jätkata automatiseerimisega ning liikuda tootmise poole, mis nõuab vähem tööjõudu.

2018. aasta kujunes toiduainete ja jookide tootmisele edukaks, ekspordimahu kasv stabiliseerus, kuid siseturg astus suure sammu edasi. Hoolimata seni kehtivatest Venemaa poolsetest sanktsioonidest, jõudis sektori eksport lähedale kõigi aegade tippasemetele. Jookide tootjatele tegi jätkuvalt muret piirikaubandus, mille maht on siiski stabiliseerunud.

2018. aasta oli veidi edukam toiduainete tootjatele, jookide tootmises oli müügi kasv poole aeglasem.

Toiduainetööstus koosneb kahest suuremast sektorist: toiduainete tootmisest ja jookide tootmisest. 2018. aasta oli veidi edukam toiduainete tootjatele, jookide tootmises oli müügi kasv poole aeglasem.

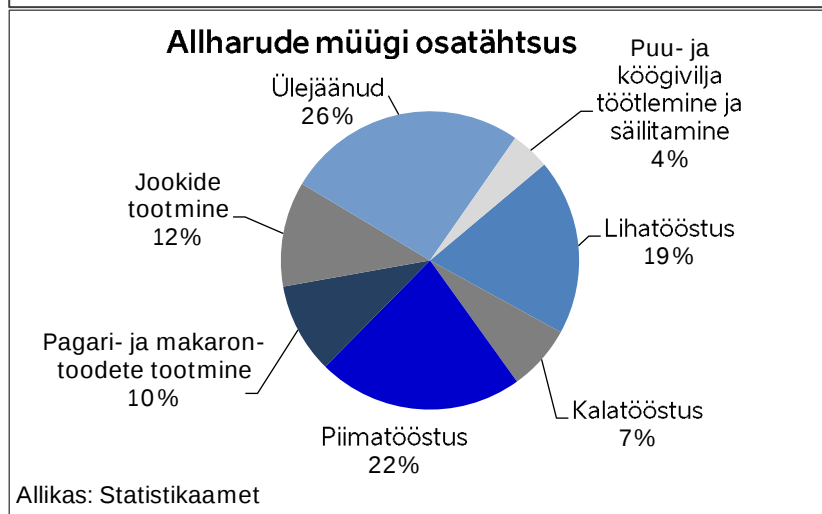
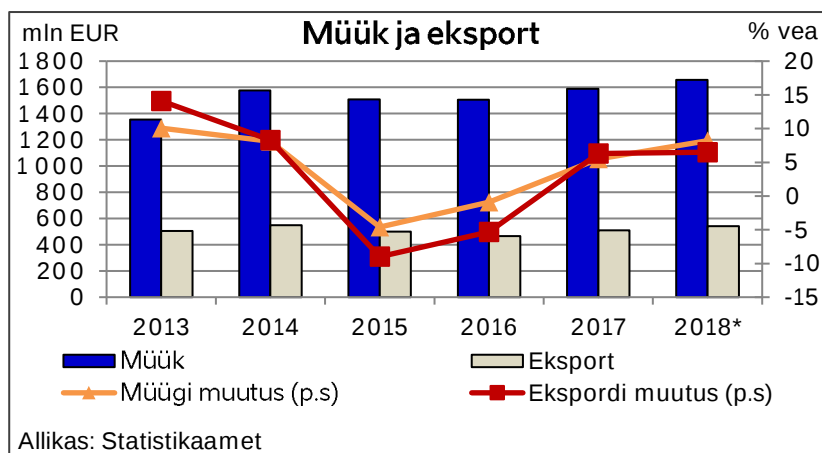
Toorainete hinnad liikusid 2018. aastal eri suundades. Piima kokkuostuhind vähenes aastaga 6%. Lisaks kahanes veidi nii sealihaga kui ka lambaliha hind. Mõne protsendi võrra suurenes veiseliha kokkuostuhind. Suurima kasvu tegi lambaliha kokkuostumaht, mis suurenes aastaga 22%. Veidi kasvas ka sealihaga kokkuost, aga veiseliha osteti 4% vähem kui aasta eest. Jookide tootmises suurenesid tootjahinnad aastaga 12%. Ühest

Ühest küljest kallines tööjõud, kuid teisalt oli tõusutrendis ka tooraine hind.

küljest kallines tööjõud, kuid teisalt oli tõusutrendis ka tooraine hind. 2018. aastal oli Eestis teravilja saak ca kolmandiku võrra väiksem kui aasta varem ning vilja hind kallines maailmaturul. Seetõttu oli ka tootjahindade kasv lisaks jookide tootmisele keskmisest kiirem pagari- ja makarontoodete tootmises.

Ekspordi kasv oli veidi aeglasem kui aasta varem. Kokku müüdi välisurule 8% rohkem tooteid kui eelneval aastal. Endiselt oli suurimaks kaubanduspartneriks Soome, kuhu müüdi 24% kogu väljaminevast toodangust. Kiire oli kasv ka jookide segmendis. Selle taga oli Läti turg, kuhu müük suurenes aastaga 42% ehk ligi 9 mln eurot. Suurematest partneritest oli tugeva kasvuga veel Taani ja Ukraina suund. Oluliselt aga vähenes eksport Saksamaale. Potentsiaalikest turgudest näitas kiiret kasvu Hiina, kuhu müüdi aasta varasemast 8 korda rohkem tooteid. Kogumaht kasvas 6,3 mln euroni. 69% ekspordist oli piimapulber. Samal ajal kasvas Hiinas ka kaks korda Eestis valmistatud õlle ja külmutatud kala müük. Eksport Venemaale kasvas 1,2 mln euro ehk 16% võrra. Kasv tuli peamiselt kalatoodetest, mille eksport kasvas 1,4 mln euro võrra. Kaubagruppide arvestuses vedasid kasvu pagaritooted, kus maht kasvas veerandi võrra 57 mln euroni. Samal ajal vähenes suurima kaubagrupi ehk toorpiima väljavedu, kahanedes aastaga 8%, 71 mln euroni. Väiksematest kaubagruppidest kasvas kiiresti imikutoidu eksport, mis suurenes aastaga kolm korda 7 mln euroni.

Kokku müüdi välisurule 8% rohkem tooteid kui eelneval aastal.

Toiduainetööstuses suurima osatähtsusega piimatööstusele oli 2018. aasta pigem vaikne. Piima kokkuostuhind langes veidi, kuna piima pakkumine siseturul suurenes ning kokku ostetud piima hulk tegi viimase 15 aasta rekordi. Samuti suurenesid piimatoodete ekspordimahud, kuid vähenes toorpiima väljamüük. Juba teist aastat järjest üle 300€ tonnist püsinud piima kokkuostuhind on

Suurenesid piimatoodete ekspordimahud, kuid vähenes toorpiima väljamüük

olnud põllumeestele piisavaks motivaatoriks tootmismahude kasvatamisel. Samas tuli kasv lehmade tootlikkuse suurenemise arvel. Lehmade enda arv langes aastaga 1,4%. Suuremat piimahinna tõusu on oodata 2021. aastal, kui valmib Paide E-Piima uus 100 mln eurot maksev piimatööstus, mis on võimeline päevas töötleva 1000 tonni piima. Seda on rohkem kui me praegu toorpiimana ekspordime. Kui ka teised tööstused peaksid plaanima mahude suurenemist, võib see vähemalt lühiajaliselt tekitada turul piima defitsiiti ja tõsta hindu. Tonnides arvestatuna kasvas joogipiima tootmine 5% ja või tootmine kümnendiku võrra. Juustu tootmine jäi aasta tagusega samale tasemele. Juustu eksport suurenes aastaga 9%. Suurematest kaubagruppidest oli tugevam jäätise eksport, mis suurenes aastaga 23%. 2018. aastal olid peamisteks ekspordipartneriteks piimatööstusele lähiriigid. Läti müüdi peamiselt toorpiima ja Soome juustu ning jogurtit. Peale väga head 2017. aastat piimatööstuse tootlikkuse näitajad mõnevõrra halvenesid. Kogukasum kahanes veerandi võrra ning lisandväärtus 6%. Kulusid kasvatas peamiselt tööjõukulude suurenemine. Lisaks vähenes töötatud tundide arv.

Veidi langenud tooraine hinnad aitasid parandada sektori kasumlikkust, mistõttu kogukasum suurenes aastaga kolmandiku võrra.

Lihatööstusele osutus 2018. aasta pigem keskpäraseks. Müük kokku kasvas 1,5%, mis oli ülejäänud majanduse taustal tagasihoidlik tulemus. Lihatööstus on Eestis küllaltki kontsentreerunud. Kuigi ettevõtteid on üle 50, toodavad 5 suurimat üle 90% toodangust ning sektorisse kuulub ka Eesti suurim toiduainetööstus HKScan Estonia, mis omab nii sealiha kui ka linnuliha tootmise ettevõtteid ning samuti töötlemiskomplekse. 2018. aasta oli Eesti suurima lihatööstuse jaoks mõnevõrra edukam kui varasemad. Suhted töötajatega normaliseerusid ning streigihälvadusi enam ei tulnud. Samuti kasvatati käivet ja töötajate arvu. Lisaks alustati sügisel praetoodete osakonna 8 mln eurose laienduse ehitusega. Kui suurematele tegijatele möödus aasta stabiilselt väikese kasvuga, siis juba varasemalt erinevate probleemid küüsis ühistu Eesti Lihatööstus lõpetas 2019. aastal pankrotiga. Veidi langenud tooraine hinnad aitasid parandada sektori kasumlikkust, mistõttu kogukasum suurenes aastaga kolmandiku võrra. See tõi omakorda kaasa 10% lisandväärtuse kasvu. Peamised ekspordipartnerid olid Läti, Soome ja Leedu. Läti viidi peamiselt valmistoodangut ning Soome peamiselt värsket, jahutatud või külmutatud liha.

Aktsiispoliitika järelmõjudena langes müük siseturule 7%, aga eksport kasvas see eest veerandi võrra.

Joogitööstusele oli 2018. aasta eriilmeline. Aktsiispoliitika järelmõjudena langes müük siseturule 7%, aga eksport kasvas see eest veerandi võrra. Jätkuvalt oli languses Eestit külastanud soomlaste arv ning see jättis oma jälje ka sadamas toimuvale alkoholi müügile. Müük Läti piiril aga taandumise märke ei näidanud ja alkoholi kogused jätkasid kasvu. See tõi omakorda kaasa olukorra, kus joogitootjate kasum tegi viimaste aastate rekordi, suurenedes ligi 9%. Koos kasumiga kasvas ka tööviljakus, mis lisandväärtuse alusel arvatuna suurenes 5%. Ekspordi kasvu taga oli suuresti õlle ekspordi 42%line kasv. Kui kokku suurenes joogitööstuse eksport 12 mln euro võrra siis õlleeksport üksi kasvas 10 mln euro võrra. Positiivne on see, et hind kasvas kiiremini kui kogused ehk siis välismaal läks müügiks kallim toodang. Ilmselt on siin oma osa ka jätkuval käsitööõlle tootmise kasvul. Kuigi väiketootjate kogumaht jääb sektoris küllaltki marginaalseks (2018. aastal suurima tootmismahuga väiketootja Põhjala käive moodustas vaid 2% A. Le Coqi käibest), siis see kasvab hoogsalt ja on kõrgema lisandväärtusega kui suurtootjatel. Suurema laienemise viis läbi Põhjala, mis suurendas oma tootmisvõimsust kolm korda 15 000 hektoliitrini. Laienemas on ka Tanker ja märkimisväärtetest investeeringutest on teatanud Jaanihanso. Kokku eksporditi joogitööstuses 67 mln euro eest ning suurimaks sihtturuks oli jätkuvalt Läti, kuhu müük suurenes aastaga 43%

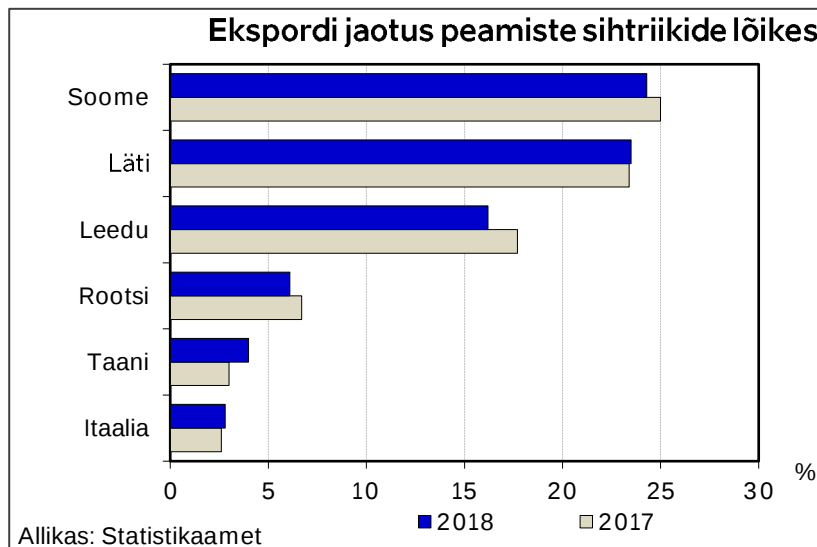
võrra. Teine sihtturg oli Soome, kuhu müük vähenes 5%. Samas viina eksport suurenes 2% võrra.

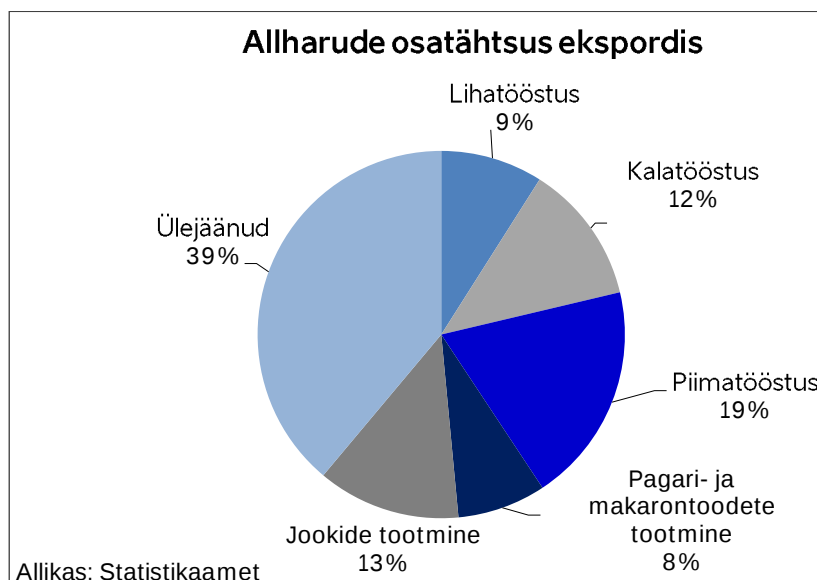
Pagaritoodete ekspordi kasvu soodustas oluliselt kasvanud külmutatud toodete eksport.

Pagari- ja makarontoodete valmistajatele osutus 2018. aasta pigem edukaks. Eksport suurenes kiiremini kui müük koduturule ning sektori kogumüük kasvas 6,9%. Tooraine hinnad püsisid stabiilsena, kuid kallinenud tööjõud tõstis sektoris tootjahindasid 5,3%. Samal ajal kasum kahanes 15% ning tootlikkus jäi aasta varasemaga samale tasemele. Pagaritoodete ekspordi kasvu soodustas oluliselt kasvanud külmutatud toodete eksport. Võrus asuv Cristella VT on Põhja- ja Baltimaade üks suuremaid külmutatud pagaritoodete valmistajaid ja on samuti andnud olulise panuse välisturgudel toimunud kasvu.

Efektiivsusnäitajad kalatööstuses langesid. Kuigi hõivatute arv veidi vähenes, kavasid tööjõukulud 8% ning sektor jäi kokkuvõttes 2 mln euroga kahjumisse.

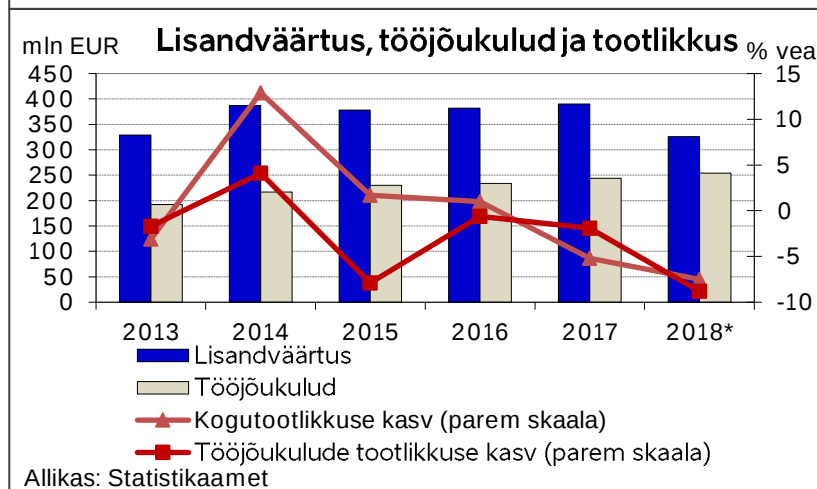
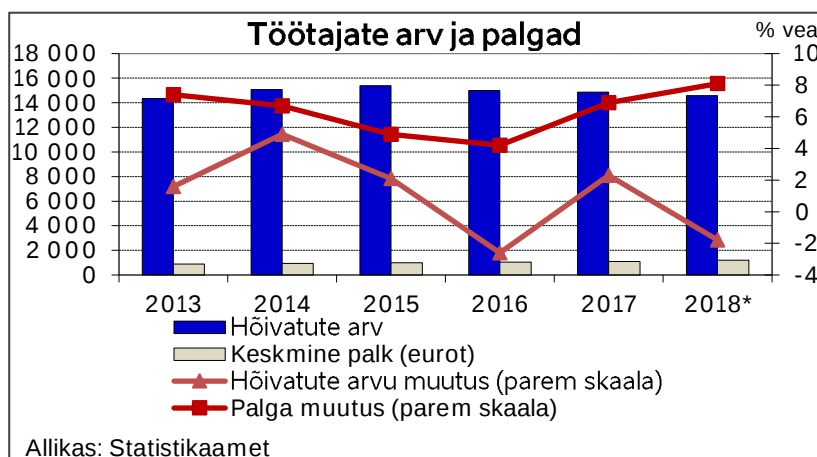
Kalatööstuse müük 2018. aastal oluliselt ei muutunud. Ekspordi 4% langust aitas tasakaalustada 7% kasv koduturul. Kokku moodustas müük välisturgudel veidi enam kui poole sektori müügist. Seejuures veel 4 aastat tagasi ulatus ekspordi osakaal ligi 80%ni. 2016. aastal alustati Paldiskisse kalakomponentide tehase ehitusega, mis valmis 2018. aasta sügisel. 2019. aasta kevadel oli tehasel veel käsil käivitusprotsess, kuid aasta jooksul peaks tehas tööle hakkama. See annab võimaluse väärindada väheväärtuslikku kala. Lisaks kalatöötlemisele tõi 2018. aasta arenguid kalakasvatamise teemal. PR Foods esitas hoonestusloa taotlused kalasvatuste rajamiseks mitmele poole Eesti rannikumerre. Lisaks plaanib Hiiumaa vetesse kalakasvatust Rootsi ja Soome suurim vikerforelli kasvataja. Kuigi nende plaanide realiseerumine jääb kaugemasse tulevikku, siis on näha, et investorid on huvitunud raha paigutamise Eestis kalakasvatussektorisse. Ekspordi kasvu panustasid positiivselt nii paneeritud kalafilee kui ka külmutatud kala müük. Lähiriikidest suurenes kalakonservide eksport Läti üle kahe korra ja Soome 15%. Efektiivsusnäitajad kalatööstuses langesid. Kuigi hõivatute arv veidi vähenes, kavasid tööjõukulud 8% ning sektor jäi kokkuvõttes 2 mln euroga kahjumisse. Lisaks kahanes tootlikkus hõivatute kohta kümnendiku võrra.

Hõive kahanes toiduainete ja jookide tootmises 2018. aastal 1,8%. Suurematest alamsektoritest kahanes kalatööstuses hõive juba kolmandat aastat järjest. Keskmise palga kasv oli toiduainetööstuses Eesti keskmisest veidi kiirem, kuid palk jäi keskmisest endiselt madalamaks. Keskmist palka tõmbavad alla toiduainete tootjad. Jookide tootmises oli palk Eesti keskmisest 1,2 korda kõrgem.

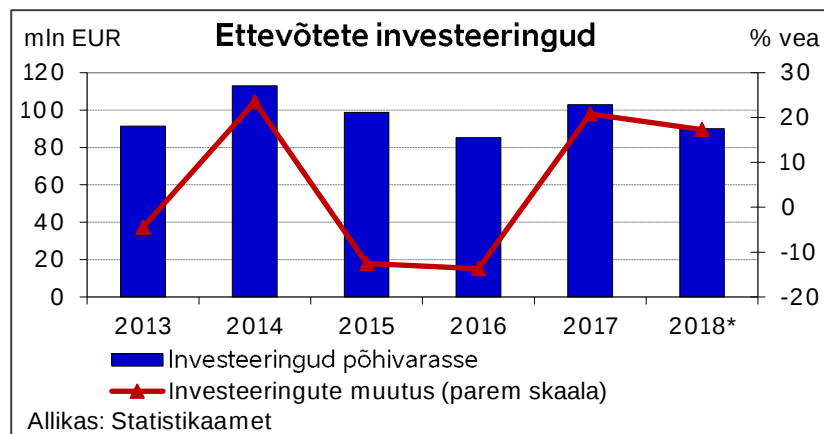
Keskmise palga kasv oli toiduainetööstuses Eesti keskmisest veidi kiirem, kuid palk jäi keskmisest endiselt madalamaks.

Toiduaine- ja joogitööstuse investeeringud jätkasid 2018. aastal kasvu. Soodne investeerimiskeskkond ja odav kapital aitavad kaasa sektori automatiseerimisele ja tootlikkuse kasvutamisele. Toiduainete ja jookide tootjad investeerisid põhivarasse esialgsete andmete põhjal 2018. aastal ligi viiendiku võrra rohkem kui aasta

Soodne investeerimiskeskond ja odav kapital aitavad kaasa sektori automatiseerimisele ja tootlikkuse kasvatamisele.

varem. Kaks kolmandikku investeeringutest tehti masinatesse ja seadmetesse, kuhu paigutati 27% rohkem vahendeid kui aasta varem. Suuremateks investeerijateks olid jookide tootmise ja pagaritööstuse ettevõtted, kes tegid kumbki enam kui viiendiku kogu sektori investeeringutest. Lisaks põhivarale on sektori konkurentsi tagamiseks oluline investeerida ka arendustegevusse. Toiduainete ja jookide tootmises oli 2017. aastal vaid 6 täistööajaga teadlast või inseneri ning kokku kulutati teadus- ja arendustegevusele 1,9 mln eurot.

Toiduainete tootjate tootmisvõimsuste rakendatuse tase ulatus 69%ni, jookide tootjatel ulatus tootmisvõimsuste rakendatuse tase 58%ni

Eesti Konjunkturiinstituudi 2019. aasta algul läbi viidud tööstusettevõtete küsitlusest selgus, et kindlustunde indikaator, mis koondab ettevõtete toodangu prognoosi, üldnõudluse ja valmistoodete varu hinnanguid, oli toiduainete tootmises negatiivsem kui aasta varem ning jookide tootmises positiivsem. Toiduainete tootjate tootmisvõimsuste rakendatuse tase ulatus 69%ni, mis oli veidi vähem kui aasta tagasi samal ajal. Samuti 69%l ettevõtetest piiras toodangu kasvu ebapiisav nõudlus, aasta varem oli see tase oluliselt madalam. Jookide tootjatel ulatus tootmisvõimsuste rakendatuse tase 58%ni, mis oli viimaste aastate keskmisest oluliselt kõrgem ning võib viidata vajadusele suurendada investeeringuid.

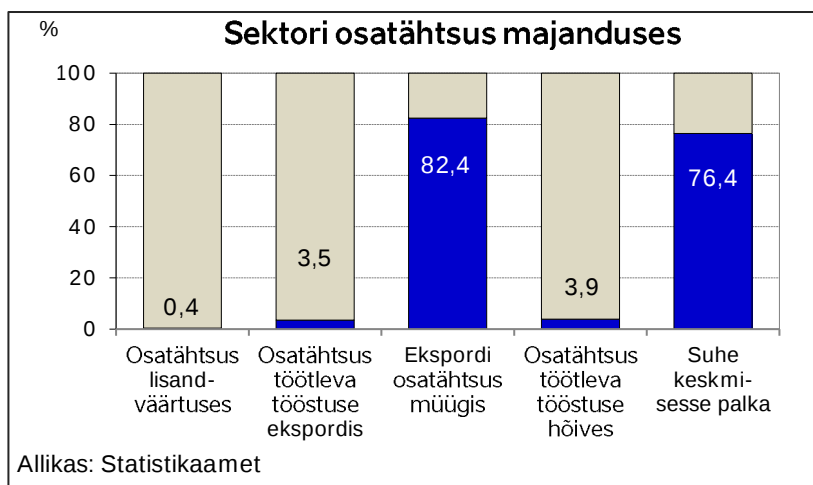
Tekstiilitootmine

Eesti tekstiilitööstus on peamiselt ekspordile suunatud tööstusharu, mis hõlmab 300 ettevõtet. Viimase seitsme aastaga on sektoris ettevõtete arv kasvanud 50%, kuid hõivatute arv vaid kümnendiku võrra. Seetõttu on ettevõtte keskmine suurus vähenenud. Sektori ettevõtted toodavad väga erinevaid tekstiilist tehtud tooteid alates vaipadest ja patjadest kuni nõõride ja päästevestideni välja.

Suuri tekstiilitööstuse ettevõtteid on mitmel pool Eestis. Suurim valmistekstiiltoodete tootja on AS Wendre Pärnumaal. Kodutekstiiltootjatest on suurimad AS Mivar-Viva ja AS Toom Tekstiil Viljandimaal ja Hilding Anders Baltic AS Harjumaal, vaipu ja vaipkatteid toodab Harjumaal AS Mistra-Autex. Suurim tekstiili viimistleja on Qualitex AS Pärnumaal ning suurim nõõri, köie ja võrgulina tootja on Saare Frydendahl OÜ Saaremaal.

Eesti tekstiilitööstus on liikunud masstootmiselt pigem nišitoodetele. Keskmine ettevõtte suurus on muutunud järjest väiksemaks ja töökoht tootlikumaks.

Tekstiilitööstuse tootmismahd langes 2018. aastal kümnendiku võrra. Tänu kasvanud hindadele oli müügilangus veidi väiksem. Nõrkust näitasid nii eksport kui ka siseturg.

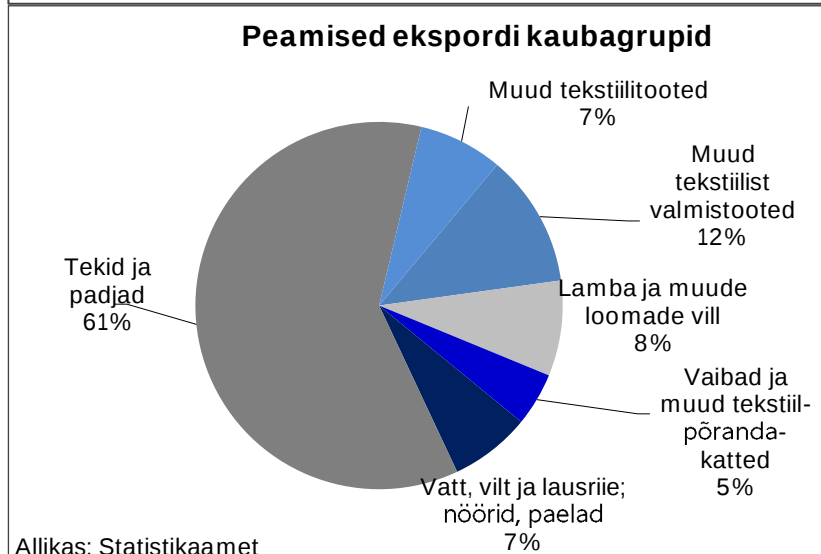
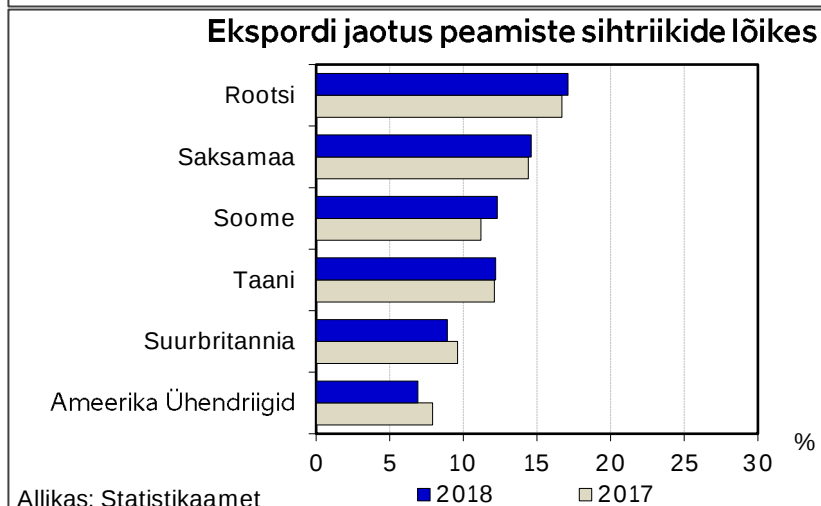
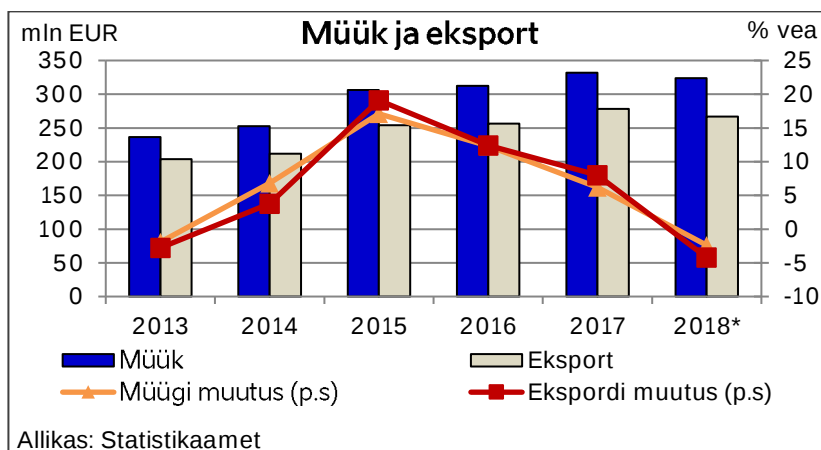

Kuigi mahud esialgsetel andmetel langesid, tuli 2018. aastal tekstiilitööstusest mitmeid uudiseid investeringute valmimise kohta.

Kuigi mahud esialgsetel andmetel langesid, tuli 2018. aastal tekstiilitööstusest mitmeid uudiseid investeringute valmimise kohta. Tallinna lähedal alustas tööd Türgi kapitalile kuuluv Aston Synthetics OÜ, mis toodab mittekootud kangaid beebide-, isiklike hügieeni- ja meditsiiniliste hooldustoodete tarbeks. 2019. aasta esimese kvartali lõpuks oli antud tehas tõusnud juba 10 Eesti suurima tekstiiltootja piirimaile. Lisaks valmis oluline laiendus Wendre tehases. Peale selle alustas Wendre suuremat müüki läbi Amazoni keskkonna ning pääses oma toodetega Marks & Spenceri kaubamajade ketti. Lisaks ilmestas Eesti suurima tekstiiltootja aastat tegevjuhi ja mitmete juhtkonna liikmete lahkumine. See võib tähendada järgnevatel aastatel ka muid ümberkorraldusi ettevõttes.

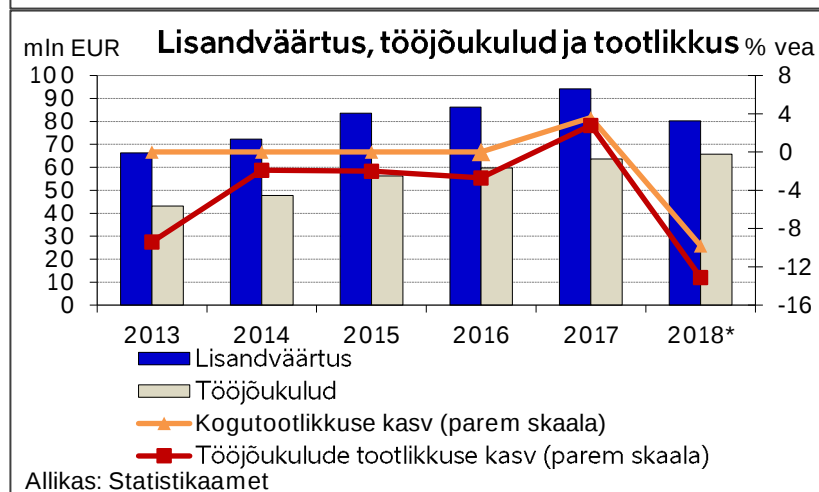
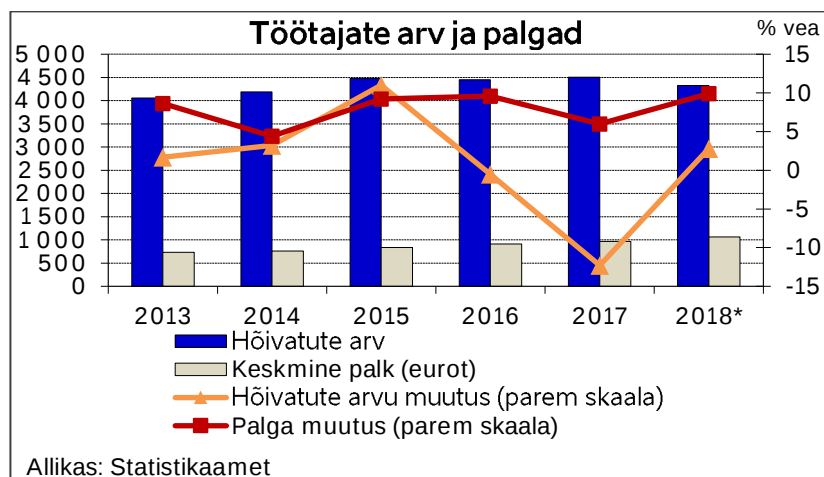
Tekstiilitööstuse ettevõtted eksportisid 2018. aastal kokku 267 mln euro eest, mida oli 4% vähem kui aasta varem. Suuremate partnerite lõikes kasvas eksport vaid Soome suunal, kuhu eksport suurenes 6,2% võrra. Rootsi suunal vähenes müük 0,7%. Suurimaks langejaks oli USA, kuhu müüdi aasta varasemaga võrreldes 15% vähem toodangut. Suurbritannia suund vähenes 10% võrra. Kaubagrupidest vähenes tekkidepatjade müük aastaga 5%, andes olulise panuse kogueksporti langusesse, kuna antud kaubagrupp annab ligi kaks kolmandikku kogu sektori ekspordist. Lisaks jätkus suurem vähenemine taftingpõrandakatete segmendis, mille eksport kukkus 23%. Samas näitas kiiret kasvu lausriide eksport, mis suurenes aastaga 2,5 korda.

Tekstiilitööstuse ettevõtted eksportisid 2018. aastal kokku 267 mln euro eest, mida oli 4% vähem kui aasta varem.

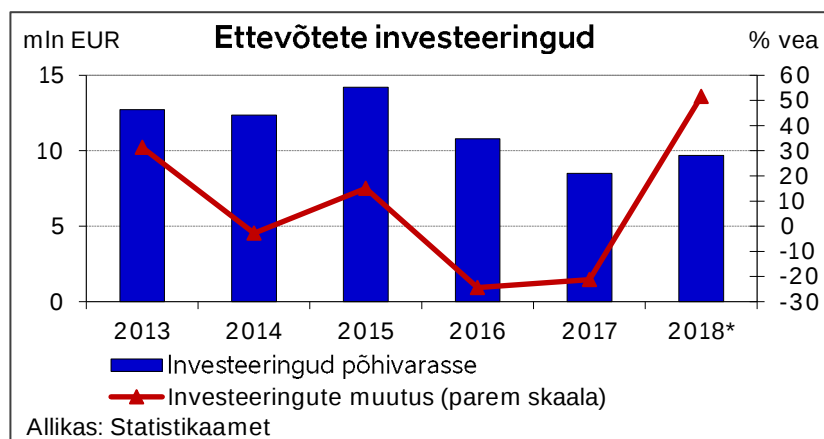
Koos lihttöö vähenemisega peavad sektoris ka palgad kasvama.

Töötajate arv tekstiilitööstuses oluliselt ei muutunud, kuid palk tegi läbi kiire kasvu, suurenedes 9,9% ning viies sektori palga lähemale Eesti keskmisele. Koos lihttöö vähenemisega peavad sektoris ka palgad kasvama. Tööjõukulude kasv tõi endaga kaasa kogukasumi 40%lise languse ning tootlikkuse kahanemise hõivatu kohta 8%.

Toodangu kasvu piiras 57% ettevõtetest nõudlus vähesus ning 43%l tööjõupuudus

Investeeringute maht tekstiilitööstuses kasvas 2018. aastal kiirstatistika järgi jõudsalt, suurenedes esialgsetel andmetel 50%. Samas on sektoris arvestatavaid ettevõtteid vähe ning seetõttu on ka iga-aastane investeerimisstatistika väga volatiilne. Kõige enam investeeriti masinatesse ja seadmetesse, see segment moodustas kogumahust ca kaks kolmandikku ja kasvas aastaga 2,6 korda.

Tekstiilitööstuse ettevõtete üldhinnang oli 2019. aasta algul täpselt sama nagu aasta varem. Toodangu kasvu piiras 57% ettevõtetest nõudlus vähesus ning 43%l tööjõupuudus. Samas ettevõtete tootmisvõimsusest oli rakendatud 71%, mida oli 5 protsendipunkti rohkem kui aasta varem.

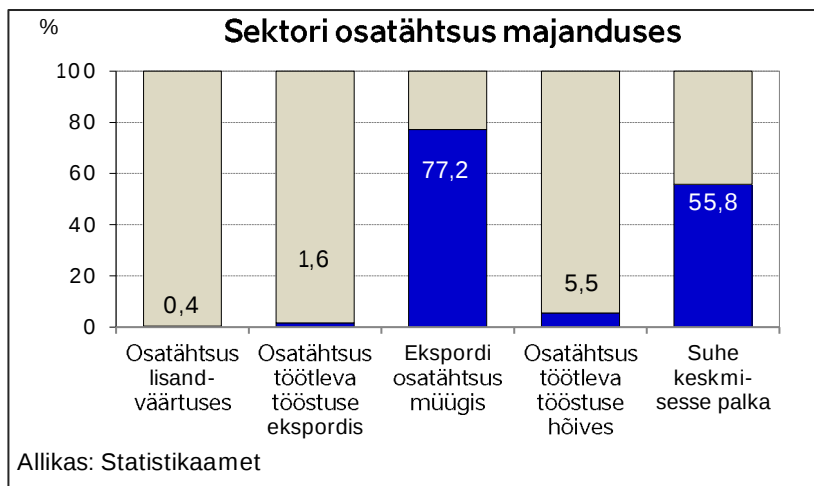
Rõivatootmine

Rõivatööstuses tegutseb Eestis üle 500 ettevõtte ning sektor pakub tööd ligi 6000 inimesele. Viimasel kümnendil on allhange liikunud Eestist välja ning keskmine ettevõtte suurus kahanenud.

Suuremad rõivatööstuse ettevõtted on hõivatute arvu järgi tööriivaste tootjad AS TRIEST-VAL ja AS SVARMIL Ida-Virumaal, ülerõivaste tootjad AS Protex Balti, OÜ Baltika Tailor, lasterõivaste tootja OÜ Lenne ja alusrõivaste tootja Miss Mary Production OÜ Tallinnas ning Tartu ettevõtte AS Sangar.

Eesti rõivatööstuses jätkuvad järgnevatel aastatel juba varem alanud muutused. Lühikese vahega teatasid oma tootmise lõpetamisest Eestis nii Sangar kui ka Baltika. Võimalik, et selliseid uudiseid tuleb lähiajal veelgi. Masstootmine lahkub Eestis ja siia jääb pigem nišitootmine ning disain ja turundus ehk väärtusahela kõrgema lisandväärtusega etapid.

2018. aasta oli rõivatööstuse jaoks teine langusaasta järjest. Hoolimata pingutustest ei ole välisurgudel suudetud suuremat edu saavutada ning ekspordimahud ei ole kasvanud.

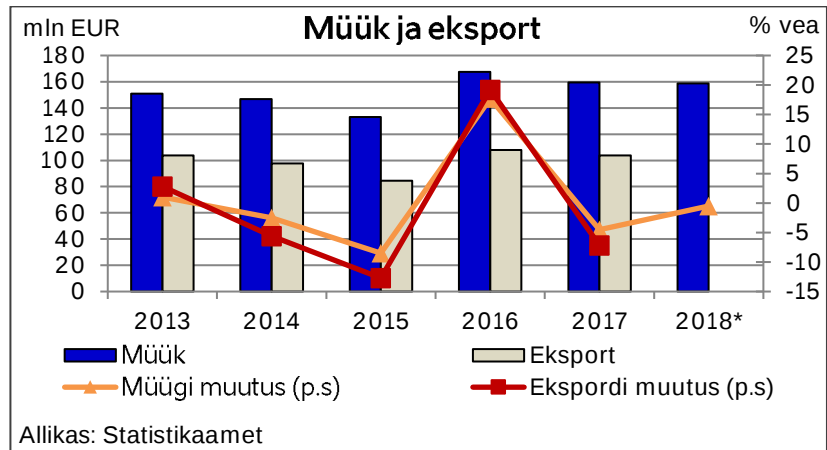

Rõivatööstus on üks sektoreid, kus ennustatakse järgnevatel aastatel olulist töökohtade kadu Eestis.

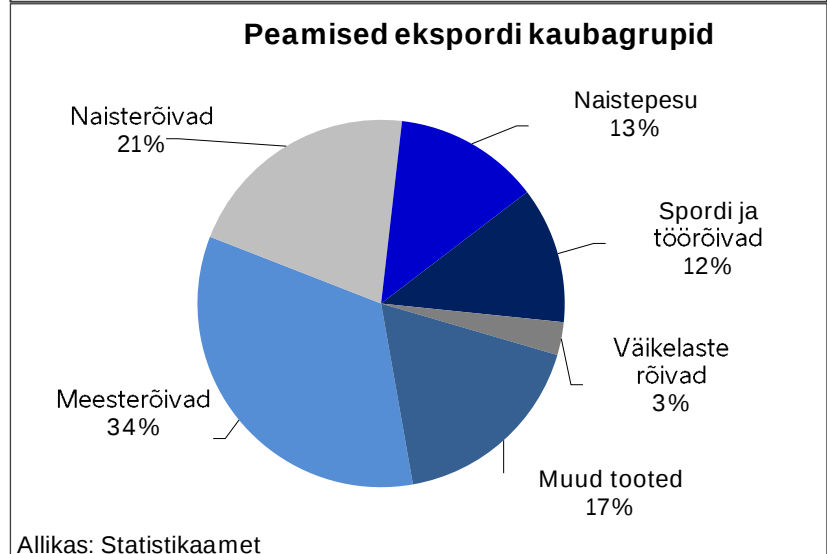
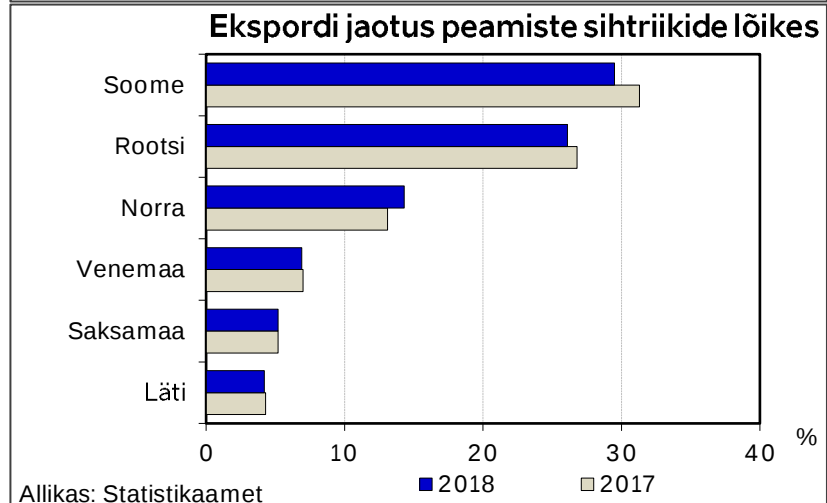
Rõivatööstus on üks sektoreid, kus ennustatakse järgnevatel aastatel olulist töökohtade kadu Eestis. Tööjõukulude tase on lihtsalt niivõrd kõrge, et ei suudeta püsida konkurentsivõrre. OSKA raport toob välja, et konstruktorite, tootearendustehnoloogide ja operaatorite arv kasvab, kuid õmblejaid on oluliselt vähem tarvis. Samas vajavad eelpool nimetatud ametid tunduvalt kõrgema kvalifikatsiooniga inimesi ning neid on Eestist raske leida isegi juhul, kui pakutakse korralikku palka.

Eesti rõivatööstus toetub tugevalt ekspordile. Seetõttu on ekspordi aeglane kasv pidurdanud kogu sektori kasvu. Nüüd kui Sangar on oluliselt vähendanud allhanke tegemist ning Baltika järjest vähendab frantsiisi partnerite arvu välismaal ning tootmist Eestis, on ka edaspidi oodata ekspordi vähenemist. Kuuest suurimast sihtturust vähenes 2018. aastal müük viiel. Olulisemateks mõjutajateks olid Soome ja Rootsi turud, kus langus oli vastavalt 8% ja 5%. Kaubagrupidest vähenes Soome suunal naisterõivaste müük ja Rootsis meeste päevasärkide müük. Kasvu näitas Suurbritannia suund, kuhu müüdi varasemast rohkem naiste pesu.

Ekspordi aeglane kasv on pidurdanud kogu sektori kasvu.

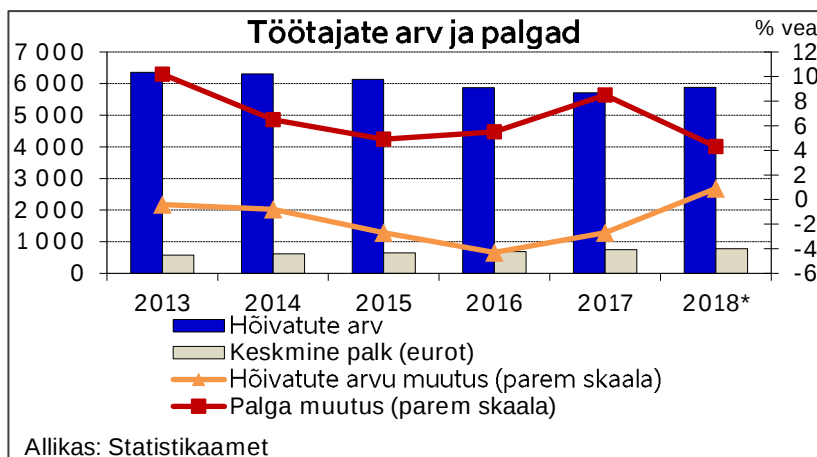
Kuuest suurimast sihtturust vähenes 2018. aastal müük viiel.

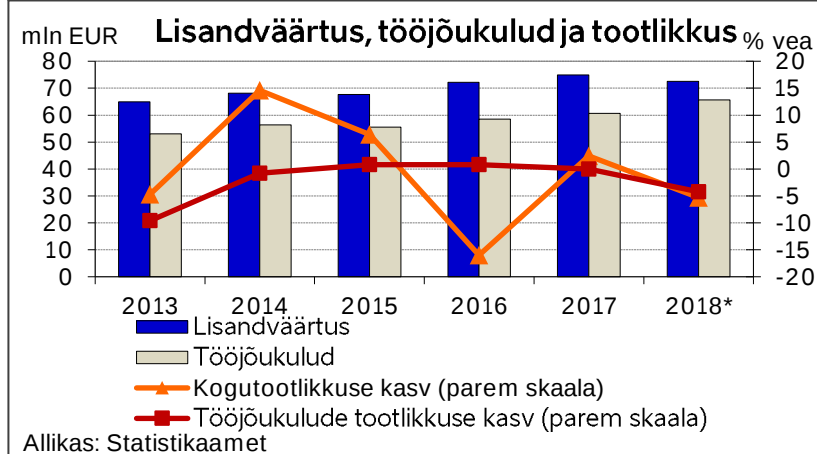
Rõivatööstuses kasvas 2018. aastal palk veidi aeglasemalt kui Eestis keskmiselt, mistõttu mahajäämus keskmisest palgast suurenes. Kokku ulatus sektori keskmine brutokuupalk 776 euroni, mis tähendab, et keskmine netokuupalk oli 697 eurot, mis jääb tugevalt alla ka Eesti mediaanpalgale. Keskmisest aeglasem palgakasv võis tuleneda osalt ka asjaolust, et 2018. aastal rakendunud kõrgem tulumaksuvaba miinimum vähendas ettevõtjatele palga tõstmise survet, kuna netopalk kasvas niigi. Samas järgnevatel aastatel on oodata pigem palgakasvu kiirenemist. Ühest küljest väheneb tulumaksu muudatuse mõju, kuid teisalt jääb vähemaks ka madalapalgalisi töökohti, mida on targem riigist välja viia. Kuigi tööjõukulude kasv oli sektoris viimase nelja aasta madalaim, siis kogukasum langes kolmandiku võrra. See tõi kaasa ka lisandväärtuse kahanemise ning tootlikkuse

Järgnevatel aastatel on oodata pigem palgakasvu kiirenemist.

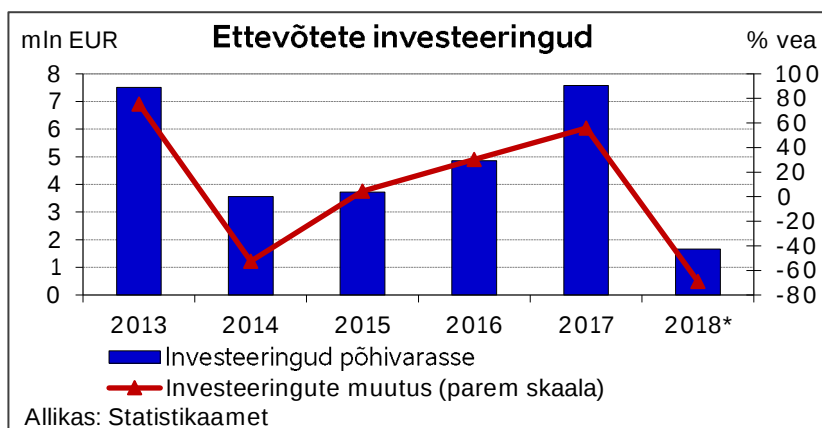
näitajate negatiivsemaks muutumise. Töövõljalikus hõivatud kohta langes 12,3 tuhande euron, mis oli vähem kui pool Eesti keskmisest.

Töövõljalikus hõivatud kohta langes 12,3 tuhande euron, mis oli vähem kui pool Eesti keskmisest.

Investeeringud põhivarasse kahanesid rõivatööstuses esialgsel andmetel aastaga ligi 70%. Samas on antud sektoris investeeringute kogumaht väike ning kiirstatistikat korrigeeritakse tavaliselt suures ulatuses, mistõttu võivad 2018. aasta andmed veel olulisel määral muutuda.

Veidi üle veerandi vastanutest ootas järgneval kolmel kuul toodangumahu suurenemist.

Eesti Konjunktuuriinstituudi küsitatud rõivatööstuse ettevõtete hinnangud olid 2019. aasta kevadel lähituleviku suhtes veidi negatiivsemad kui aasta varem. Veidi üle veerandi vastanutest ootas järgneval kolmel kuul toodangumahu suurenemist. Aasta varem oli selliseid ettevõtteid 50%.

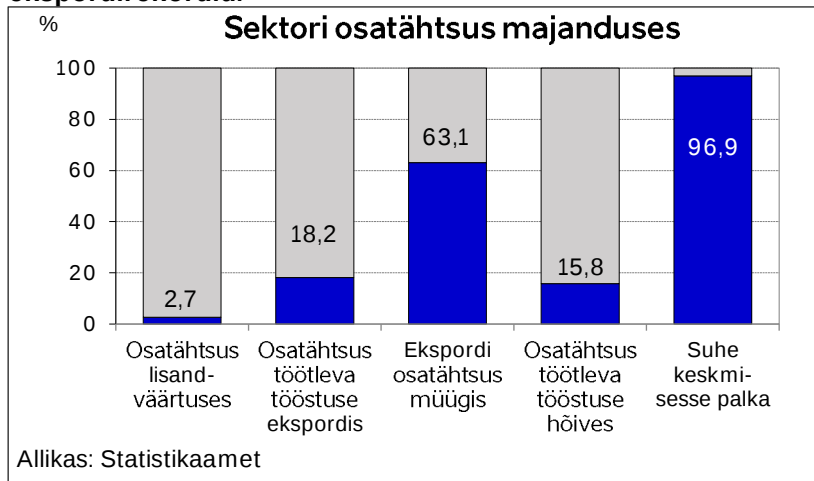
Puidutöötlemine

Eesti pindalast üle poole on kaetud metsaga, mistõttu on meil head eeldused metsa ja puidutööstuse arenguks. Kokku annab puidutööstus Eestis tööd 18 000 inimesele 1100 ettevõttes. Neist ettevõtetest viis on sellised, kus töötab üle 500 inimese. Kokku annab puidutööstus ligi viiendiku töötleva tööstuse lisandväärtusest.

Puidutööstuse toodete valik on lai, alustades saematerjali tootmisest ja töötlemisest ning lõpetades puitmajade, akende ja uste valmistamisega. Rohkem hõivatuid on sektoris puidust uksi ja aknaid tootvas JELD-WEN Eesti ASis, sae- ja hõõvelmaterjali ning liimpuittalasid tootvas Stora Enso ASis ning parketti, pakendeid ja kaablitrumeid tootvas Asis Technomar & Adrem. Teiste suuremate ettevõtetenäiteks võib veel välja tuua puidust uste, akende, aknaluukide ja nende raamide tootmisega tegeleva ASi Viljandi Aken ja Uks ning spooni- ja vineeritootjad UPM-Kymmene Otepää AS ja Balti Spoon AS. Puitlaastplaati toodab Repo Vabrikud AS ja puitkiudplaati Skano Group AS. Käibe poolest võib veel välja tuua Võrumaal saematerjali tootva ASi Toftan ja aiamaju tootvad AS Palmako ja OÜ Harmet.

Kui veel kümme aastat tagasi tegelesid puidutööstuse suurimad ettevõtted puidu saagimisega, siis nüüd on ette otsa kerkinud puidust majade ja teiste puittoodete valmistajad. Rohkem on hakatud tooret väärindama ning välja müüakse kallimaid tooteid.

2018. aastal kasvas puidutööstus küll vähem kui aasta varem, kuid sellegi poolest tehti kõigi aegade käibe- ja ekspordirekordid.

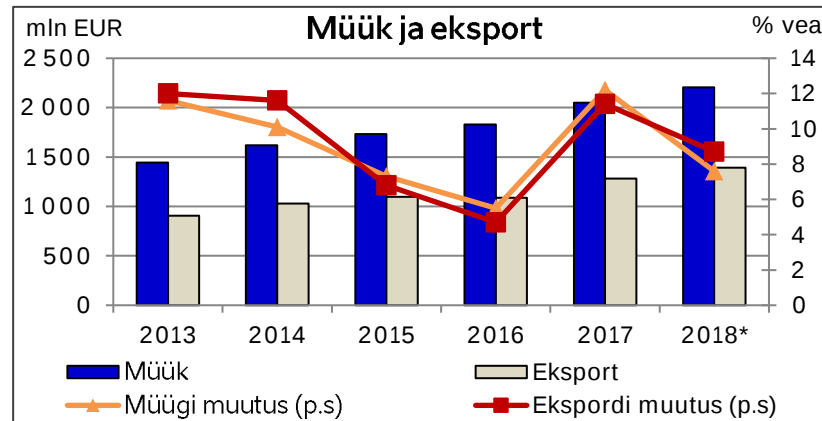
Skandinaavia puitmassitehaste poolt tekitatud nõudlus püsis tugevana ning viis üles nii paberipuidu kui ka kase- ja haavapalkide hinna.

2018. aastal jätkus tugev puidu hinnatõus. Skandinaavia puitmassitehaste poolt tekitatud nõudlus püsis tugevana ning viis üles nii paberipuidu kui ka kase- ja haavapalkide hinna. Kokku tõstis see tootjahindu aastaga 3,7%. Männi-, kuuse- ja kasepaberipuit kallinesid aastaga enam kui 60%. Oluliselt lihtsam oli aasta vineeritootjatele, nende peamine sisend ehk kasepakk kallines aastaga vaid 2%. Kõrged hinnad motiveerisid ka metsaomanikke rohkem raiuma ning see tõi kaasa rekordilise raieaasta, raiemaht ulatus 12,5 mln tihumeetrit. Seda oli aasta varasemast miljon tihumeetrit rohkem.

Eesti puidutööstuse jaoks on kogu aeg olulisel kohal olnud eksport, mis moodustab ligi kaks kolmandikku müügist, ulatudes 1,4 mld euron. Peamisteks ekspordipartneriteks olid 2018. aastal Rootsi, Norra ja Soome, kuhu läks enam kui 40%. Esikolmiku selja taha jäi napilt Saksamaa, kuhu müük kasvas aastaga 9%. Seejuures oli ka müügikasv suurimate partnerite juures tugev. Soome suunal kasvas eksport 27% ja Norrasse 15%. Soome suunalisest kasvust enamus tuli puitmajade segmendist, mida müüdi enam kui kaks korda rohkem kui aasta varem ehk 38 mln euro eest. Üle kahe korra suurenes ka vineeri müük. Oluliselt nõrgem oli Aasia suund. Eksport Hiinasse kahanes 20% ja Koreasse 13% ehk kokku oli vähenemine enam kui 9 mln eurot. Stabiilsena püsis Jaapani turg, kuhu eksport aastaga ei muutunud.

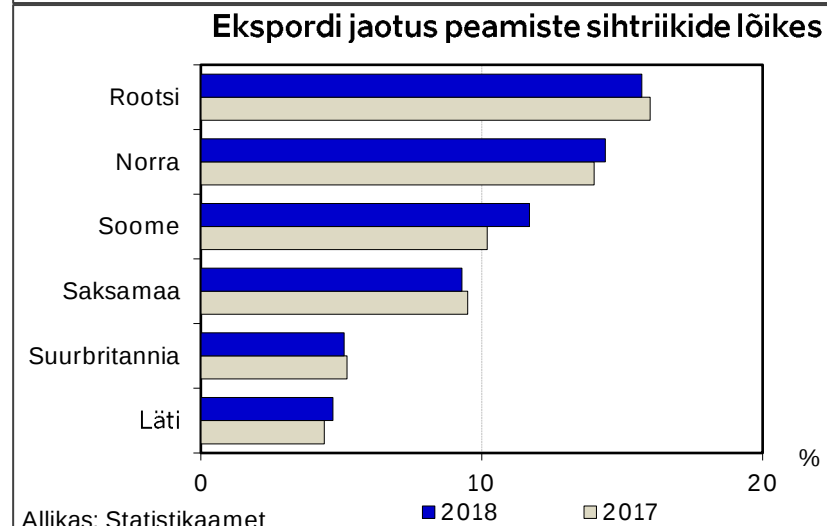
Suurematest kaubagruppidest jätkas jõudsat kasvu kokkupandavate puitmajade müük, mis suurenes aastaga 22% 390 mln euron. Peamiseks sihtturuks oli endiselt Norra. Lisaks oli tugeva kasvuga vineer, mille eksport suurenes aastaga 31%. Siin on ilmselt üheks põhjuseks 2018. aasta teises pooles tööle hakanud Metsä Pärnu vineeritehas. Kui tehas saavutab 2019. aastal täisvõimsuse, on oodata antud segmendis kasvu jätkumist. Samas näitasid käibe kasvu ka teised vineeri tootjad. Endiselt läheb hästi pelletite müük, mille eksport kasvas aastaga 15% 34 mln euron.

Eesti puidutööstuse jaoks on kogu aeg olulisel kohal olnud eksport, mis moodustab ligi kaks kolmandikku müügist

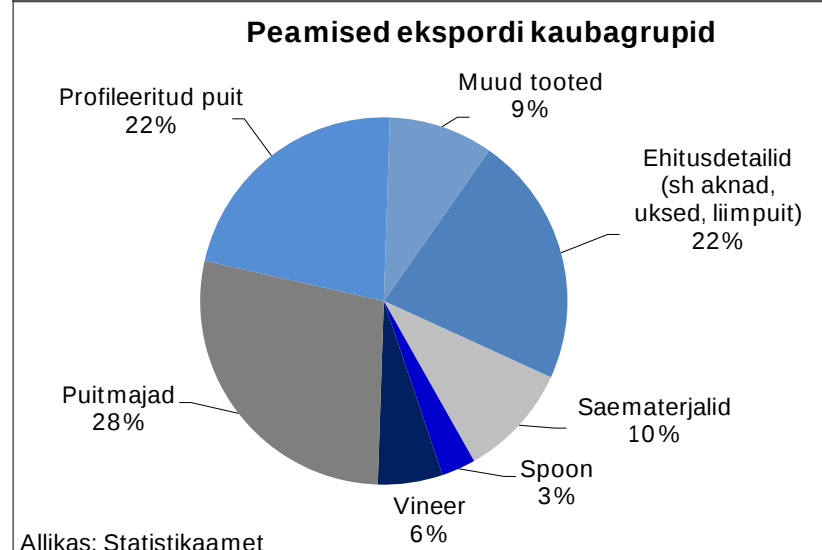

Allikas: Statistikaamet

Müügi kasv suurimate partnerite juures oli tugev.

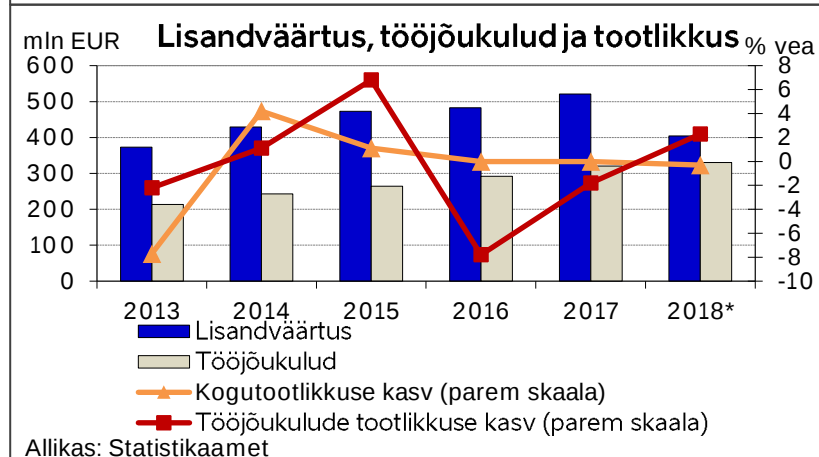
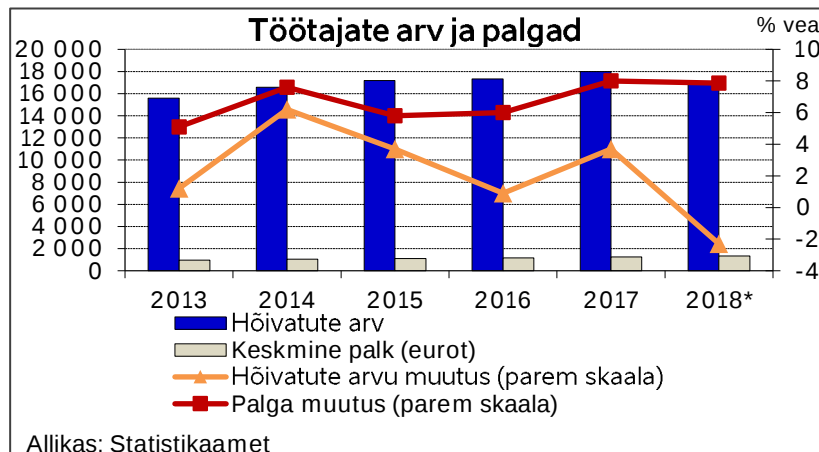

Allikas: Statistikaamet

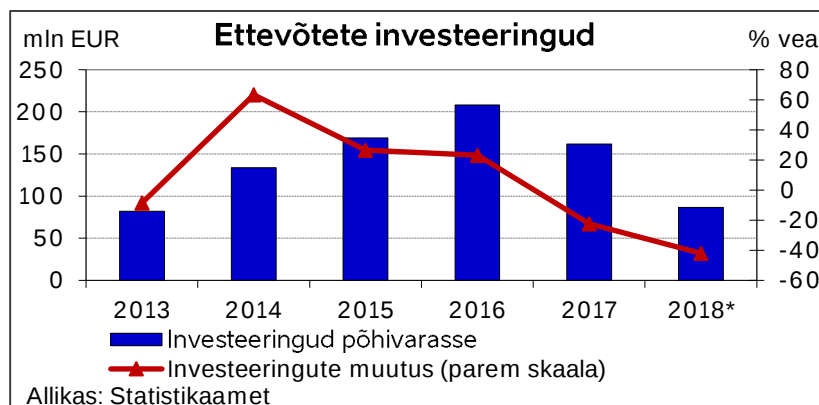
Allikas: Statistikaamet

2018. aastal kasvasid palgad puidutööstuses aasta varasemaga samas tempos ja veidi kiiremini Eesti keskmisest. Kuna sektori töökohtadest enamus asub pigem eemal suurtest keskustest, on tegevusala palgakasv oluline maapiirkondade arengule. Esi­algsetel andmetel hõivatute arv sektoris vähenes paari protsendi võrra, kuid lisandväärtus, kasvas. See tähendas, et tootlikkus hõivat­u kohta suurenes kümnendiku võrra. Samas on sektori näitajaid hiljem lõplike andmete saabumisel oluliselt korrigeeritud.

Kuna sektori töökohtadest enamus asub pigem eemal suurtest keskustest, on tegevusala palgakasv oluline maapiirkondade arengule.

Esi­algsetel andmetel vähenesid puidutööstuse investeeringud 2018. aastal 42% võrra. Samas on antud sektoris lõplike andmete saabumisel mitmel juhul investeeringute mahte oluliselt korrigeeritud, mistõttu võivad lõplikud andmed siintoodustest oluliselt erineda. Esi­algsetel andmetel kahanesid investeeringud masinatesse ja seadmetesse 44% ning ehitiste ehitamisse ja rekonstrueerimisse 61%. Järgnevatel aastatel sõltub investimisaktiivsus suuresti tooraine kättesaadavusest. Kui raiet hakatakse piirama ning soodsaid puidu impordivõimalusi ei teki, kaob ära ka vajadus laienemisse investeerida.

Kui raiet hakatakse
piirama ning soodsaid
puidu
importdivõimalusi ei
teki, kaob ära ka
vajadus laienemisse
investeerida.

Eesti Konjunkturiinstituudi küsitletud ettevõtjate ootused olid 2019. aasta kevadel võrreldes aasta varasemaga mõnevõrra tagasihoidlikumad. 57% küsitletud ettevõtetest olid tellimused allpool tavapärast taset. Samuti ei oodanud ükski ettevõtte toodangu müügihinna tõusu. Põhilise toodangu kasvu piirava tegurina toodi välja nõudluse puudus.

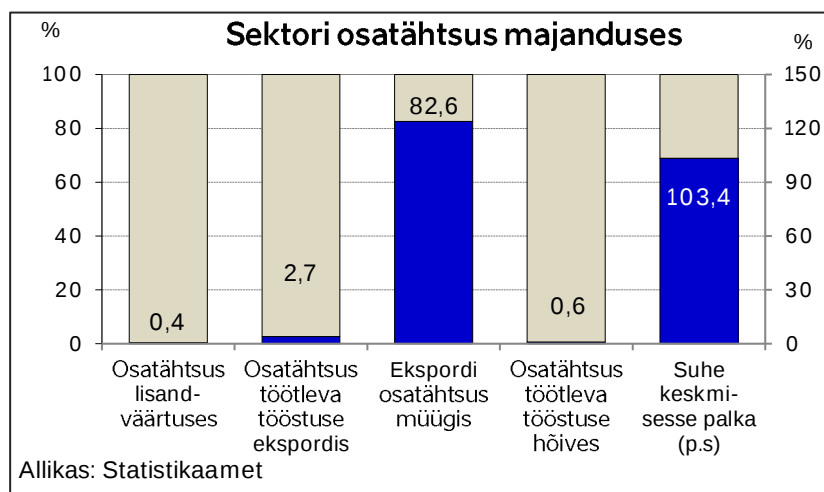
Paberimassi, paberi ja pabertoodete tootmine

Paberitööstus on Eesti majanduses pikkade traditsioonidega ning suhteliselt konsolideeritud tööstusharu. Eestis on üle 60 paberi, tselluloosi või paberist toodete tootmisega tegeleva ettevõtte, mis annavad tööd ca 1400 inimesele. Sektor on Eesti keskmisest kõrgema palga ja lisandväärtusega.

Sektori peamisteks tegijateks on Eestis kaks ettevõtet: haavapuitmassi tootja AS Estonian Cell ja veidi väiksema käibega paberi ja papi valmistaja Horizon Tselluloosi ja Paberi AS. Kokku annavad nad üle kahe kolmandiku sektori müügitulust. Vanapaberi ümbertöötlemisega tegeleb AS Räpina Paberivabrik. Suurim paberist kirjatarvete tootja on Victor Stationery OÜ. Kokku on sektoris 9 ettevõtet, mille käive ületab 10 mln eurot. Neist neli tegeleb papist taara tootmisega. Eestis on suur potentsiaal sektori arenguks, kuna hetkel viiakse välja miljoneid tihumeetreid töötlemata paberipuitu, mida võiks vääridada koha peal. Paraku on puidukeemia tööstuse arendamine põrkunud erinevate huvigruppidega ning pole Eestis hoogu sisse saanud.

2018. aastal suurenesid paberitööstuses müüginahud tugeva ekspordi toel ligi kümnendiku võrra. Kasv tuli kerkinud hindadest, püsivhindades arvatud tootmismahud hoopis langesid paari protsendi võrra.

2018. aastal suurenesid paberitööstuses müüginahud tugeva ekspordi toel ligi kümnendiku võrra.

Oodata on seniste trendide jätkumist, mistõttu peaks ka järgnevatel aastatel ettevõtetel hästi minema.

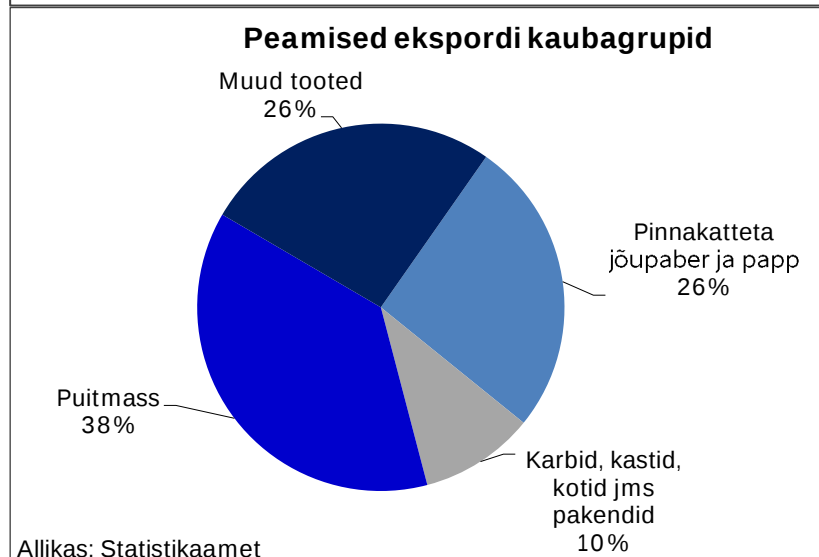
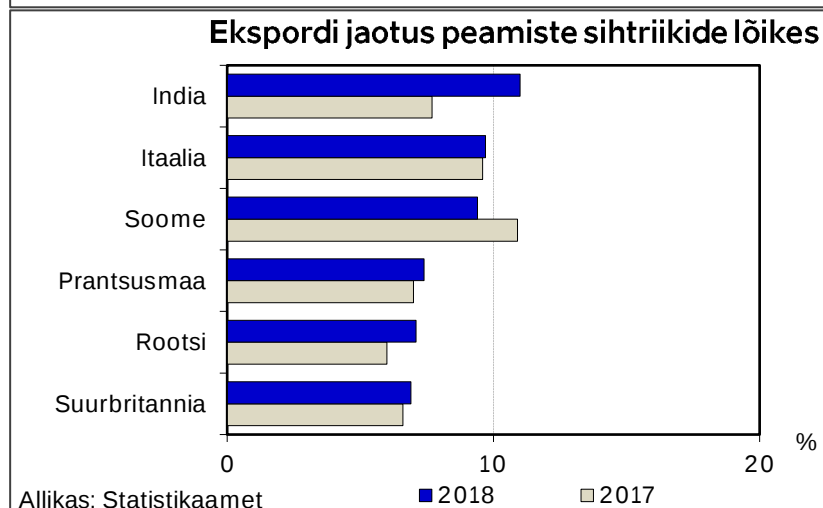
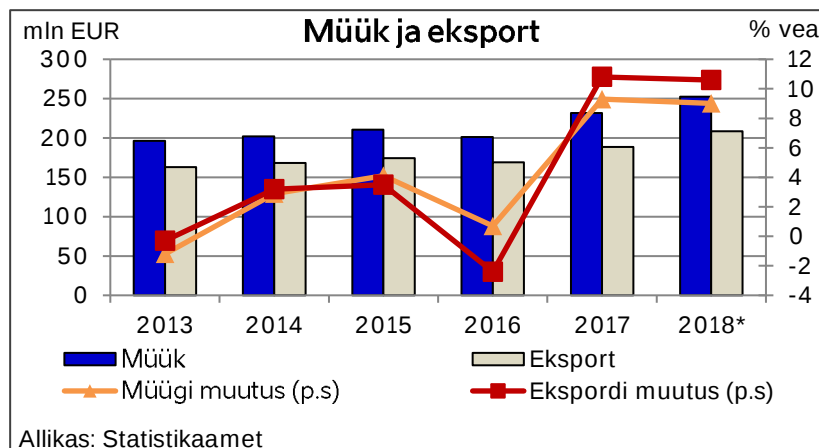
2018. aasta oli paberitööstusele küllaltki soodne. Mõlemad sektori suurimad ettevõtted kasvatasid hoogsalt käivet ning ekspordi. Nõudlus nende toodangule püsis väga tugevana ja aitas ettevõtetel korralikku kasumit teenida. Oodata on seniste trendide jätkumist, mistõttu peaks ka järgnevatel aastatel ettevõtetel hästi minema. *Online* kaubanduse võidukäik suurendab nõudlust Horizons toodetava jõupaberi järgi. Lisaks aitab ettevõtteid Aasias kasvav hügieenipaberite kasutamine.

Viimastel aastatel on mõlemad sektori suurimad ettevõtted viinud ellu mahukaid investimisprogramme ja hakanud kasutama rohkem taastuvenergiat. 2018. aastal sai valmis Horizonsi koostootmisjaam, mis lubab viia kogu tootmise 80% ulatuses üle taastuvenergiale. Estonian Cell alustas biometaanitootmist juba varem. Kohapeal toodetud taastuvenergia aitab kokku hoida kulusid ning vähendada süsiniktoodete kasutamist. Samas selgus 2018. aastal ka see, et esialgu Eestisse uut biorafineerimistehast ei tule. Peamiselt Tartu inimeste vastuseisu tõttu lõpetati riiklik eriplaneering ligi miljard eurot maksva tehase osas ning investorid panid projekti ootele.

Paberitööstuse toodangust läks 83% ekspordiks. Suuremad ekspordi sihtriigid tulenevad paljuski Estonian Celli ja Horizonsi tegutsemisest, kuna ettevõtete eksport moodustab üle kahe kolmandiku kogu haru ekspordist. Suurimaks ekspordi partneriks tõusis 2018. aastal India, kuhu läks 11% kogu sektori ekspordist.

Kasv tuli puitmassi ekspordist, mille mahud kasvasid aastaga üle 50%. Varem suurimaks ekspordipartneriks olnud Soome langes kolmandale kohale ning mahud sinna suunda vähenesid ligi 3%. Lisaks jätkas teist aastat kiiret kasvu Egiptuse turg, mis vahepealse sõjategevuse tõttu oli tagaplaanil. Aastane kasv oli 74% ning sinna läheb peamiselt Horizonsi toodetav jõupaber. Antud sektoris muutuvad sihtriigid tihti, kuna toodetakse palju paberimassi, mis on küllalt standardne maailmaturu kaup ning pikkade lepingute asemel müüakse sinna, kus parajasti rohkem makstakse.

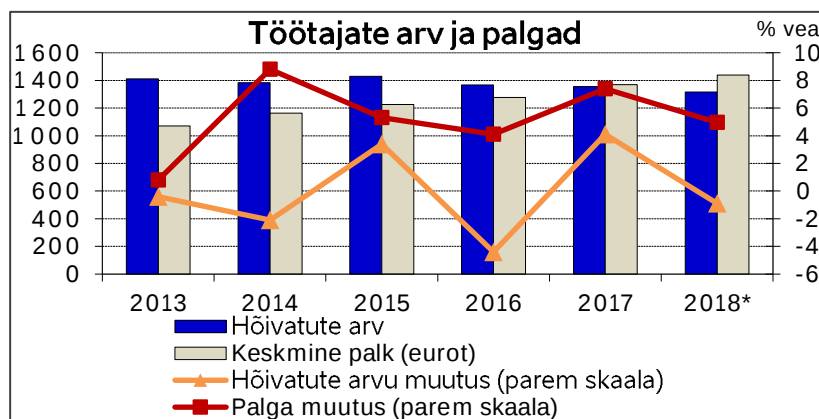
Antud sektoris muutuvad sihtriigid tihti, kuna toodetakse palju paberimassi, mis on küllalt standardne maailmaturu kaup ning pikkade lepingute asemel müüakse sinna, kus parajasti rohkem makstakse.

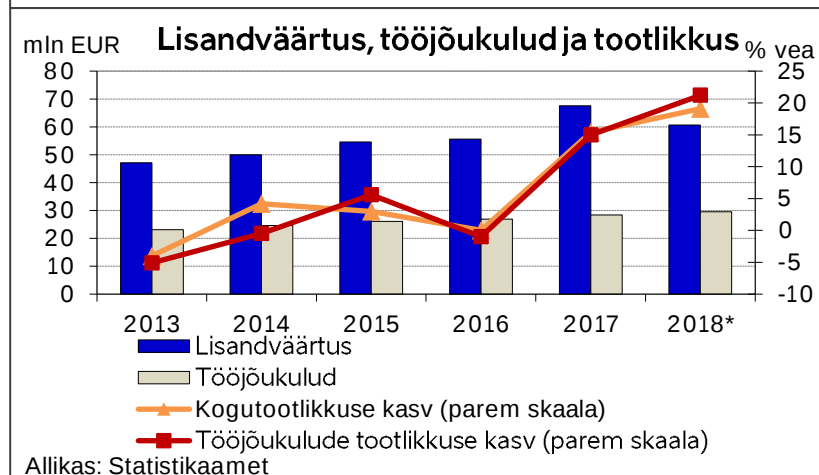
2018. aastal kasvasid palgad paberitööstuses Eesti keskmisest aeglasemalt, kuid sektor säilitas Eesti keskmisest mõnevõrra kõrgema palgataseme. Kõrgem palk tuleb sektoris ka asjaolust, et suuremad ettevõtted eelistavad paljusid tugiteenuseid sisse osta,

mistõttu on ettevõttesse jäänud vaid kõige olulisemad funktsioonid ja küllaltki vähe töötajaid. Näiteks käibe poolest sektori suurimas ettevõttes Estonian Cellis töötab ca 90 inimest, kes genereerivad aastas enam kui 100 mln eurot käivet. Hõivatute arv kahanes sektoris ettevõtlusstatistika esialgsetel andmetel 1,2%. Samas on sektori hõive statistika väga volatiilne tulenevalt väikesest ettevõtete arvust. Sektori efektiivsusnäitajad jätkasid kiiret paranemist. Kogukasum kasvas 58% ning töövõljalikus hõivatatu kohta 28%. Kuna töötatud tunnid kahanesid, suurenes tunnitootlikkus kolmandiku võrra.

Kõrgem palk tuleb sektoris ka asjaolust, et suuremad ettevõtted eelistavad paljusid tugiteenuseid sisse osta, mistõttu on ettevõttesse jäänud vaid kõige olulisemad funktsioonid ja küllaltki vähe töötajaid

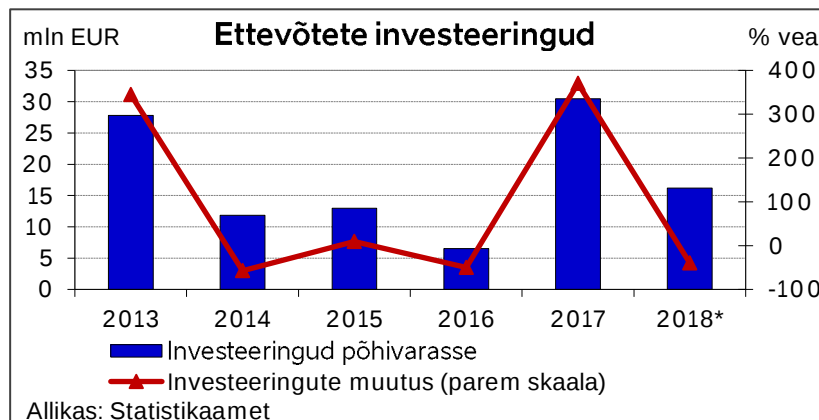
Allikas: Statistikaamet

Allikas: Statistikaamet

Sektori efektiivsusnäitajad jätkasid kiiret paranemist.

Paberitööstuse investeeringud sõltuvad suuresti kahe sektori suurima ettevõtte tegevusest. Seetõttu võib mõni üksik suurem investeering üldnumbreid oluliselt mõjutada. Samuti mõjutab infot andmete laekumise aeg. Esialgsetel andmetel olid 2018. aastal sektori investeeringud aasta varasemast 40% väiksemad peamiselt masinate ja seadmete tõttu, kuhu investeeriti 49% vähem kui aasta varem.

Allikas: Statistikaamet

2019. aasta kevadel Eesti
Konjunktuuriinstituudi
küsitletud
paberitööstuse
ettevõtted olid
tuleviku suhtes
oluliselt
negatiivsemalt
meelestatud kui aasta
varem.

2019. aasta kevadel Eesti Konjunktuuriinstituudi küsitletud paberitööstuse ettevõtted olid tuleviku suhtes oluliselt negatiivsemalt meelestatud kui aasta varem. Kolmandikul vastanud ettevõtetest oli eksporttellimusi vähem kui tavaliselt ning pigem plaaniti töötajate arvu vähendada.

Keemiatööstus

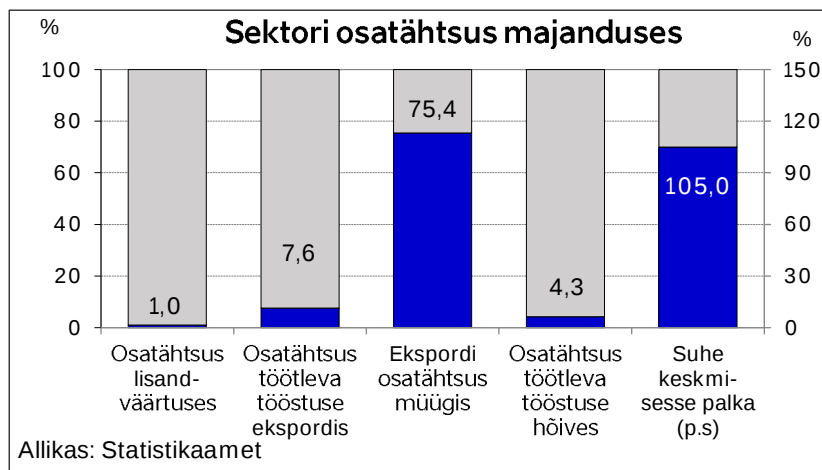
Eesti keemiatööstuse ainulaadseks osaks on põlevkivil põhinev tööstus, samas suurema osa sektorist moodustavad siiski teised allharud, näiteks ehitus- või tarbekeemia. Kõige väiksem allharu (mõnesaja töötajaga) on farmaatsiatööstus. Keemiatööstus on kapitalimahukas tegevusala, tootmismahu kasv pole kaasa toonud olulist töökohtade arvu suurenemist. Tootlikkuse kasvule vaatamata on mahajäämus arenenud riikidest siiski veel märkimisväärne.

Eestis tegutseb üle saja keemiatööstuse ettevõtte. Keemiatööstusest umbes pool asub Ida-Virumaal, kolmandik töötajaid töötab Tallinnas ja Harjumaal. Suuremateks keemiatööstuse ettevõteteks on VKG Oil AS ja KKT Oil OÜ (põlevkiviõli tootmine, õlitootmisega tegeleb energiatootmise kõrval ka Enefit Energiateootmine AS), Akzo Nobel Baltics AS, AS Tikkurila ja AS Eskaro (värvid ja lakid), NPM Silmet OÜ (haruldased metallid), OÜ EURO BIO LAB (kosmeetikatarvete tootmine), AS Novotrade Invest (nafta-produktide ümbertöötlemine), OÜ Krimelte ja Henkel Balti Operations OÜ (montaaživahud), Eastman Specialties OÜ (bensoehape, naatriumbensoaat, plastifikaatorid), Orica Eesti OÜ (lõhkeaine), AS Takeda Pharma (ravimid) ja Interchemie Werken De Adelaar Eesti AS (veterinaarravimid ja -tooted).

Suured investeeringud õlitööstusesse võimaldavad luua uusi töökohti, kuid valdkond on väga sõltuv nafta maailmaturu hindadest ja seetõttu on raske hinnata, kas täiendavate õlitehaste ja rafineerimistehase ehitamise plaanid täituvad või mitte. Sektoris tervikuna lähiaastatel olulist hõive suurenemist oodata pole. Tootmismahude kasv tugineb ka tulevikus pigem tootlikkuse suurendamisele. Vajadus efektiivsuse tõstmiseks tuleneb tootmissisendite kallinemisest, samuti mängib keemiatööstuses olulist rolli keskkonnanõuuga seotud kulutuste tõus.

Keemiatööstuse⁴ jaoks oli 2018. aasta edukas, kiiret kasvu jätkas põlevkiviõli tööstus. Tootmise kasv ei toonud siiski kaasa täiendavate töökohtade loomist. Ettevõtete majandusnäitajad paranesid. 2019. aasta algas sektori jaoks samuti hästi.

Põlevkiviõli tootmismahud oli rekordiline, kasvades aastaga kolmandiku võrra.

Keemiatööstuses toodeti 2018. aastal ligi viiendiku võrra rohkem toodangut kui aasta varem. Sarnaselt eelnevale aastale vedas kasvu põhiliselt põlevkiviõlitööstus, mida toetas suhteliselt kõrge nafta hind. Põlevkiviõli tootmismahud oli rekordiline, kasvades aastaga kolmandiku võrra. Ka keemiatoodete tootmine liikus kasvujoonel (toodang kasvas 7%). Farmaatsiatööstuses jäi toodangu maht veidi alla 2017. aasta tasemele.

Müük suurenes kõigis keemiatööstuse allharudes tootmise mahust kiiremini, peamine põhjus selle taga oli hinnatõus. Müügi ja tootmismahu erinevusi võib põhjustada ka varude muutus. Keemiatoodete tootmises kasvasid tootjahinnad 2018. aastal ligi

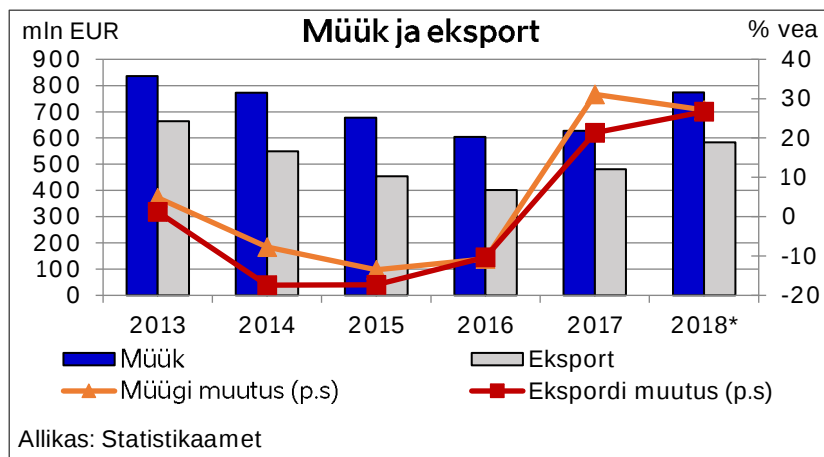
⁴ Antud sektori all käsitatakse lisaks kemikaalide ja keemiatoodete tootmisele (EMTAK 20) ka kütteõlide tootmist (EMTAK 19) ning põhifarmaatsiatoodete ja ravimpreparaatide tootmist (EMTAK 21).

Põlevkiviõli hindade muutus kajastus naftatoodete ekspordihindades

5%. Põlevkiviõli hindade muutus kajastus naftatoodete ekspordihindades, mis tõusid aastaga üle 15%. Õlitööstuse müük kasvas aastaga poole võrra, keemiatööstuses kümnendiku jagu. Ka farmaatsiatööstuse müük suurenes vaatamata tootmismahu langusele (5%).

Keemiatööstuse ettevõtete siseturu müük liikus suures osas samamoodi nagu müük kokku või eksport. Keemiatööstus on valdavalt ekspordile suunatud, kuigi põlevkiviõli puhul kajastatakse üsna suurt osa müügis kodumaisel turul müüduna. See on seotud vahendajate kasutamisega, väliskaubandusstatistika põhjal läheb suurem osa siiski ekspordiks.

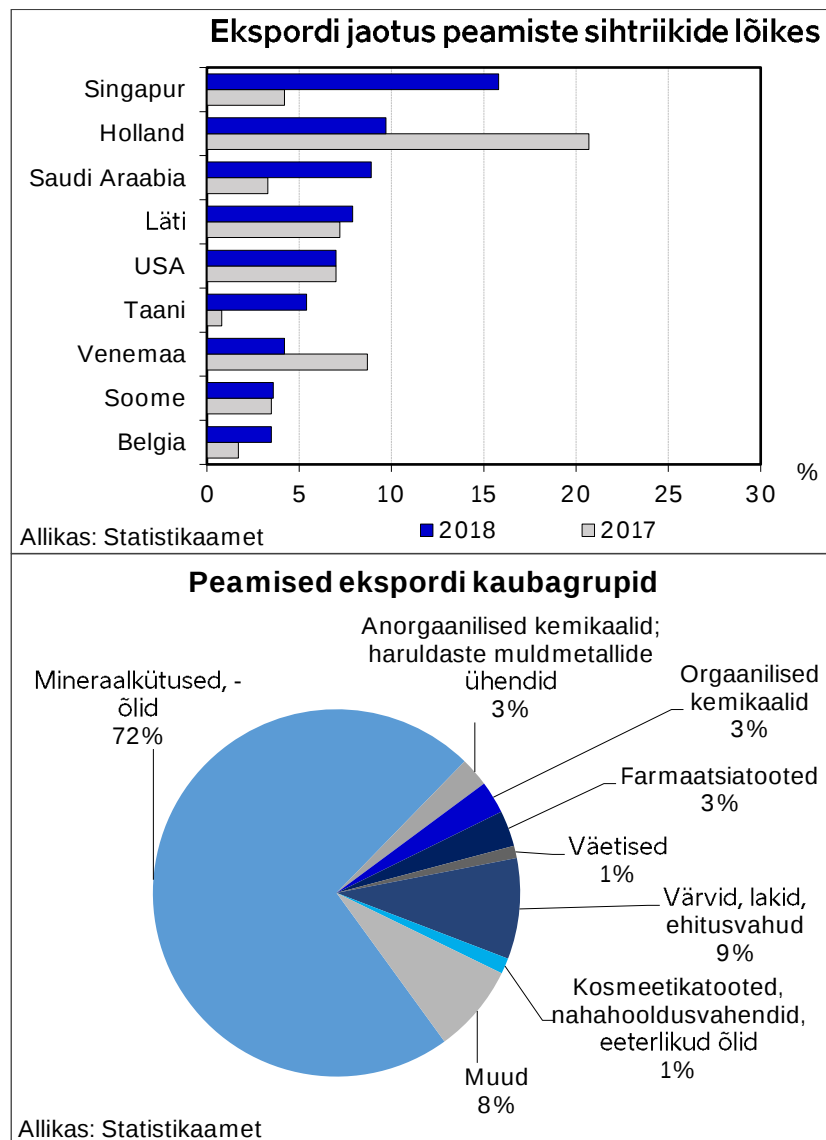
Keemiatööstus on valdavalt ekspordile suunatud

Väliskaubanduse andmed näitasid 2018. aastal Eesti päritolu keemiatoodete ekspordi hüppelist kasvu (umbes 70%). Põhiline osa sellest oli seotud aga tõenäoliselt kütuste töötlemise või segamisega. Teiseks suuremaks panustajaks ekspordi kasvu oli põlevkiviõli, kus eksport nii koguseliselt kui ka rahalises väärtuses kasvas aastaga mitukümmend protsenti. Muudest suurenenud müügiga eksporttoodetest võib välja tuua veel bensoehappe, kosmeetika- ja nahahooldusvahendid. Rahaliselt vähenes kõige rohkem ehitusmastiksise jmt müük.

Väliskaubanduse andmed näitasid 2018. aastal Eesti päritolu keemiatoodete ekspordi hüppelist kasvu

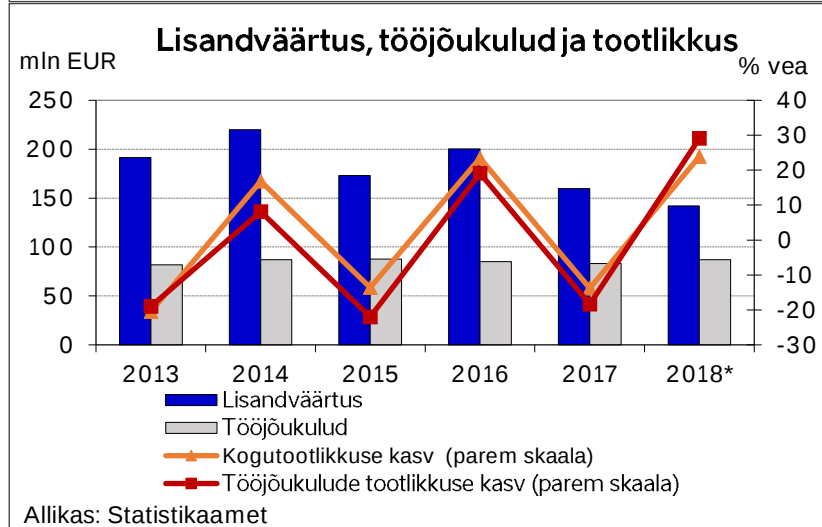
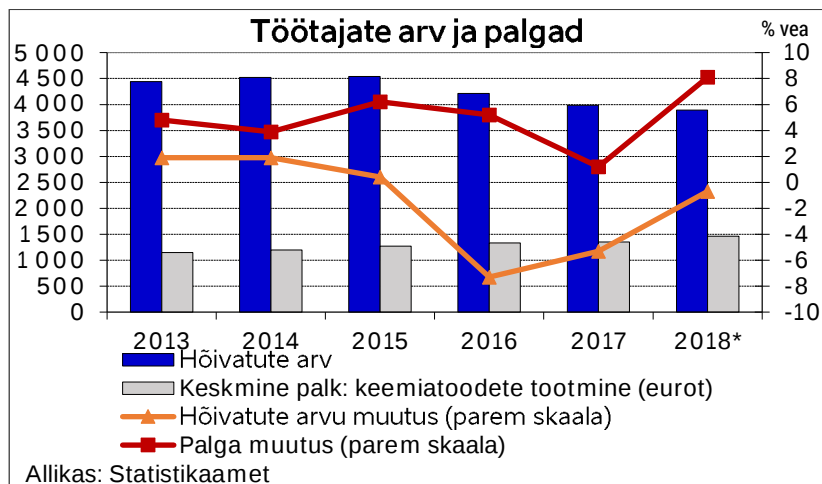
Naftatoodete, õlide jmt müük kergitas hüppeliselt ekspordi Singapuri ja mitmesse teisse peamisesse ekspordi sihtriiki. Põlevkiviõli müüdi rohkem Saudi Araabiasse, Taani, USAsse, Belgiasse, Suurbritanniasse. Ekspordi kasvu USAsse toetasid ka ehitusmastiksise, bensoehape ja haruldased muldmetallid. Eksport Hollandisse kukkus tulenevalt põlevkiviõli müügi liikumisest läbi teiste riikide. Müügi languse taga Venemaal olid ehitusmastiksise, tihendussegud jmt.

Tänu tugevale müügile paranesid tunduvalt tootlikkuse näitajad

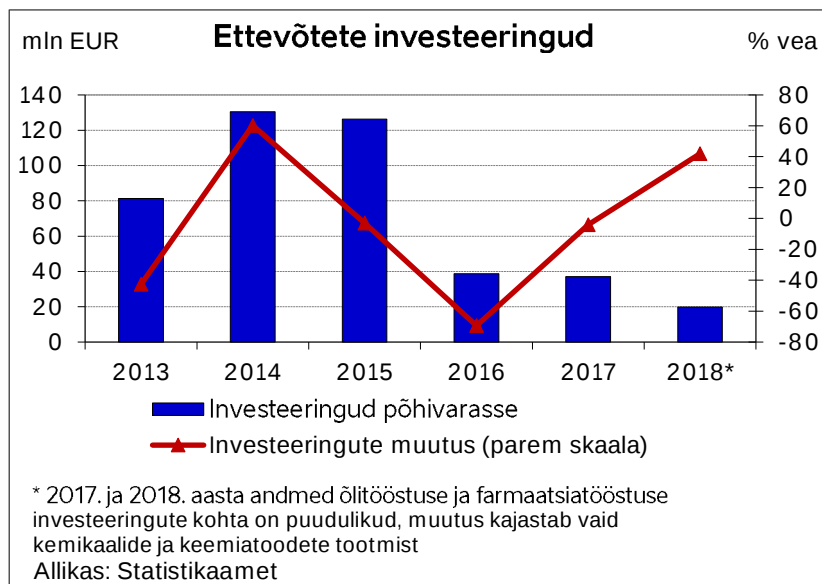
Vaatamata tootmismahdade kiirele kasvule põlevkiviõli ja keemiatoodete tootmises ei toonud see kaasa töökohtade arvu suurenemist. Hõivatute arv oli peaaegu sama suur kui aasta varem, töötundide arv isegi vähenes. Farmaatsiatööstuse ettevõtetes kasvas hõivatute arv vähesel määral. Tööjõukulud suurenesid siiski kõigis keemiatööstuse allharudes. Keemiatoodete tootmises kasvasid palgad suuremates ettevõtetes 8%. Tänu tugevale müügile paranesid aga tunduvalt tootlikkuse näitajad. Õlitööstus jõudis taas kasumisse, keemia- ning farmaatsiatoodete tootjate kasumlikkus paranes.

Keemiatoodete tootjate investeeringud kasvasid esialgsel andmel umbes 40% võrreldes 2017. aastaga.

Keemiatoodete tootjate investeeringud kasvasid esialgsel andmel umbes 40% võrreldes 2017. aastaga. Teiste allharude puhul olid mitme kvartali andmed puudu, kuid olemasolevate andmete põhjal võib eeldada, et investeeringud kasvasid ka nendel tegevusaladel.

Keemiatoodete tootmises läks kolmveerand investeeringutest masinatesse ja seadmetesse ning sinna suunati 30% rohkem vahendeid kui aasta varem. Samuti kasvasid oluliselt ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine.

Tunnetati, et konkurentsivõime on vähenenud nii ELi kui ka muudel turgudel

Ettevõtjate hinnangud 2018. aasta majandusolukorrale olid positiivsemad kui eelneval aastal. Eesti Konjunktuuriinstituudi küsitlustele vastanud keemiatoodete tootjate vastused peegeldasid nõudluse kasvu. Samas tunnetati, et konkurentsivõime on vähenenud nii ELi kui ka muudel turgudel. Töötajate osas nähti survet töökohtade vähendamisele. Tööjõupuudust ei märkinud ükski vastanu toodangu kasvu piirava tegurina.

2019. aasta alguses püsis keemiatoodete tootjate kindlustunde indikaator kõrgel tasemel. Nõudlus ja selle väljavaated olid head. Ka esimeste kuude statistika näitas jätkuvat toodangu mahu kasvu kõigis keemiatööstuse allharudes.

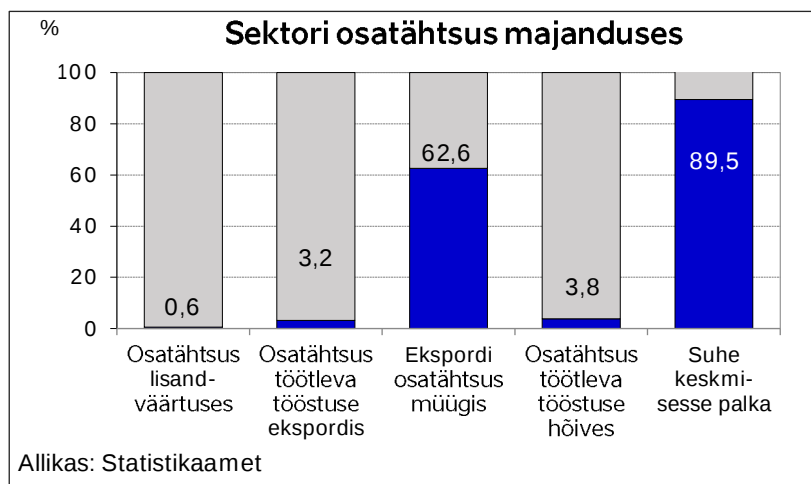
Kummi- ja plasttoodete tootmine

Kummi- ja plastitööstuse tooted on kasutusel paljudes valdkondades – alates toiduainetööstusest (pakendid) kuni autotööstuse või ehitusmaterjalitööstuseni. Eesti kummi- ja plastitööstuse moodustavad umbes 200 peamiselt väikese ja keskmise suurusega ettevõtet. Suuremateks ettevõteteks on Pipelife Eesti AS (plasttorud), AS Estiko-Plastar (kile ja kilepakendid), AS Plasto (plastaknad), Promens AS, Talent Plastics Tallinn AS (plasttooted autotööstusele), Plastone OÜ (plasttooted erinevatele tööstustele), AS Reideni plaat (soojustusplaadid), OÜ Westaqua-Invest (veefiltrid), AS Dagoplast (kiletöötud), Greiner Packaging AS (plastikpakendid), Cipax Eesti AS (plastmahutid), Trelleborg Industrial Products Estonia OÜ (kummi- ja metallidetailid auto- ja masinatööstusele), OÜ Merinvest (kummist o-rõngad, membraanid) ja AS Balteco (plastvannid ja valumarmorist valamud). Suuremad ettevõtted asuvad Tallinnas ja Harjumaal (ligi pool töötajaskonnast), Saaremaal ja Tartumaal (ca 15% töötajatest), kuid üsna palju töötajaid on ka Ida-Virumaal ja Hiiumaal.

Hõivatute arv kummi- ja plastitööstuses tulevikus pigem väheneb. Tootmine muutub keerukamaks ning tööjõumahukamad tegevused asendatakse masinatega. Masstootmine on juba osaliselt Eestist välja liikunud, paremad väljavaated on eelkõige paindlikel ja väiksematele partiidele keskendunud ettevõtetel.

Kummi- ja plastitööstuse toodang 2018. aastal oluliselt ei muutunud, samas müügi näitajad olid positiivsemad ning ka hõivatute arv suurenes. 2019. aasta alguses halvenesid ettevõtjate hinnangud majandusolukorrale ning väljavaadetele, samas tootmise mahus see ei kajastunud.

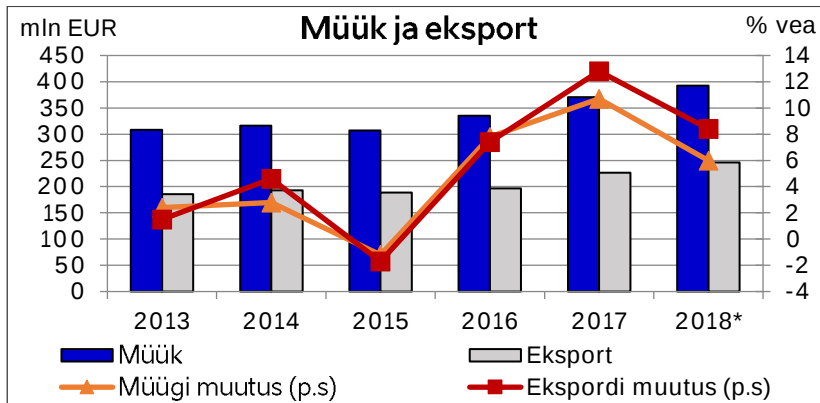
Müügitulu kasvule aitas osaliselt kaasa hindade kasv – tootjahinnad tõusid paari protsendi võrra.

Kummi- ja plastitööstuse toodang püsis 2017. aasta tasemel, samas müük suurenes (6%). Müügitulu kasvule aitas osaliselt kaasa hindade kasv – tootjahinnad tõusid paari protsendi võrra. Koduturule müüdi veidi rohkem toodangut kui aasta tagasi, kuid ekspordi arengud olid positiivsemad.

Ekspordi kasvu taga olid peamiselt plastist torud ja voolikud, plastist tahvlid ja kiled, mööbli või sõidukite furnituur. Languses oli plastist köögi- ja lauanõude eksport. Eksport kasvas peaaegu kõigil suurematel sihtturgudel. Leedu kasvu taga olid peamiselt plastist torud ja voolikud, Lätis lisaks veel plastist karbid ja pakendid.

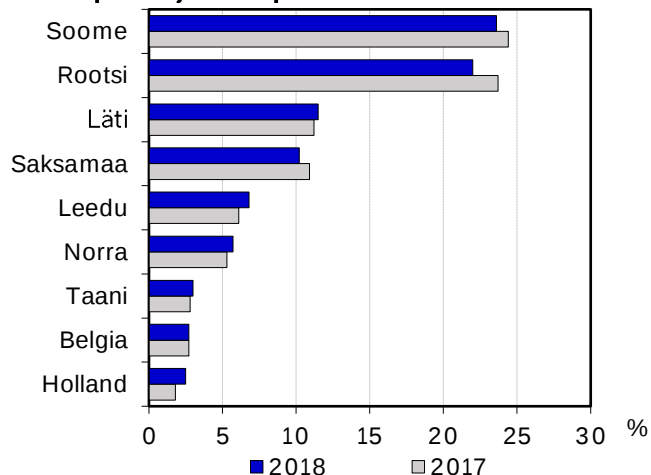
Koduturule müüdi veidi rohkem toodangut kui aasta tagasi, kuid ekspordi arengud olid positiivsemad

Allikas: Statistikaamet

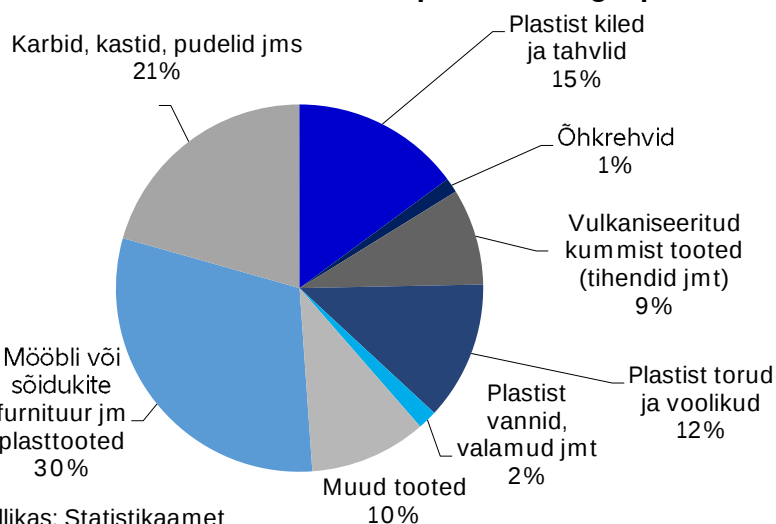
Ekspord kasvab peaaegu kõigil suurematel sihtturgudel.

Ekspordi jaotus peamiste sihtriikide lõikes

Allikas: Statistikaamet

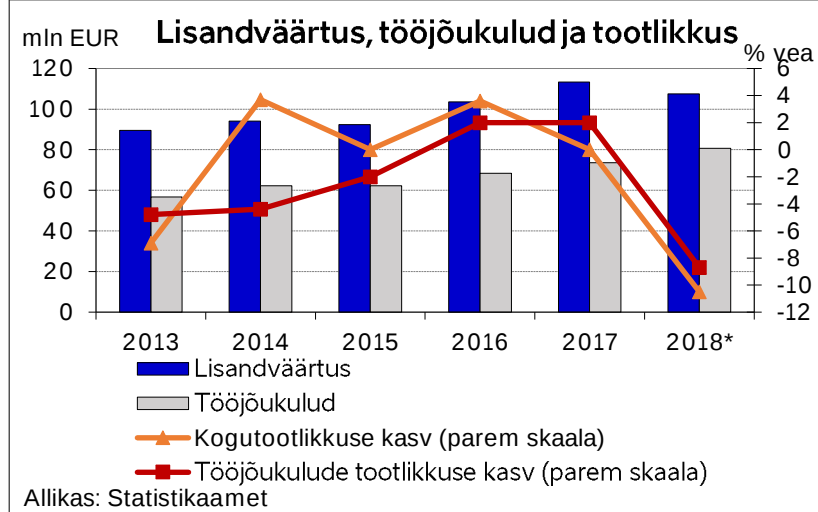
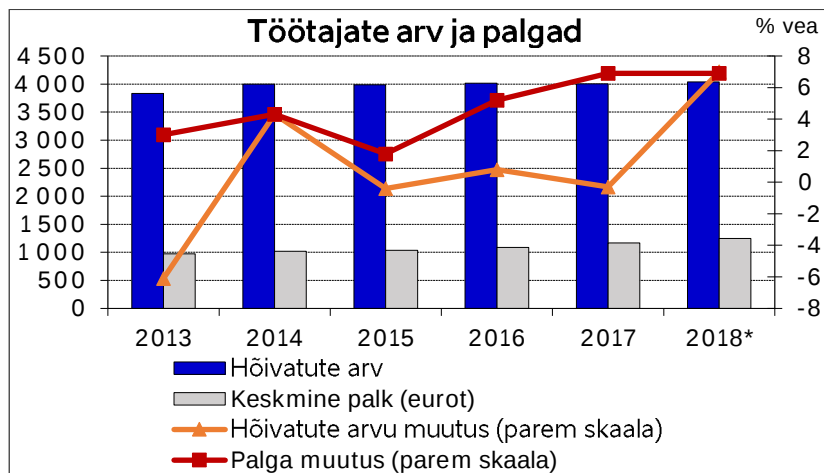
Peamised ekspordi kaubagrupid

Allikas: Statistikaamet

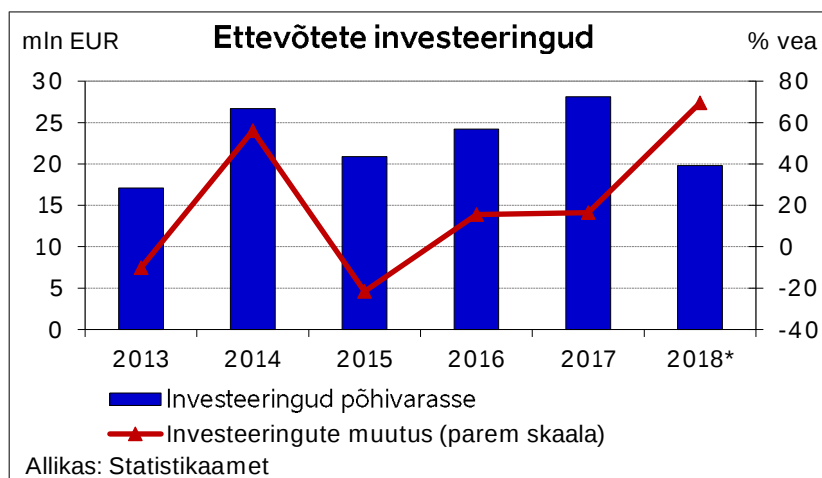
2018. aastal kasvas hõivatute arv 7%, töötundide arv veidi enamgi.

Mitu aastat püsis hõivatute arv kummi- ja plastitööstuses stabiilsena. 2018. aastal kasvas hõivatute arv aga 7%, töötundide arv veidi enamgi. Palgad kasvasid töötleva tööstuse keskmisega samas tempos. Nende tegurite koosmõjul tõusid tööjõukulud sama palju kui müügitulud, kogukulud aga veelgi kiiremini, mistõttu kogukasum jäi mõnevõrra alla 2017. aasta tasemele. Lisandväärtuse põhised tootlikkuse näitajad alanesid samuti.

Kummi- ja plastitööstuse ettevõtted investeerisid esialgse statistika põhjal 2018. aastal oluliselt rohkem kui eelneval aastal, kuid lõplik statistika võib anda mõnevõrra teistsuguseid hinnanguid

Kummi- ja plastitööstuse ettevõtted investeerisid esialgse statistika põhjal 2018. aastal oluliselt rohkem kui eelneval aastal, kuid lõplik statistika võib anda mõnevõrra teistsuguseid hinnanguid. Umbes 60% investeeringutest tehti masinatesse ja seadmetesse, nende maht kasvas aastaga poole võrra. Teiseks oluliseks kapitalimahutuste kasvu allikaks oli ehitamine ja ehtiste rekonstrueerimine, mille maht enam kui kahekordistus.

Ettevõtjad tunnetasid suuremat survet müügihindade tõstmiseks.

Kummi- ja plastitööstuse kindlustunde indikaator püsis 2018. aastal samal tasemel nagu aasta varem. Eesti Konjunkturiinstituudi andmetel olid nõudluse hinnangud kõrgemad, kuid väljavaateid edaspidiseks hinnati nõrgemalt.

Ettevõtjad tunnetasid suuremat survet müügihindade tõstmiseks, ka tööjõupuudust toodi vastustes rohkem esile.

2019. aasta esimestel kuudel andsid kummi- ja plastitööstuse esindajad negatiivsemaid hinnanguid turuolukorrale kui aasta varem, seda nii nõudluse kui ka töötajate arvu muutuse osas. Samas tööstusstatistika põhjal toodangu maht suurenes, osaliselt oli suhteliselt kiire kasvu taga aastatagune madalam võrdlusbaas.

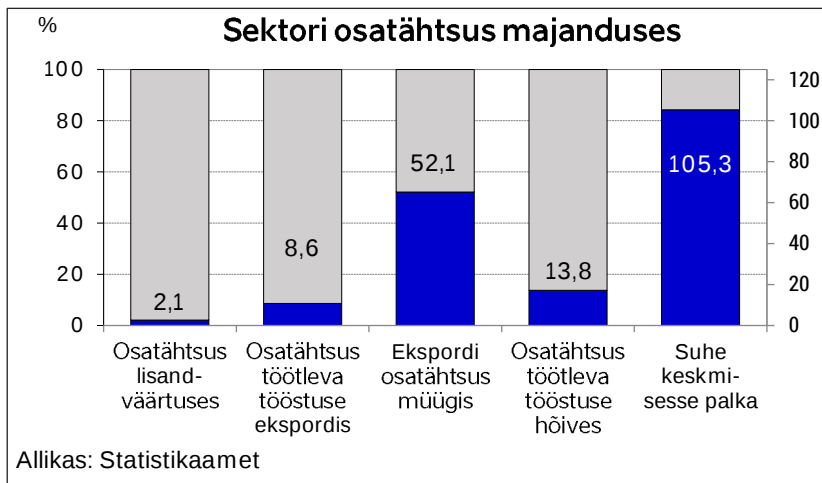
Metalli ja metalltoodete tootmine

Metallitööstus on seotud mitme valdkonnaga, näiteks masinate ja seadmete tootmise ning ehitusega. Metallitööstuse ettevõtetes töötab Eestis üle 14 000 inimese, olles seega puidutööstuse järel ja toiduainetööstuse kõrval üks suuremaid tööstusharusid. Harus tegutseb üle 1300 ettevõtte. Metallitööstus on kontsentreerunud Tallinna ja selle lähiümbrusse (60% töötajatest) ning Ida-Virumaale, Pärnumaale ja Tartumaale (umbes kümnendik töötajaskonnast). Suuremad ettevõtted on Ruukki Products AS (metallitooted, ehituskonstruktsioonid), AS Saku Metall Allhanke Tehas (tooted õhukesest lehtmestallist, liftid), Fortaco Estonia AS, OÜ Marketex Offshore Constructions, AS Remeksi Keskus (metallkonstruktsioonid), OÜ T-Tammer (metalluksed), AS ESTANC (mahutid), AS Metaprint (metalltaara tootmine), HANZA Mechanics Narva AS, AS FAVOR, AQ Lasertool OÜ (metallitöötlemine) ja ETS NORD AS (ventilatsiooniseadmed).

Metallitööstuses on oodata pikemas perspektiivis jätkuvat tootmismahude kasvu, peamiseks veduriks saab olla eksport. Samas hõivatute arv võib pigem väheneda, tootmise kasvu peab tagama tootlikkuse tõus.

Metallitööstuses püsisid tootmismahud ja hõivatute arv 2017. aasta tasemel, samas paranes ettevõtete kasumlikkus. 2019. aasta algus oli metallitööstuses tootmisnäitajatel parem kui eelnev, ka ettevõtete hinnangud olid positiivsemad.

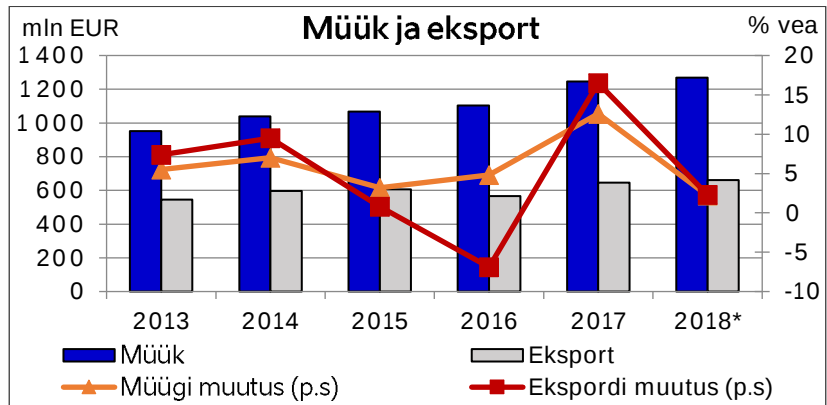
2018. aastal jäi metallitööstuse toodangu maht pidama eelneva aasta tasemele.

2018. aastal jäi metallitööstuse toodangu maht pidama eelneva aasta tasemele. Tootjahinnad ja müük suurenesid paari protsendi võrra. Sarnased arengud iseloomustasid nii ekspordi kui ka müüki siseturul.

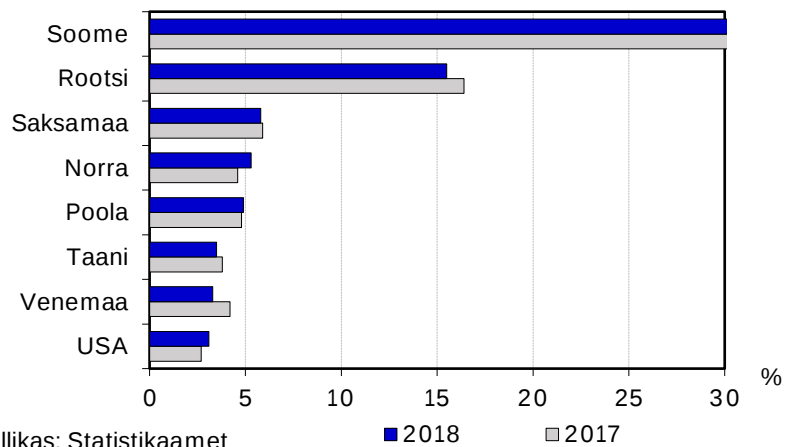
Väliskaubandusstatistika näitas metalltoodete ekspordi arengut mõnevõrra positiivsemalt. Tugevasti kasvas metallmahutite, metalluste, metallkonstruktsioonide ja lehtvalsttoodete müük välisurgudele. Peamistest sihtriikidest oli languses vaid Venemaa turg metallkonstruktsioonide müügi languse tõttu. Ekspordi toetas rohkem müük Soome, Norra (konstruktsioonid, mahutid) ja Rootsi (mahutid, alumiinium).

Väliskaubandus-
statistika näitas
metalltoodete
ekspordi arengut
mõnevõrra
positiivsemalt.

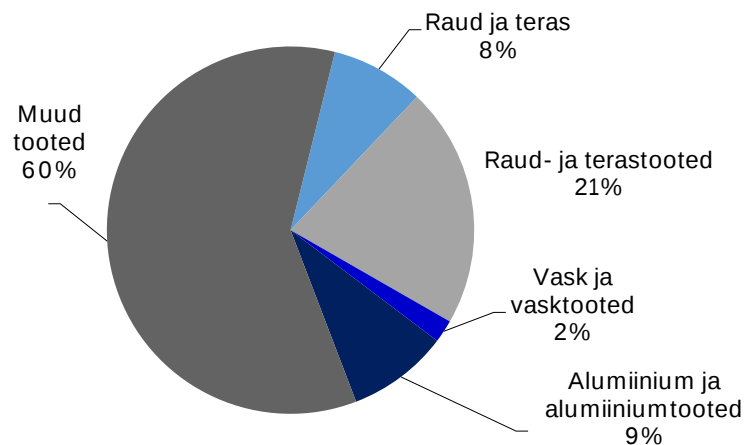
Allikas: Statistikaamet

Eesti päritolu kaupade ekspordi jaotus peamiste sihtriikide lõikes

Allikas: Statistikaamet

Peamised ekspordi kaubagrupid

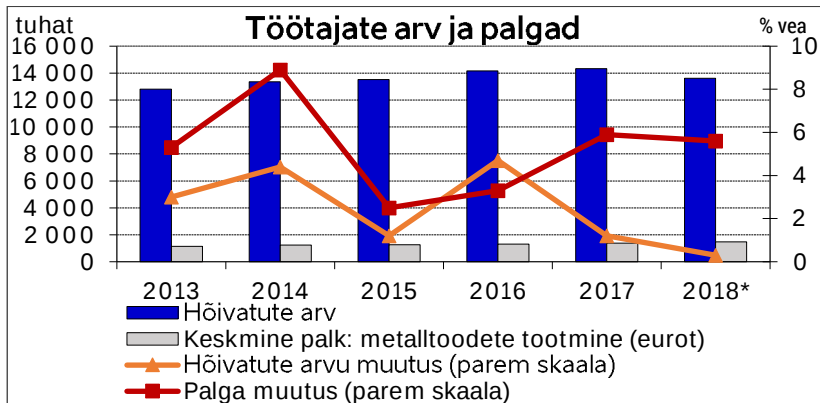

Allikas: Statistikaamet

Eksporti toetas
rohkem müük Soome,
Norra
(konstruktsioonid,
mahutid) ja Rootsi
(mahutid,
alumiinium).

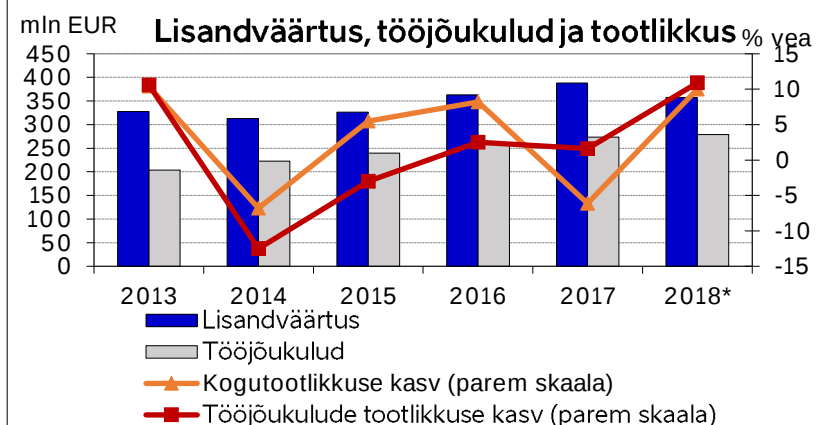
Metallitööstuses püsis hõivatute arv 2017. aasta tasemel, samas lõplik statistika on varasematel aastatel erinenud üsna palju kiirstatistika hinnangutest. Palgatõus jäi veidi madalamaks tööstuse keskmisest ning tööjõukulud oluliselt ei muutunud. Samuti püsisid kogukulud paigal, mistõttu kasum suurenes peaaegu kaks korda — kasumlikkus jõudis nõ tavapärasele tasemele. Ka tootlikkuse näitajad olid paremad kui eelneval aastal.

Palgatõus jäi veidi madalamaks tööstuse keskmisest ning tööjõukulud oluliselt ei muutunud

Allikas: Statistikaamet

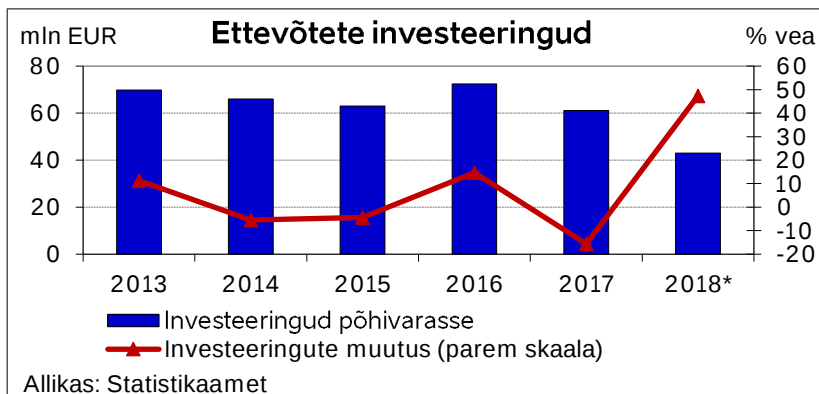
Ka tootlikkuse näitajad olid paremad kui eelneval aastal.

Allikas: Statistikaamet

Esialgsete hinnangute põhjal kasvasid metallitööstuse investeeringud 2018. aastal poole võrra, kuid ka siin on käärid lõplike andmetega võrreldes olnud varasemalt üsna suured. Tugevasti kasvasid investeeringud masinatesse ja seadmetesse, kuhu tehti üle poole kõigist kapitalimahutustest. Kõige suurema panuse investeeringute kasvu andsid aga ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine.

Eesti Konjunkturiinstituudi küsitluses tõi iga neljas välja tööjõupuuduse toodangu kasvu piirava tegurina.

Allikas: Statistikaamet

Sarnaselt majandusnäitajatele olid ettevõtjate hinnangud suhteliselt sarnased eelneva aasta omadele, seda nii nõudluse kui ka tööjõupuuduse osas. Eesti Konjunkturiinstituudi küsitluses tõi iga neljas välja tööjõupuuduse toodangu kasvu piirava tegurina.

2019. aasta algas veidi positiivsemate hinnangutega, samuti kasvasid tootmismahud. Samas tuleb arvestada, et kui kartused majanduse jahtumise osas realiseeruvad, siis mõjutab see ka metallitööstust eksportturgude ja siseturul eelkõige ehitussektori kaudu.

Masinate ja seadmete tootmine

Masinatööstuse tootmismahud kasvasid enne ülemaailmset majanduskriisi kiires tempos, kuid koos kriisiga said tugevalt kannatada investeerimiskaupade tootjad, sh masinaehitus. Tänapäevaks on sektor tootmismahu mõttes kriisist taastunud, kuid kasv on saavutatud väiksema arvu töötajatega. Masinatööstuse areng on mõjutatud peamiselt välisurgudest, suurem osa toodangust eksporditakse.

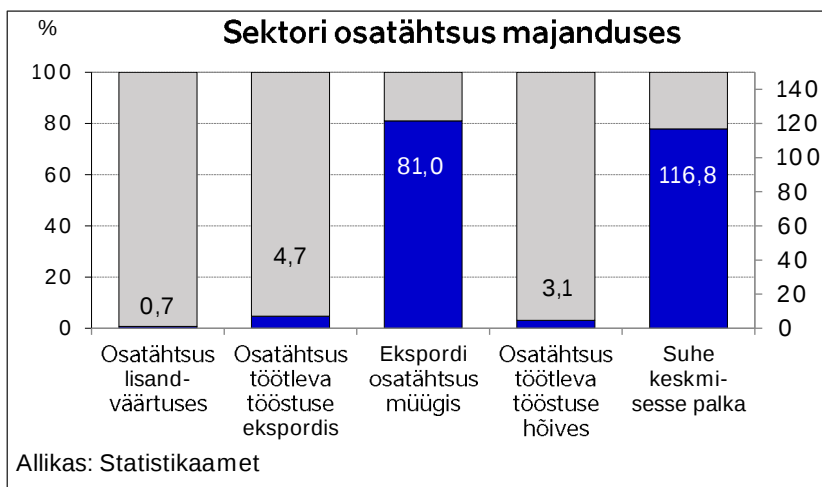
Eestis tegutseb ligi 200 peamiselt väikese ja keskmise suurusega masinate ja seadmete tootjat kokku umbes 4000 töötajaga. Suuremateks masinatööstuse ettevõteteks on AS Hekotek (puidutöötlemisseadmed), OÜ Palmse Mehaanikakoda, Oniar OÜ (metsaveoahagised, palgitõstukid), AS Sami (ehitustõstukid, metsatöömashinad), AS Tech Group (tootmise automatiseerimise seadmed, tootmisliinid), OÜ Technobalt Eesti (konveiersüsteemid), JTK Power Finmec Estonia AS, AS Rauameister (teisaldus- ja tõsteseadmed ning nende osad), Interconnect Product Assembly AS (tööstusseadmed, tööstuselektronika), OÜ PMT (erinevad seadmed masinatööstusele), Sveba-Dahlen Baltic OÜ (toiduainetööstuse seadmed), AS Pesmel Eesti (konveiersüsteemid) ja Metos AS (suurköögiseadmed). Sektoris domineerivad siiski väiksemad ettevõtted. Suuremad ettevõtted asuvad Tallinnas ja Harjumaal, ent masinatööstus on esindatud peaaegu igas Eesti piirkonnas.

Prognooside kohaselt kasvab pikemas perspektiivis nii masinatööstuse eksport kui ka müük siseturule. Tulenevalt sektori kõrgemast lisandväärtuse loomise võimest ning arenenud riikide näitel võiks masinatööstuses lisanduda täiendavaid töökohti, kuid sektori esindajate hinnangul võib automatiseerimine vajadust tööjõu järele vähendada.

Masinatööstuses jätkusid 2018. aastal positiivsed arengud. Suurenes toodang ning paranesid finantsnäitajad. Ka 2019. aasta algus oli sektorile hea.

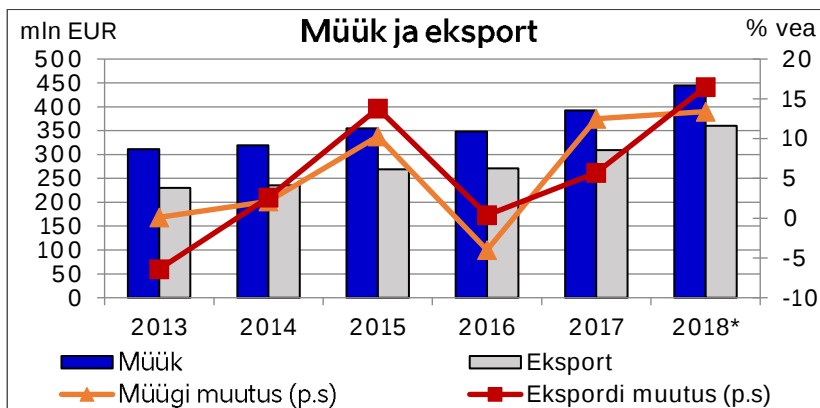
Kasvu taga oli eksport, siseturu nõudlus püsis aastatagusel tasemel.

Suuremate ekspordipartnerite osas tegi tugeva hüppe ülespoole USA, mille taga oli peamiselt pakiautomaatide eksport.

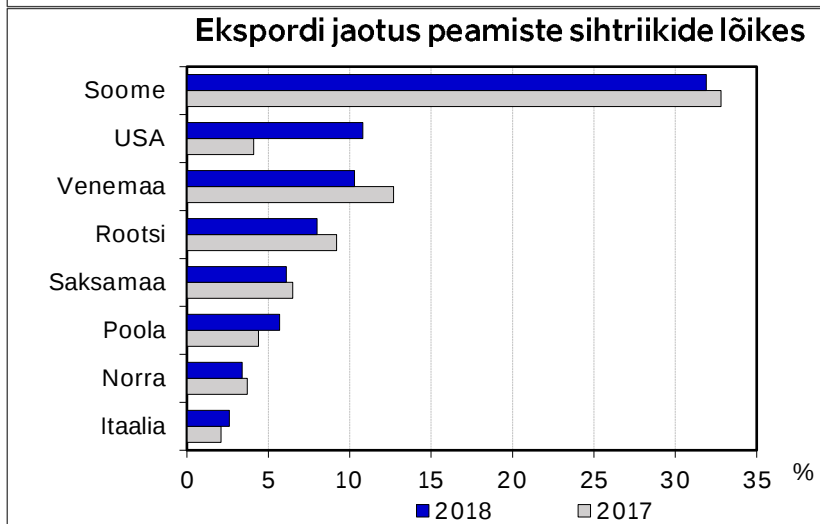

Masinatööstuses kasvas toodang 2018. aastal jätkuvalt kiires tempos, tootmine suurenes enam kui kümnendiku võrra. Tootjahindade mõningase kasvu (1,1%) tõttu suurenes müük veelgi enam. Kasvu taga oli eksport, siseturu nõudlus püsis aastatagusel tasemel.

Masinatööstuse eksporditavate toodete nimekiri on väga kirju ja selgelt domineerivad tooteid ei ole. Suuremate ekspordipartnerite osas tegi tugeva hüppe ülespoole USA, mille taga oli peamiselt pakiautomaatide eksport. Ekspordi Soome toetasid rohkem tõste- ja laadimisseadmed ning nende osad. Ka Poola müügi taga olid tõsteseadmed jmt, lisaks puhastus- või filtreerimisseadmed ja nende osad. Venemaale müüdi vähem kui eelneval aastal saetööstusseadmeid ja kuivateid, Hispaaniasse tuulegeneraatoreid (aasta varem oli seal hüppeline kasv).

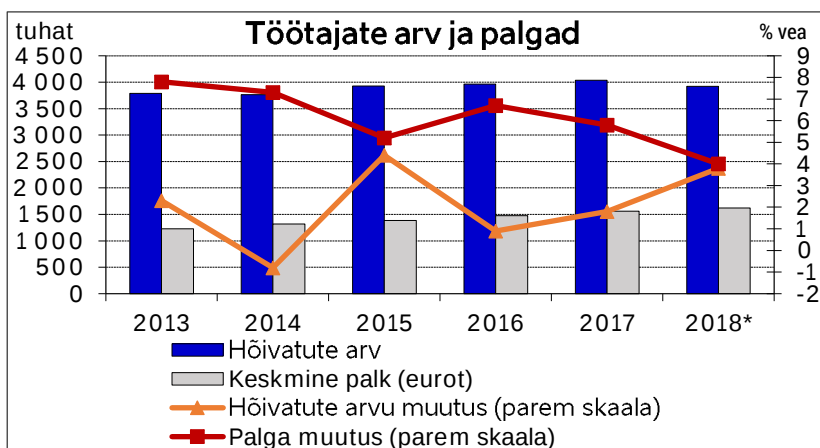
Allikas: Statistikaamet

Allikas: Statistikaamet

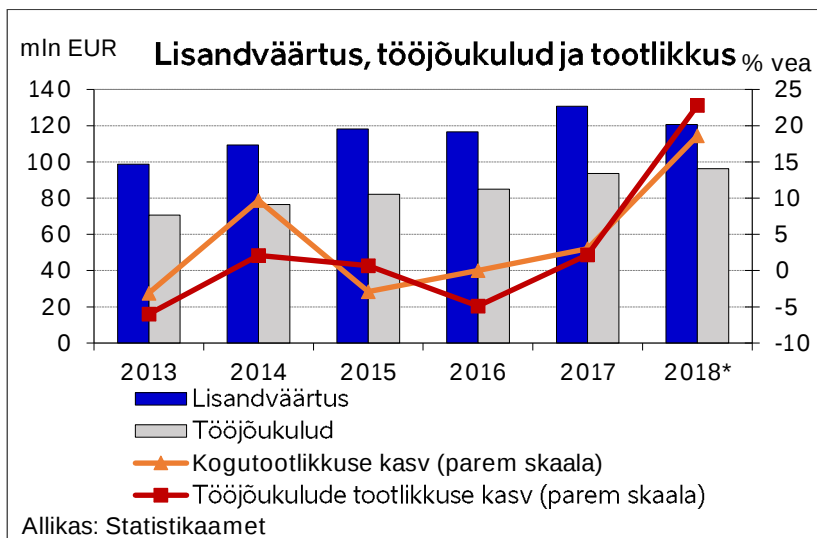
Palgad tõusid töötleva tööstuse keskmisest veidi aeglasemalt, tööjõukulude kasv jäi alla muude kulude suurenemisele.

Ettevõtete esialgsete finantsnäitajate põhjal kasvas masinatööstuses hõivatute arv mõne protsendi võrra, kuid töötundide arv veidi vähenes. Palgad tõusid töötleva tööstuse keskmisest veidi aeglasemalt, tööjõukulude kasv jäi alla muude kulude suurenemisele. Need arengud koos heade müügitulemustega tõid kaasa kasumite ja lisandväärtuse suurenemise, samuti paranesid tootlikkuse näitajad.

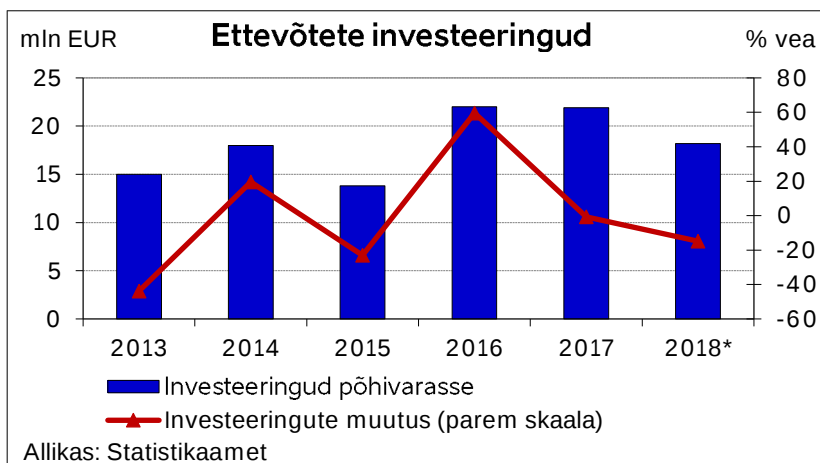
Allikas: Statistikaamet

60%
investeeringutest läks
masinate ja seadmete
soetamiseks

Kiirstatistika põhjal tehti masinatööstuses investeeringuid mõnevõrra vähem kui 2017. aastal, kuid lõplikud hinnangud on eeldatavalt positiivsemad. 60% investeeringutest läks masinate ja seadmete soetamiseks ning sellesse panustati rohkem kui aasta varem. Oluliselt vähenes ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine, kuid ka siin tuleb meeles pidada, et esialgne statistika on varasematel aastatel erinenud üksjagu lõplikust hinnangust.

Masinatööstuse hea
olukord peegeldus ka
ettevõtjate
hinnangutes.

Masinatööstuse hea olukord peegeldus ka ettevõtjate hinnangutes. Eesti Konjunkturiinstituudi küsitlusele vastanud ettevõtjad tunnetasid ebapiisava nõudluse asemel kõige põletavama probleemina tööjõupuudust, mida tõi välja iga kolmas vastanu. Konkurentsivõime välisurgudel on paranenud. Sarnane olukord valitses ka 2019. aasta alguses. Suhteliselt suur osa küsitletutest prognoosis töötajate arvu suurenemist. Toodang kasvas endiselt kiires tempos, ka aasta kokkuvõttes võib oodata positiivseid arenguid.

Elektroonika- ja elektriseadmete tootmine

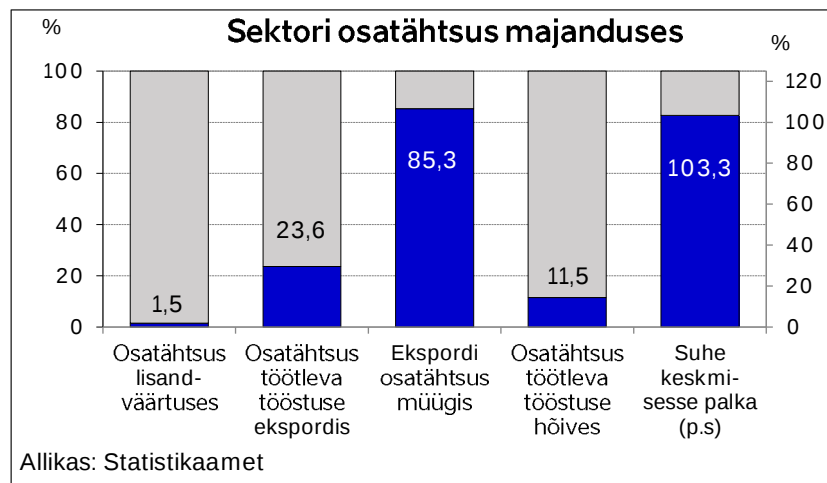
Eesti elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektor on kiiresti arenev ning paistab silma ka tootearenduse poolest. Seda sektorit iseloomustab kõrge tootmisteenus osakaal, mis tähendab toodete koostamise ning sellega kaasnevate funktsioonide müümist allhankena. Enamiku Eesti ettevõtete puhul ei ole aga enam tegemist pelgalt lihtsa allhanke tootmise pakkumisega, vaid sellele lisandub ka testimine, komponentide ost, logistikateenused, tootearendus, järelhooldus jne ehk kaetakse ära suur osa toote elukaarest. Elektroonika- ja elektriseadmete tooted on kõrge lisandväärtusega ning müük on suures osas ekspordile suunatud. Sektori tuleviku kasvupotentsiaali võib hinnata kõrgeks, sest elektroonikatooted on integreeritud väga paljudesse toodetesse ning tihti puudub või ei ole majanduslikult mõistlik lõpptootetootjal endal arendada elektroonika tootmise kompetentsi.

Elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektoris tegutseb üle 250 ettevõtte. Enamik suuremaid ettevõtteid on rahvusvahelisele kapitalile kuuluvad tootmisüksused või tootmisteenus pakkujad. Paljud ettevõtted asuvad Tallinnas ja selle lähiümbruses, kuid olulise panuse sektori eksporti annavad ka pealinnast kaugemal asuvad tehased. Nii näiteks moodustavad Saaremaal, Pärnus, Elvas ja Ida-Virumaal tegutsevad elektroonikaettevõtted ühe tähtsaima tegevusvaldkonna piirkonnas.

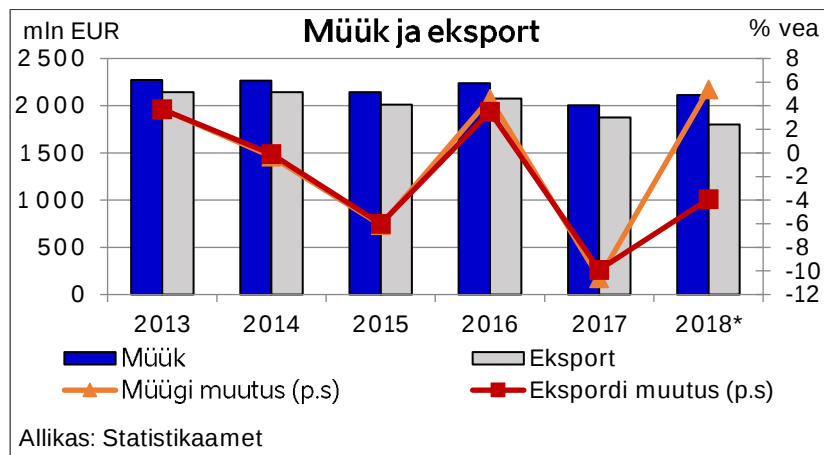
Elektroonika- ja elektriseadmete tootmine jaguneb kaheks allharuks – arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmine ja elektriseadmete tootmine. Arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmises on suuremateks ettevõteteks Ericsson Eesti AS (mobiilsidevõrguseadmed), Enics Eesti AS (elektroonikaosad tööstus- ja meditsiiniseadmetele) ja AS Eolane Tallinn (sideseadmete ja autoelektroonika tootmine) ning arvutite tootjaist on suurim Ordi AS. Erinevalt haru üldisest suunast on arvutite müük põhiliselt siseturule suunatud. Elektriseadmete tootmises on suurimaks ettevõtteks ABB AS, mille põhitegevusalaks on elektrijaotusseadmete ja voolugeneraatorite tootmine. Teised suuremad ettevõtted on Ensto Ensek AS (elektrijaotusseadmed ja juhtaparatuur), AS Konesko (elektrimootorid ja -seadmed), AS Glamox (elektriliste valgustusseadmete tootmine) ning AS Harju Elekter Elektrotehnika (elektrijaotusseadmed).

Elektroonika- ja elektriseadmete sektori müügitulu kasvas 2018. aastal, kuid eksport oli teist aastat järjest languses. Eksporti mõjutas kõige enam arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete ekspordihinna langus. Samal ajal aitas kodumaise nõudluse kasv suurendada sektori ettevõtete tootmismahu, müügitulu ja töötajate arvu.

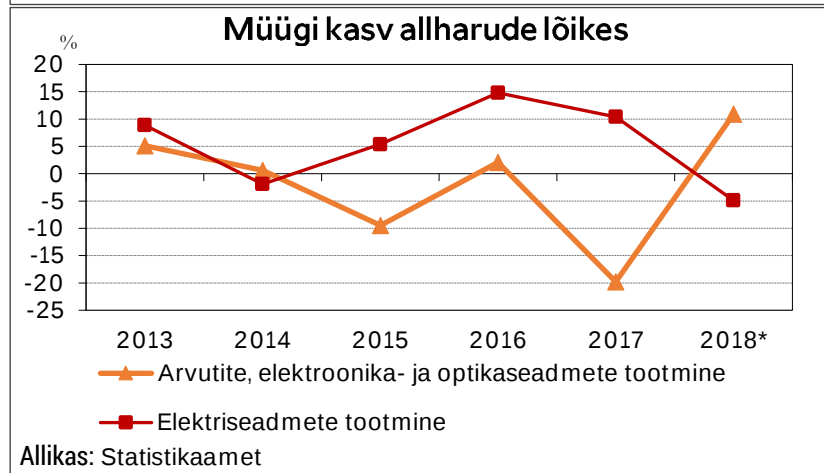
Müügi kasv tuli peamiselt kodumaisel turul müüdud tööstustoodangu kasvust.

Sektori kogumüügist ligi 70% tuleb arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmisest, mille osakaal võrreldes 2017. aastaga kasvas mõnevõrra. Müügi kasv tuli peamiselt kodumaisel turul müüdud tööstustoodangu kasvust. Elektriseadmete tootmise tegevusala oli küll väiksem, kuid allharu ekspordi osakaal müügist oli suurem.

Ekspordi osakaalu langus viitab sellele, et tooteportfellid ja tarneahelad muutuvad.

Elektroonika- ja elektriseadmete sektori tootmismahd kasvas 2018. aastal nii jooksevhindades kui ka püsivhindades. Kasv oli vastavalt 3% ja 14%. Müügitulu elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektoris näitas samuti kasvu, kuid eksport oli languses. 2018. aastal kukkus sektori ettevõtete ekspordi osatähtsus ligi kuue protsendipunkti võrra, ulatudes 85%ni. Arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete müügist läks ekspordiks 84%, mis oli 13 protsendipunkti võrra vähem kui aasta varem ning elektriseadmete tootmise müügist eksporditi 89%, mis oli 0,5 protsendipunkti rohkem kui aasta varem. Samuti langes ekspordi osatähtsus kogu töötleva tööstuse ekspordis. Ekspordi osakaalu langus viitab sellele, et tooteportfellid ja tarneahelad muutuvad.

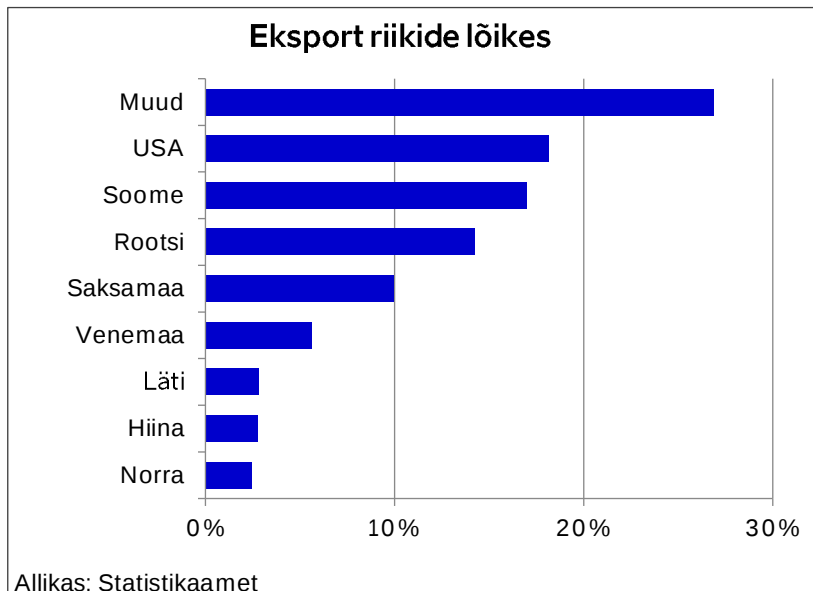
Elektroonika- ja elektriseadmete sektori tootmismahd kasvas 2018. aastal nii jooksevhindades kui ka püsivhindades.

Arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete eksport langes 1,2 mld euronit ning elektriseadmete eksport 0,6 mld euronit. Elektriseadmete eksport oli võrreldes 2017. aastaga madalam eelneva aasta rekordkõrge taseme tõttu, varasemate aastatega võrreldes kasvas aga 2018. aasta ekspordimaht oluliselt. Kogu elektroonika- ja elektriseadmete ekspordis oli jätkuvalt suurima osakaaluga mobiilsideseadmete väljavedu, mis moodustas 40% sektori ekspordist. Samuti olid olulised eksporditavandid trafod, vooluajutusseadmed ning kaablid.

Aastal 2018 tõusis elektroonika- ja elektriseadmete ekspordi suurimaks sihtturuks USA, mille osatähtsus kogu ekspordis oli 18%. USAsse ekspordist moodustasid 81% mobiilsideseadmed, mille väljavedu kasvas aastaga ligi 16 korda. Selle põhjuseks on 5G võrkude arendamine, mille jaoks tehnikat toodetakse Ericsson Eesti Lasnamäe tehases. Lisaks liikusid aastaid tagasi mobiilsideseadmed suures mahus Rootsi, kust need teistesse riikidesse edasi suunati, kuid nüüd liiguvad need kaubad üha enam otse sihtriiki. Nii ongi langenud Rootsi elektroonika- ja elektriseadmete ekspordi sihtriikide pingereas kolmandale kohale

14% osakaaluga. Rootsist suuremad ekspordimahud lähevad veel Soome, kuhu eksporditavate kaubagruppide portfelli oli laiapõhjalisem. Suurimad kaubagrupid olid trafod (19%), vooluajutusseadmed (15%), elektrimootorite ja –generaatorite osad (15%) ning kaablid (8%). Olulistest kaubanduspartneritest kahanes elektroonika- ja elektriseadmete eksport lisaks Rootsiile ka Läti, Hiinasse ja Norrasse. Kasvu näitasid Saksamaa ja Venemaa turud vastavalt 12% ja 2%.

Aastaid tagasi liikusid mobiilsideseadmed suures mahus Rootsi, kust need teistesse riikidesse edasi suunati, kuid nüüd liiguvad need kaubad üha enam otse sihtriiki.

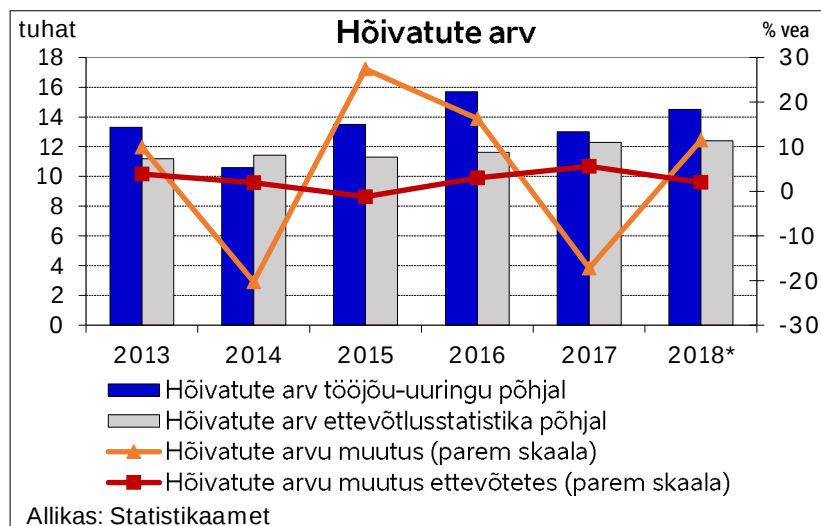

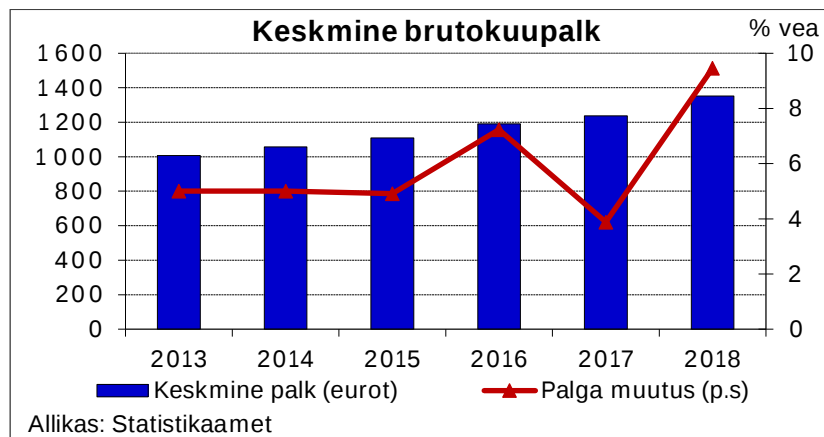
2018. aastal andis elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektor domineeriva panuse Eesti töötleva tööstuse tootmismahu kasvule. Tootmismahu tugevat kasvu toetas aga suuresti baasefekt ehk

2017. aasta suur langus. Tootmismahude suurenemise tingimustes kasvas 2018. aastal elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektoris ka töötajate arv. Kuigi hetkel on Eestis vajaliku tööjõu puudus, siis kasvas tööjõu-uuringu põhjal töötajate arv mõlemas allharus.

Sarnaselt paljude teiste sektoritega iseloomustab ka elektroonika- ja elektriseadmete tootmist kiire brutopalka kasv. Palgakasv oli 2018. aastal mõlemas allharus peaaegu 10%. Arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmises oli keskmine brutokuupalk veel veidi madalam kui Eesti keskmine, kuid erinevus oli vaid 10 eurot. Elektriseadmete tootmise allharu keskmine kuupalk oli aga 97 eurot kõrgem kui Eesti keskmine.

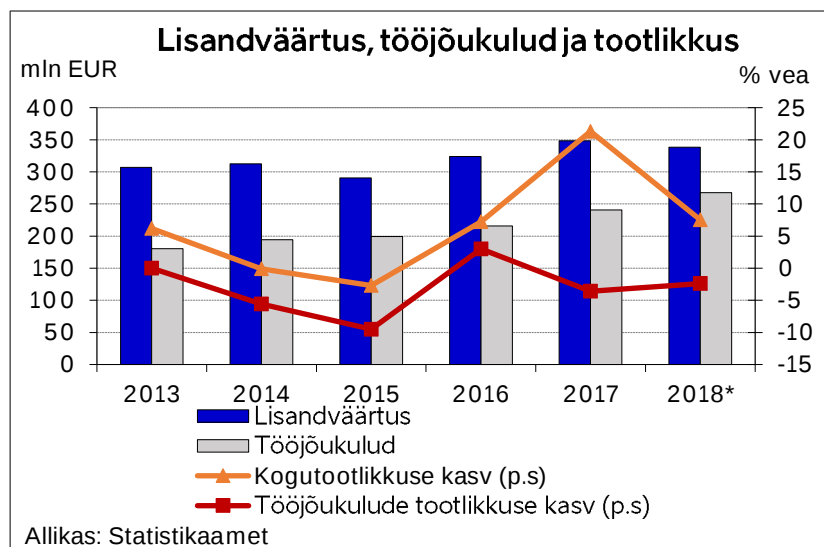
Sarnaselt paljude teiste sektoritega iseloomustab ka elektroonika- ja elektriseadmete tootmist kiire brutopalka kasv.

Tootlikkuse näitajad lisandväärtuse alusel liikusid erinevates suundades. Sektori kogutootlikkus kasvas 8%, kuid samal ajal vähenes töökulude tootlikkus 2%. See tähendab, et ettevõtted suutsid oma toodangut suurendada kiiremini kui kulused (v.a tööjõukulud). Töökulude tootlikkuse vähenemine oli aga peamiselt tingitud palgakasvust. Sarnaselt kogutootlikkusele õnnestus sektoril kasvatada ka tööviljakust hõivatu kohta, mis kasvas arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmises veidi üle 1% ning elektriseadmete tootmises 6%.

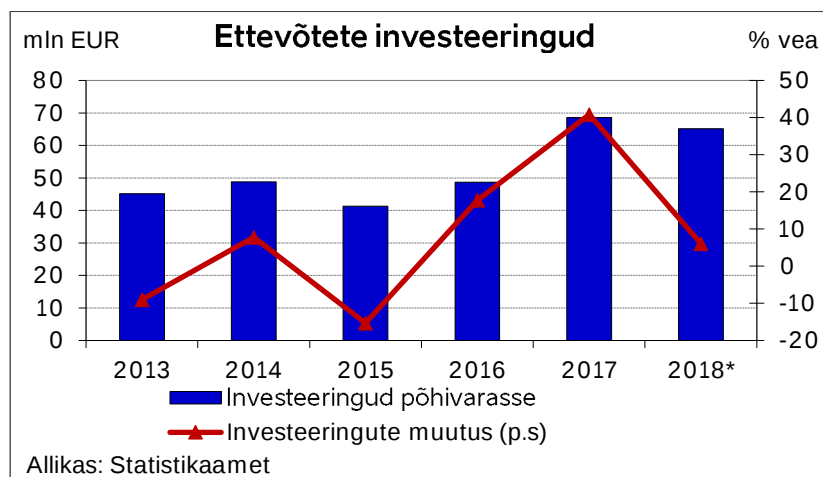
Ettevõtted suutsid oma toodangut suurendada kiiremini kui kulused (v.a tööjõukulud).

Väikene investeeringute kasv võib olla tingitud asjaolust, et paljud investeeringud ei kajastu elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektori statistikas.

2018. aastal olid sektori investeeringud materiaalsesse põhivarasse endiselt kasvutrendil, kuid tänu eelneva aasta kõrgele baastasemele jäi kasv vaid 6% juurde. Väikene kasv võib olla tingitud ka asjaolust, et paljud investeeringud ei kajastu elektroonika- ja elektriseadmete tootmise sektori statistikas. Levinud on skeem, kus näiteks uue tootmishoone omanikuks on hoopis kinnisvaraettevõtte ja elektroonikatööstus rendib ruume. Samasugune trend on ka masinate ja seadmete ning tarkvara investeeringutel, kus ettevõtteid ei osta neid välja, vaid soetavad rendilepingu alusel. Suurema osa sektori investeeringutest teeb arvutite-, elektroonika- ja optikaseadmete tootmise allharu (osakaal 73%), mis oli ka 2018. aastal kasvus. Elektriseadmete tootmise ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse langesid 2018. aastal 28%. Eesti Konjunkturiinstituudi uuringu andmetel peavad ettevõtete juhid elektriseadmete tootmises investeeringute vähenemist tõenäoliseks ka 2019. aastal. Kõige optimistlikumad prognoosid olid aga elektroonika- ja optikaseadmete tööstusharus, kus kõik küsitluses osalenud ettevõtted ootasid suuremaid investeeringuid.

Eesti
Konjunkturiinstituudi
2019. aasta märtsi
uuringu tulemused
näitavad, et
proгноositakse nii
sise- kui ka välisturu
nõudluse kasvu.

2018. aastal oli Eesti elektroonika- ja elektriseadmete tootmise ettevõtete tootmismahdade kasv üle Euroopa Liidu keskmise. Sektori eksport küll vähenes, kuid müügikäive oli siiski kasvus. Eesti Konjunkturiinstituudi 2019. aasta märtsi uuringu tulemused näitavad, et prognoositakse nii sise- kui ka välisturu nõudluse kasvu.

Transpordivahendite tootmine

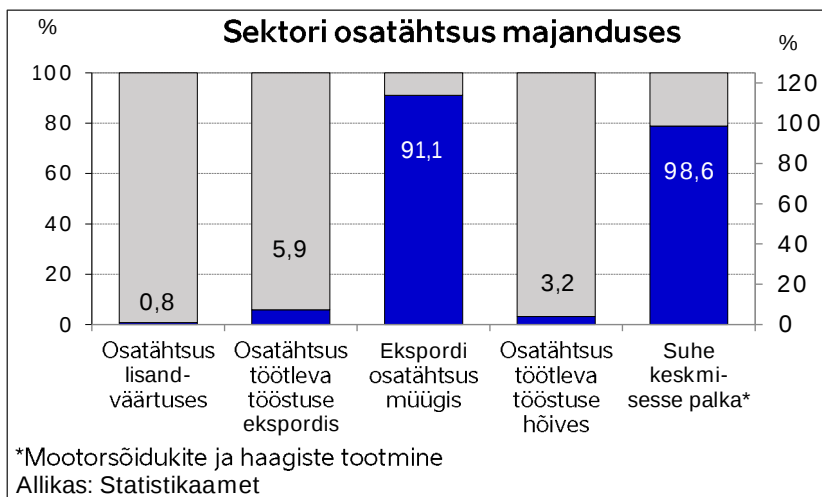
Transpordivahendite tootmine sõltub peamiselt välisnõudlusest, enamiku sektori müügist moodustab eksport. Majanduskriisi tagajärjel kukkusid tugevasti nii müük siseturule kui ka eksport, kuid sellele järgnes ka kiire taastumine.

Transpordivahendite tootmise ettevõtteid on Eestis üle 150. Suuremateks on AS Norma (autoohutussüsteemid, turvavööd), Stoneridge Electronics AS (elektroonikaseadmed autotööstusele), AS Fors MW (metsaveohaagised, tõstukid), AS Respo Haagised, OÜ Birger ja AS Bestnet (haagised), OÜ Tarmetec (autode lisavarustus), PKC Eesti AS (juhtmeköidised autotööstusele), Universal Industries OÜ (summutid), Baltic Workboats AS (alumiiniumist laevad), AS Luksusjaht (plastikjahid ja kaatrid). Paljud laevaehitus- või remondiettevõtted kajastuvad masinate ja seadmete remondi tegevusalas, näiteks BLRT Grupp ASi mitmed tütar-ettevõtted. Suuremad ettevõtted on koondunud peamiselt Tallinna ja Harjumaale (kaks kolmandikku sektori töötajatest), lisaks tõusevad esile veel Tartumaa ja Saaremaa.

Pikaajaliste prognooside kohaselt veab tulevikus müügi- ja ekspordimahtusid üles eksport, siseturu roll on tagasihoidlik. Tootmismahude kasvu taga on tootlikkuse suurenemine, kuna kvalifitseeritud tööjõu nappus ning tööjõukulude kasv sunnib keskendumise kallimatele toodetele.

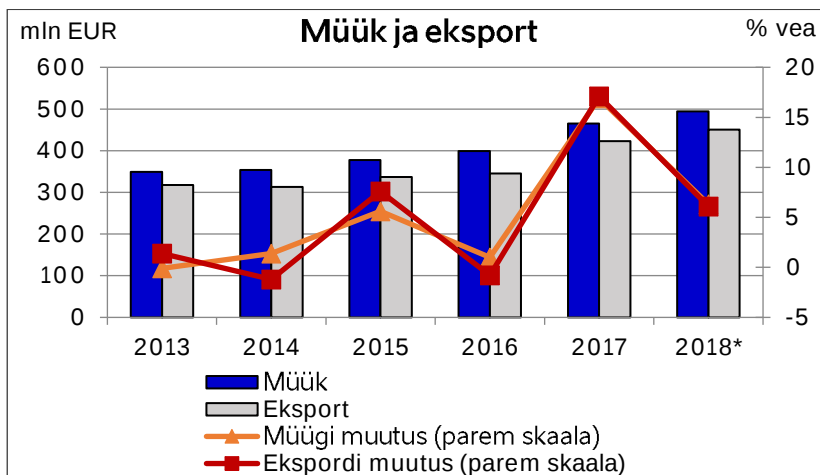
Transpordivahendite tootmises näitas paremaid tulemusi 2018. aastal mootorsõidukite ja nende osade tootmine. 2019. aasta algas ka tootmise kasvuga, sealjuures kiiremat kasvu näitas muude transpordivahendite tootmine.

Müügi kasv tuli peamiselt kodumaisel turul müüdud tööstustoodangu kasvust.

Kui mootorsõidukite, nende osade ja haagiste tootmine suurenes ka 2018. aastal üsna kiires tempos (ligi kümnendiku võrra), siis muude transpordivahendite tootmises jäi kasv tagasihoidlikumaks. Kokkuvõttes suurenes transpordivahendite tootmine aastaga 9%. Tegevusala müügi kasv oli sellest veidi madalam, seda taas muude transpordivahendite tootmise tõttu, kus müügitulu jäi madalamaks kui aasta varem. Kuna põhiline osa müügist tuleb ekspordist, siis liikusid müügi ja ekspordi näitajad sarnaselt.

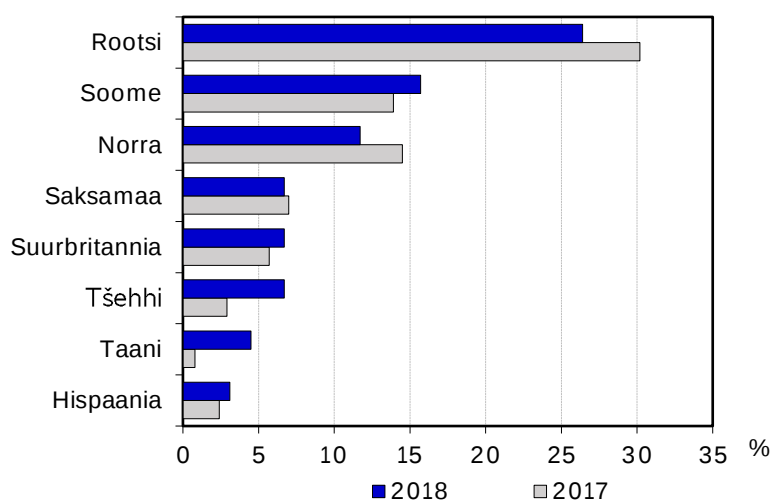
Peamistest eksporttoodetest vähenes ujuvkonstruktsioonide müük, teiste suurema mahuga toodete osas eksport valdavalt suurenes. Riikide lõikes kasvas eksport rohkem Tšehhi Vabariiki (mootorsõidukite osad, summutid), Taani (laevad), Soome (summutid, haagised, istmete osad) ja Rumeeniasse (laevad). Müük kukkus aga Belgiasse (turvavööd) ning vähenes Norrasse ujuvkonstruktsioonide ja haagiste ekspordi languse tõttu.

Allikas: Statistikaamet

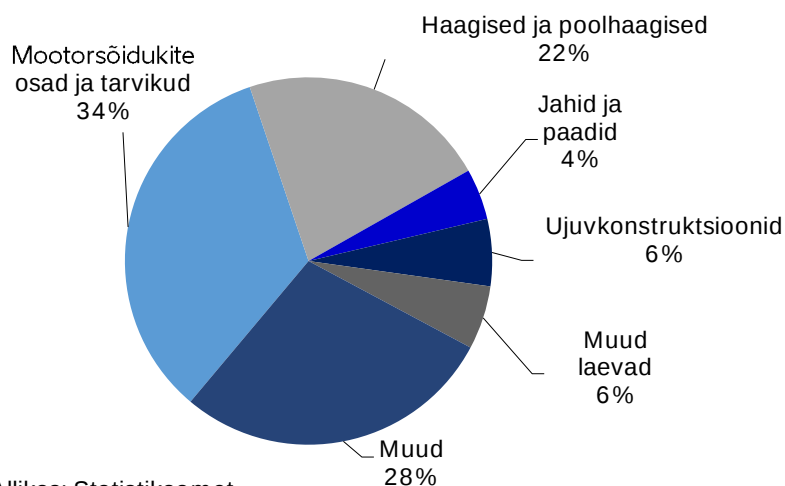
Peamistest eksporttoodetest vähenes ujuvkonstruktsioonide müük, teiste suurema mahuga toodete osas eksport valdavalt suurenes.

Ekspordi jaotus peamiste sihtriikide lõikes

Allikas: Statistikaamet

Peamised ekspordi kaubagrupid

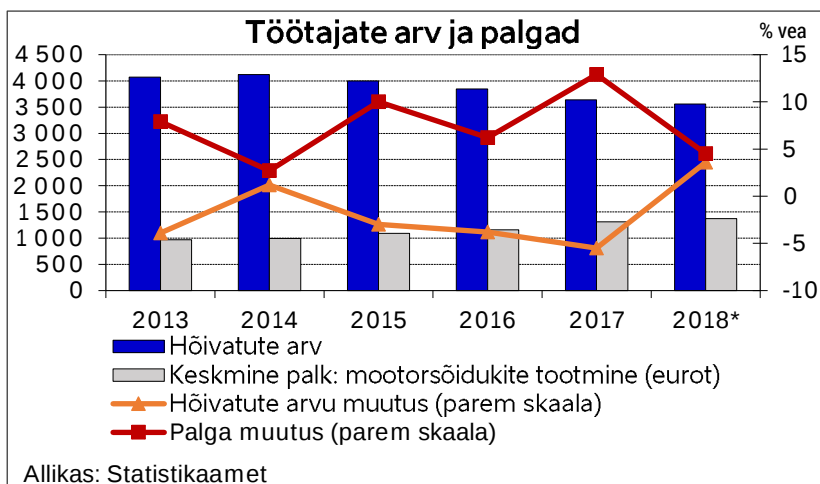

Allikas: Statistikaamet

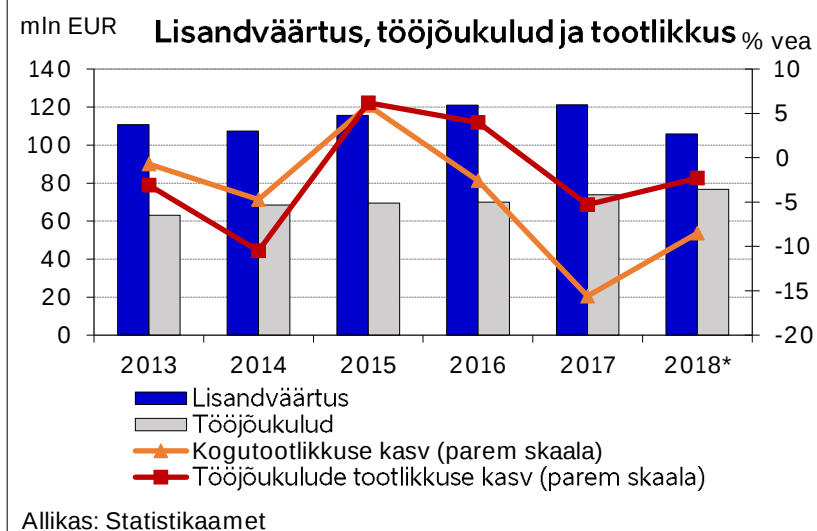
Sarnaselt müügi näitajatele kasvas hõivatute arv 2018. aastal mootorsõidukite, nende osade ja haagiste tootmises (ligi 8%), kuid muude transpordivahendite tootmises vähenes. Sama moodi muutusi ka tööjõukulud, kulud kokku kasvasid aga mõlemas allharus. Mootorsõidukite, osade ja haagiste tootjate kasum oli samas suurusjärgus eelmise aasta omaga, muude transpordivahendite tootmises püsis nulli lähedal. Lisandväärtus kasvas transpordivahendite tootmises tagasihoidlikult. Muude

transpordivahendite tootmise ettevõtted kärpsid tööjõukulusid piisavalt, et tööjõu tootlikkuse näitajad paraneksid, mootorsõidukite tootmise tegevusalal aga tootlikkus vähenes.

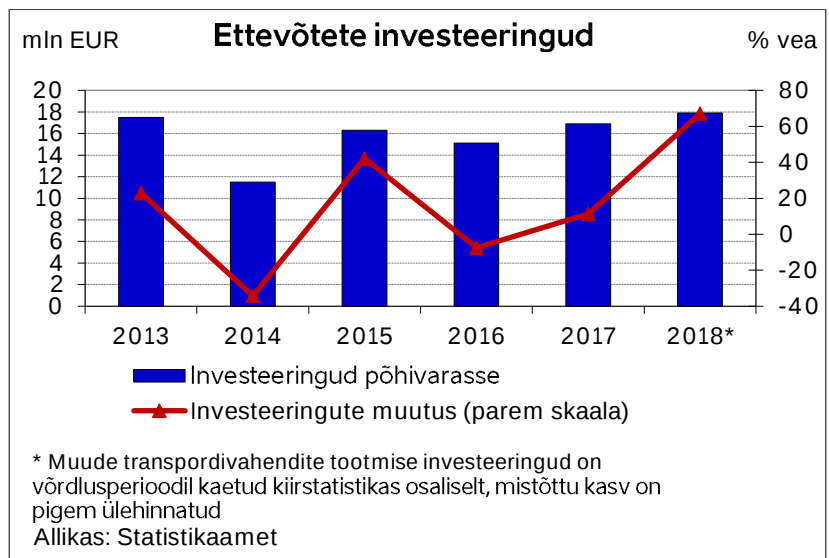
Lisandväärtus kasvas transpordivahendite tootmises tagasihoidlikult.

Investeeringute maht suurenes enam kui poole võrra.

Investeeringisaktiivsus tõusis esialgsel andmetel transpordivahendite tootmises 2018. aastal oluliselt, investeeringute maht suurenes enam kui poole võrra. Muude transpordivahendite tootmise andmed eelnevast aastast on lünklikud, kuid tavapäraselt on suuremad investeerijad olnud mootorsõidukite, nende osade ja haagiste tootjad. Kaks kolmandikku kapitalimahutustest materiaalsesse põhivarasse oli seotud masinate ja seadmete soetamisega ning see andis ka suurema osa kogu investeeringute kasvust. Oluliselt kasvas ka ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine, kuid ka muudesse valdkondadesse investeeriti üldiselt rohkem kui aasta tagasi.

2019. aasta esimeste kuude tootmisstatistika põhjal suurenes transpordivahendite tootmine jätkuvalt. Samas mootorsõidukite, nende osade ja haagiste toodang kasvas tagasihoidlikult, kuid muude transpordivahendite tootmine näitas kiiremat kasvu.

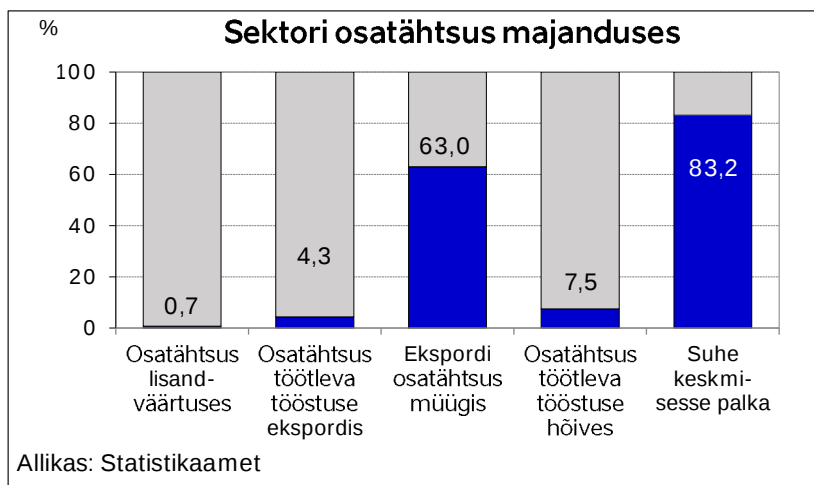
Mööblitootmine

Mööblitootmisega tegeleb Eestis enam kui 700 ettevõtet, mis annavad tööd ligi 8000 inimesele. Mööblitööstus on Eestis pikkade traditsioonidega sektor, mis on oluliseks tööandjaks maapiirkondades ning aitab väärindada kodumaist toorainet.

Töötajate arvu poolest suuremad mööblitööstusettevõtted asuvad peamiselt Põhja- ja Kagu-Eestis. Suuremad mööblitootjad olid 2018. aastal pehmemööbli tootjad OÜ Fleming, AS Bellus Furniture ja Antsla Inno AS, büroomööbli tootja AS Standard, mööblidetailide tootja Flexa Eesti AS, puitmööbli valmistaja Gomab OÜ ning peamiselt magamistoa inventari tootev OÜ Delux.

Mööblitööstusel on viimastel aastatel olnud head ajad, kuna siseturu ostujõud on kasvanud ning vähendanud survet eksportida. Sellegi poolest suudetakse ka eksporti kasvatada. Masstootmises Eestil eelist ei ole, aga väiksemad seeriad ja kiire tarne aitavad sektorit konkurentsipüsida.

2018. aastal mööblitööstuse müük tõusis. Peale kahte langusaastat läks eksport kasvule, ületades isegi seni hästi kasvanud siseturgu.

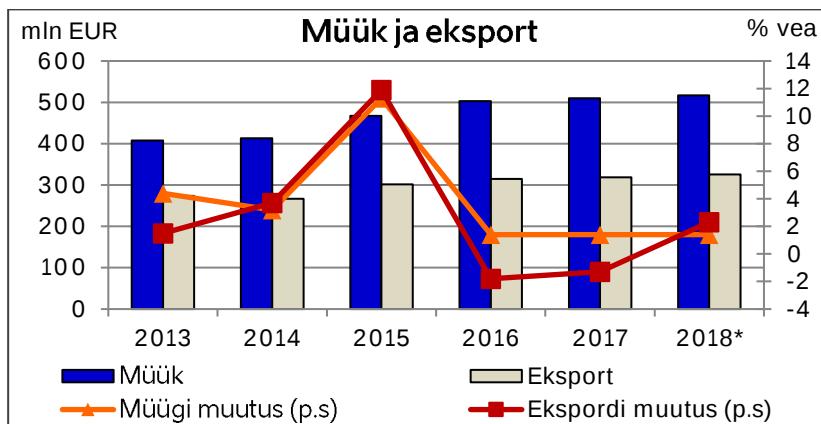

Peale kahte langusaastat läks eksport kasvule, ületades isegi seni hästi kasvanud siseturgu.

Mööblitööstus ei pea klientide pärast konkureerima ainult naaberriikide tööstustega, vaid ka suurte kauplusekettidega. 2018. aastal avati Lätis IKEA, mis võeti ka Eesti tarbija poolt hästi vastu. 2019. aastal avab IKEA ka Eestis oma e-poe, mis muudab Eesti kliendi jaoks mööbli hankimise lihtsamaks ja suurendab hinnakonkurentsi.

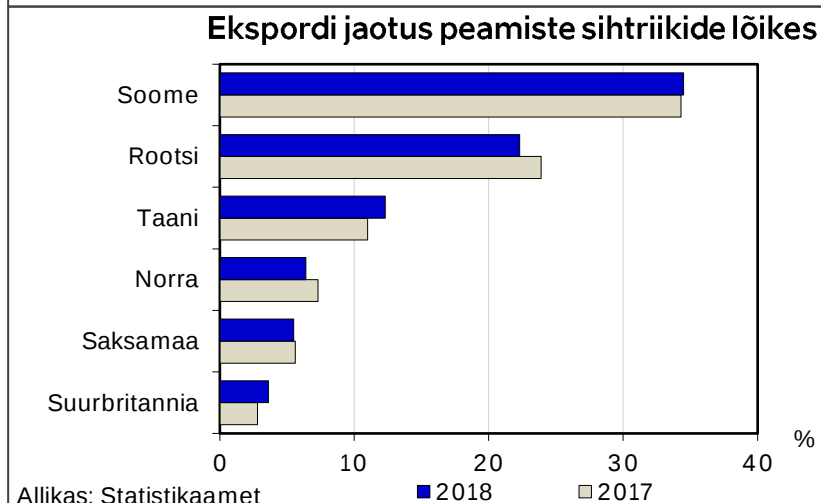
Mööblitootmises on olulisel kohal edukas konkureerimine välisurgudel. Rohkem kui 60% toodangust eksporditakse ning 2018. aastal ekspordi osakaal kasvas veelgi. Kõige olulisemad turud on sektori jaoks endiselt Põhjamaad. Nende riikide kultuuriline taust on Eestile sarnane ja kohalikel disaineritel on lihtsam nende riikide jaoks tooteid välja töötada. Lisaks omavad Eestis tootmist mitmed Soome või Rootsi mööblitootjad. Nende kahe riigi osakaal ongi ekspordis kokku 56%. Suurematest partneritest kasvas eksport Taani 18% ja Suurbritanniasse 32%. Mõningane vähenemine toimus Rootsi ja Norra suunal. Taani hakati rohkem müüma puidust magamistoa mööblit ja puidust polsterdatud istmeid. Suurbritannia suunaline kasv tuli samuti eelpool nimetatud istmetest. Suurematest kaubagrupidest kasvas nii puidust magamistoa mööbli kui ka mööbli osade eksport kümnenendiku võrra. Metallist kontorimööblit eksporditi isegi 27% enam võrreldes aasta varasemaga.

Rohkem kui 60% toodangust eksporditakse ning 2018. aastal ekspordi osakaal kasvas veelgi

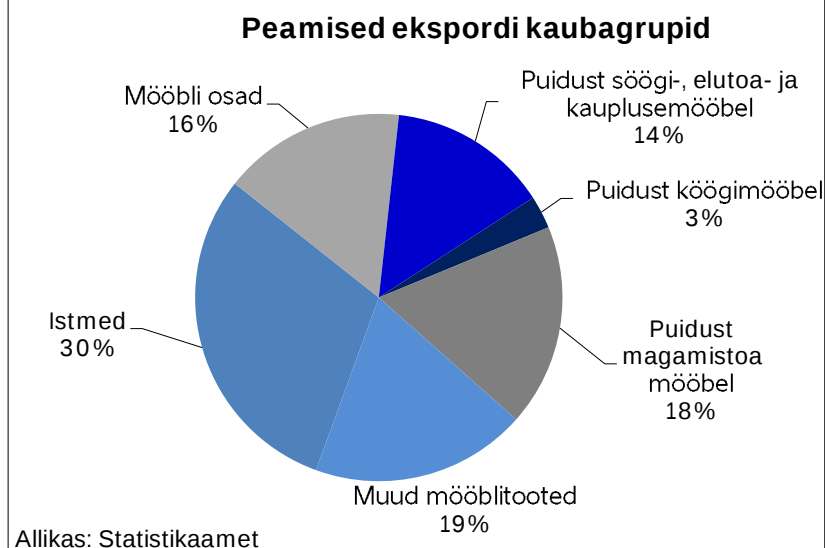

Allikas: Statistikaamet

Kõige olulisemad turud on sektori jaoks endiselt Põhjamaad.

Allikas: Statistikaamet

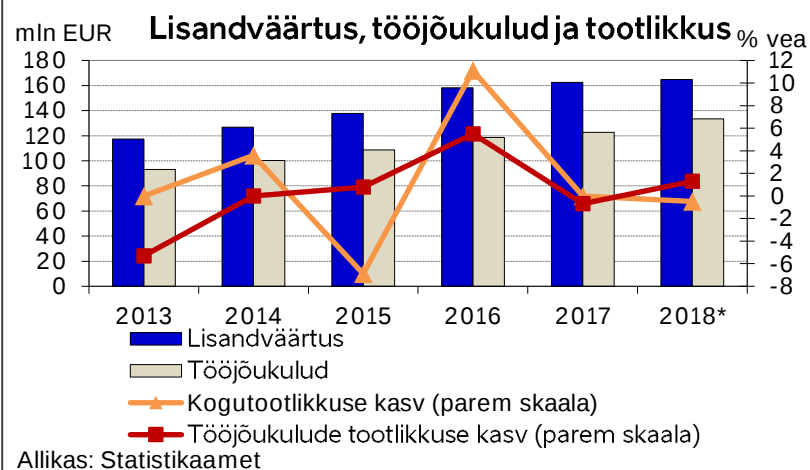
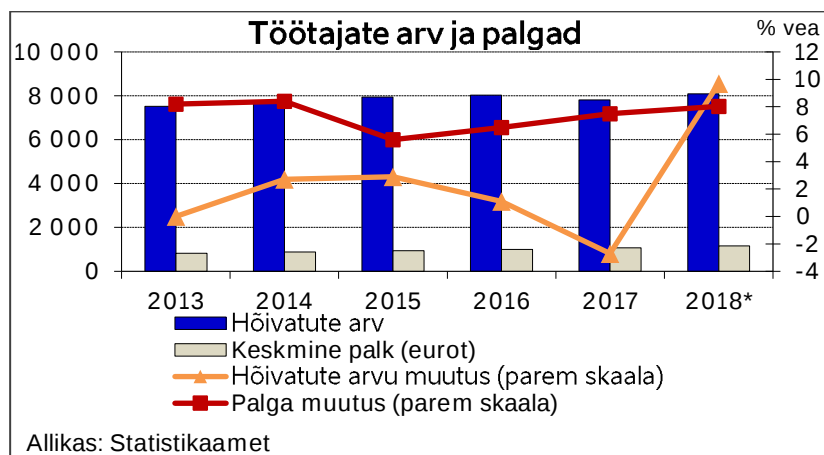
Allikas: Statistikaamet

Keskmine palk kasvas veidi kiiremini riigi keskmisest ning mahajäämus Eesti keskmisest palgast vähenes.

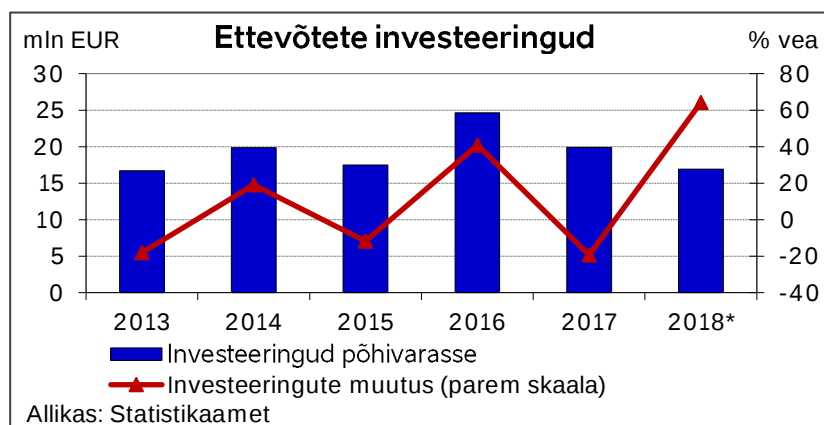
2018. aastal kavas hõivatute arv sektoris esialgsel andmetel kümnendiku võrra. Keskmine palk kasvas veidi kiiremini riigi keskmisest ning mahajäämus Eesti keskmisest palgast vähenes. Kuna tootmine toimub suuresti väljaspool Tallinna ja Harjumaad, siis on võimalik ka töötajatele riigi keskmisest väiksemat palka maksta. Tootlikkus jätkas kasvu juba neljandat aastat järjest, kui tööviljakus hõivatute kohta suurenes 5,7%. Seejuures ettevõtete kogukasum kasvas pea veerandi võrra.

Tootlikkus jätkas kasvu juba neljandat aastat järjest

2019. aasta kevadel olid mööblitööstuse ettevõtted oluliselt negatiivsemalt meelestatud kui aasta varem.

Investeeringisaktiivsus mööblitööstuses kasvas esialgsel andmel 2018. aastal 64% võrra. Samas on sektori investeeringute statistika küllaltki volatiilne ning andmeid võidakse hiljem oluliselt korrigeerida. Näiteks eelneval kahel aastal on lõplik investeeringute maht olnud esialgselt enam kui kaks korda suurem. Kasvuga olid investeeringud ehitiste ehitamisse ja rekonstrueerimisse, kuhu paigutati vahendeid üle nelja korra rohkem kui aasta varem.

Eesti Konjunkturiinstituudi uuringu tulemused näitasid, et 2019. aasta kevadel olid mööblitööstuse ettevõtted oluliselt negatiivsemalt meelestatud kui aasta varem. Veerandil ettevõtetest oli toodangumaht viimastel kuudel vähenenud ning kolmandikul olid eksporttellimused alla tavalise. Samas keegi ei plaaninud töötajate arvu vähendada ning pigem oodati hindade tõusu.

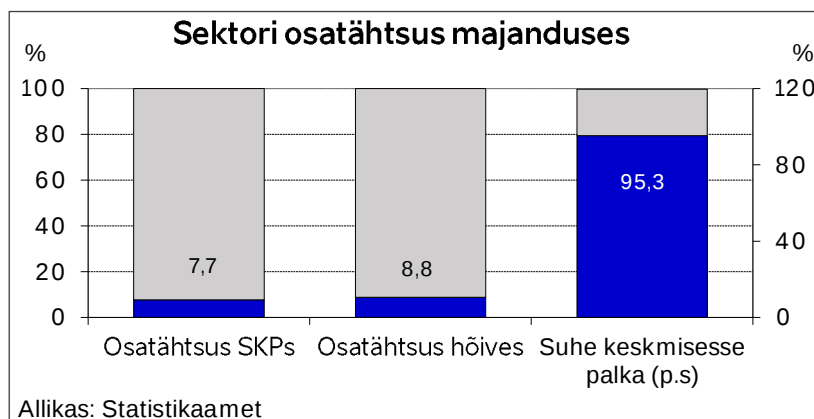
Ehitussektor

Eesti ehitussektor on jäänud suurel määral siseturule orienteerituks ja seetõttu tuleb ehitusturul toimuvaid arenguid vaadelda üldise majandusarengu kontekstis. Ehitussektori eksport aktiveerus eelkõige majandussurutise aastatel, samas kui viimastel aastatel on ekspordi osakaal muutunud vähe või pigem kahanenud. Paljud firmad on optimeerinud enda tegevust selliselt, et vastata paremini just koduturu nõudlusele. Ehitussektor reageerib muutustele majanduses inertsiga. Usalduse ja sektori taastumine toimuvad aeglasemalt kui ehitusturu kokkutõmbumine või muutused muudes majandusharudes. Seda võib põhjendada asjaoluga, et investeringud kinnisvarasse on mahukad. Neid lükatakse sageli ebakindlatel aegadel edasi. Kui olukord majanduses on tervikuna hea, kasvavad ehituse mahud ja hinnad kiiresti. Riigi majanduslik olukord omab seega väga otsest mõju ehitussektori ja sellega seonduvate valdkondade (ehituskonsultatsiooniteenused, kinnisvarateenused, ehitusmaterjalide tööstus jms) majandustulemustele. Mõju on vastastikune – ehitussektori olukorrast sõltub ka teiste majandusharude käekäik.

Eestis tegutseb umbes 11 000 ehitusettevõtet, kellest 91% on vähem kui kümne töötajaga mikroettevõtted. Mikroettevõtete suur osakaal on iseloomulik kogu Euroopa ehitussektorile, kusjuures Euroopa Liidu keskmine vastav määr on ligi 94%. Suuremad ehitusettevõtted Eestis on AS Merko Ehitus Eesti, Nordecon AS, AS TREV-2 Grupp, AS YIT Eesti, OÜ Astlanda Ehitus, OÜ Mapri Ehitus, AS Ehitusfirma Rand ja Tuulberg, Empower AS, Kodumaja AS, OÜ Fund Ehitus.

2018. aastal ehitussektori mahud kasvasid, mis aitas kaasa kogumajanduse kasvule. Pärast majanduskriisi on ehitussektori osatähtsus SKPs püsinud 6–8% tasemel (koos kinnisvarasektoriga 16–18%). Ehitusmahud, lisandväärtus, tööhõive ning ehitushinnad jätkasid tõusu. Jõudsalt tõusis investeringute maht pärast mitmeaastast paigalseisu. Sektori ettevõtete kasumid ja tootlikkuse näitajad pöördusid langusesse. Samuti vähenes välisriikides teostatud ehitustööde maht. Sektori keskmine palk jäi riigi keskmisele mitmendat aastat järjest alla ning vahe süvenes.

Ehitusmahud, lisandväärtus, tööhõive ning ehitushinnad jätkasid tõusu.

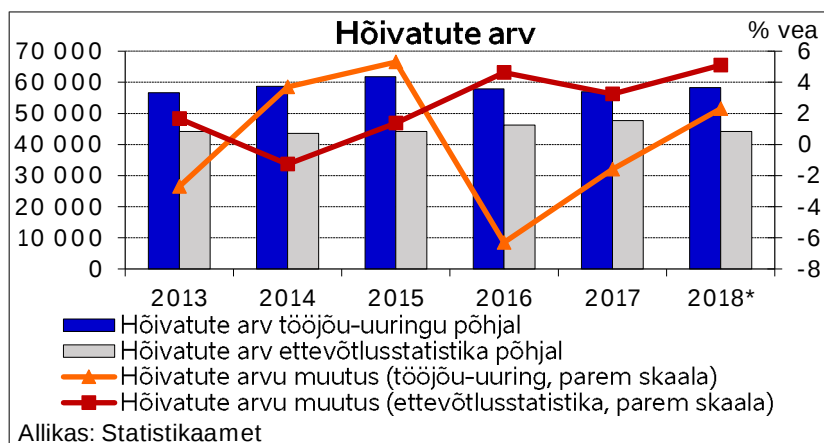
Kuni 2014. aastani ergutasid buumijärgsest kriisist paranemist põhiliselt erinevad riigi toetusmeetmed, mis 2013. aastal lõppesid või kokku tõmbusid. Riigipoolset ergutamist võis taas näha alates 2016. aastast, kui avanesid uue perioodi struktuurivahendid. Kui ehitusmahude ja kasutuslubade statistika alusel jätkasid ehitusmahud 2018. aastal üha jõudsamat kasvu, siis eluhoonete ehituslubade maht vähenes aastaga 11% ja mitteelamutel 23%. Selle alusel võib praeguseks ennustada ehitusmahude kõrgtaset, mis ka maailma majandusolukorra konteksti arvestades hakkab järk-järgult raugema.

Koos kinnisvarasektoriga püsib ehitussektor hõivatute arvult kolmandal kohal, jäädes alla töötlevale tööstusele ning hulgi- ja jaekaubandusele. Ehitussektoril eraldiseisvalt oli hõive osakaal kõigist hõivatutest 8,8%, koos kinnisvarasektoriga aga 10,3%. Tööjõu-uuringu kohaselt töötas ehitussektoris kokku 58 300

inimest ja ettevõtlusstatistika andmetel 44 200 inimest (kiirhinnang). Tööjõu-uuringu alusel tõusis hõivatute arv 2,3%, ettevõtlusstatistika hinnangul aga 5,1%.

Tööjõu-uuringu hinnang sisaldab välismaal tegutsevat Eesti tööjõudu, mistõttu mõjutavad hõivet ka tööjõurände sihtriikide ehitusturud. Tööhõive andmed ei sisalda tööjõurenti pakkuvate firmade palgal olevat tööjõudu. Arvestades ehitusettevõtete tööjõu tagasihoidlikku muutust võrreldes ehitusmahtudega, võib eeldada, et renditööjõu osakaal on ehitusmahtude kiire kasvu taustal samuti kasvanud. Sektori hõivatute arvu mõjutab otseselt ka tööstussektor, sealhulgas eelkõige ehitustoodete tootmine. Näiteks tehases toodetud hooneelementide tootmine hõivab üha enam ehitussektoris arendatud kompetentsidega tööjõudu. Samuti toimub pidev tööjõuränne ehitussektori ja kinnisvaraala teenuste sektori vahel.

Arvestades ehitusettevõtete tööjõu tagasihoidlikku muutust võrreldes ehitusmahtudega, võib eeldada, et renditööjõu osakaal on ehitusmahtude kiire kasvu taustal samuti kasvanud.

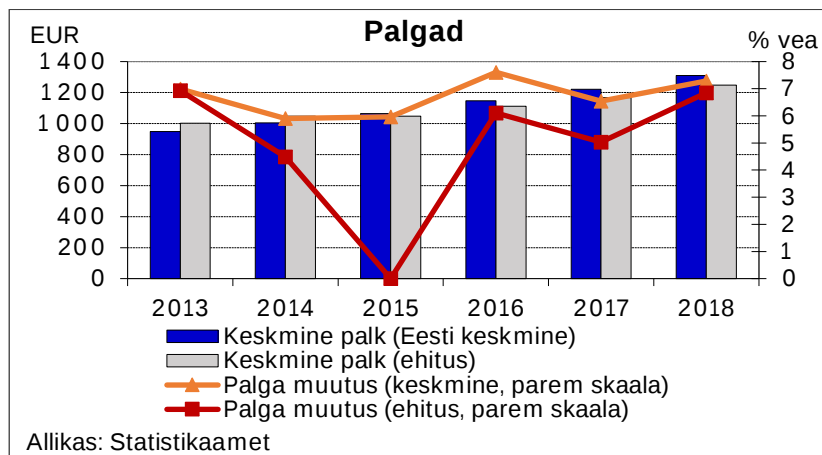

Arvestades tööjõupuudust ja palgasurvet, võib eeldada, et kasvab huvi tootlikkuse tõstmiseks ning seeläbi tööhõive vähendamiseks isegi tõusvate ehitusmahtude olukorras. Siiski näib, et tööjõupuudus ei ole tugevat palgasurvet veel tekitanud, kuna püsib riigi keskmise ja ehitussektori keskmise palga vahe kasv.

Sektori keskmine palk jäi riigi keskmisele mitmendat aastat järjest alla ning vahe süvenes.

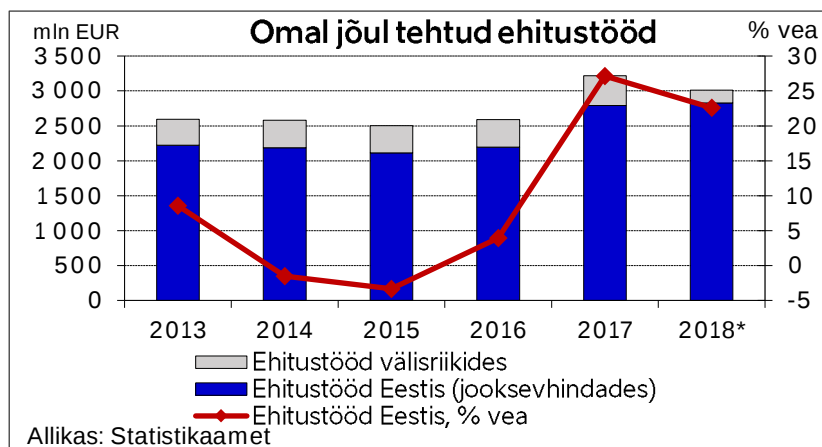
Alates majanduskriisist on ehitussektori palkade muutus olnud positiivne, kuid kõiguv. 2018. aastal tõusis ehitussektori brutokuupalk 1248 euroni. Siiski tõusis Eesti keskmine palk kiiremini, jõudes 1310 euroni. Sellest tulenevalt on alates 2015. aastast jäänud ehitussektori keskmine palk riigi keskmisele palgale alla ja vahe süveneb. Arvestades ehitusettevõtjate väga madalat kindlustunnet seoses vaba tööjõu olemasoluga ja madalat tootlikkust sektoris, võib keskmise palga nõrka tõusu selgitada vaid sellega, et rakendatakse üha enam tööjõudu, kes teistes sektorites ei konkureeri. Tegelik sissetulek on ehituses siiski arvatavasti kõrgem, sest sektoris on levinud ka ümbrikupalga maksmine.

Tegelik sissetulek on ehituses siiski arvatavasti kõrgem, sest sektoris on levinud ka ümbrikupalga maksmine.

Ekspordi vähenemisel ja turvalise siseturu tingimustes on oht kohalike ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime langemisele.

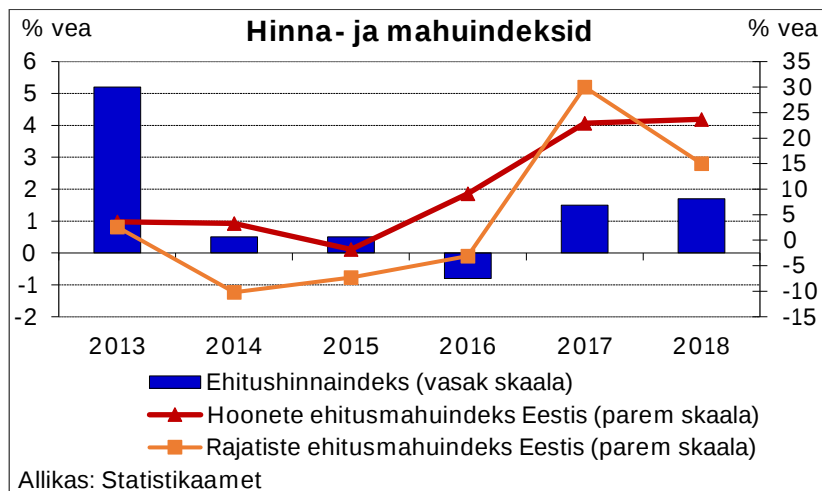
2018. aastal tehti Eestis ehitustöid kiirhinnangu alusel kogusummas 4,42 mld eurot. Omal jõul teostatud tööde maht Eestis oli 2,83 mld eurot, mis kasvas aastaga 23%. Välisriikides tehtud ehitustööde osakaal moodustas kiirhinnangu alusel kõigest ehitusmahtudest kõigest 4%, samas kui veel 2016. aastal oli vastav väärtus 9%. Välisriigis tehtud ehitustööde maht vähenes koguni 18%. Vastav trend on tuvastatav ka varasematel aktiivse siseturuga aastatel, mil eelistatakse vältida ekspordiga seotud riske. Siiski on ekspordi vähenemisel ja turvalise siseturu tingimustes oht kohalike ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime langemisele. Välisriikides tehtud ehitusmahtude osas on aasta- ja lühistatistikas olnud olulised erinevused, seega ei saa teha põhjalikke järeldusi ettevõtete konkurentsivõime kohta. Aastastatistika alusel tõusid välisriikide ehitusmahud nii 2016. kui ka 2017. aastal, kuid osakaal kohaliku turu ehitusmahtude suhtes on sellegipoolest viimastel aastatel vähenenud.

Teist aastat järjest tõusid kõik hinnakomponendid, sealhulgas tööjõud, ehitusmasinad ja ehitusmaterjalid.

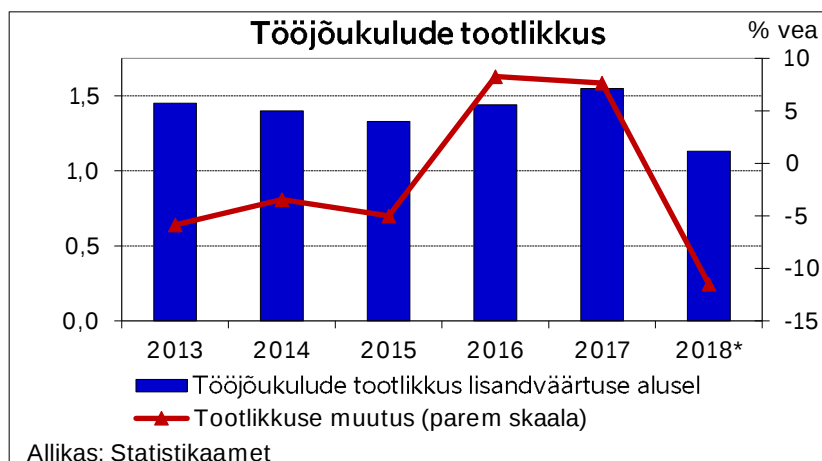
Ehitushinnaindeks tõusis 2018. aastal 1,7% võrra, mis on majanduskriisi järgsete aastatega võrreldes tagasihoidlik. Teist aastat järjest tõusid kõik hinnakomponendid, sealhulgas tööjõud 4,0%, ehitusmasinad 2,6% ja ehitusmaterjalid 0,4%. Tööjõu hinnaindeksi tõusu osas võib tõmmata paralleeli keskmise palga tõusuga, kuid arvestades riigi keskmise palga veel kiiremat tõusu, on eeldatavasti ka tööjõukulude hinnaindeksil kasvuruumi.

Euroopa Liidu riikide keskmine lisandväärtus töötaja kohta oli 2016. aastal Eestiga võrreldes umbes 2 korda rohkem.

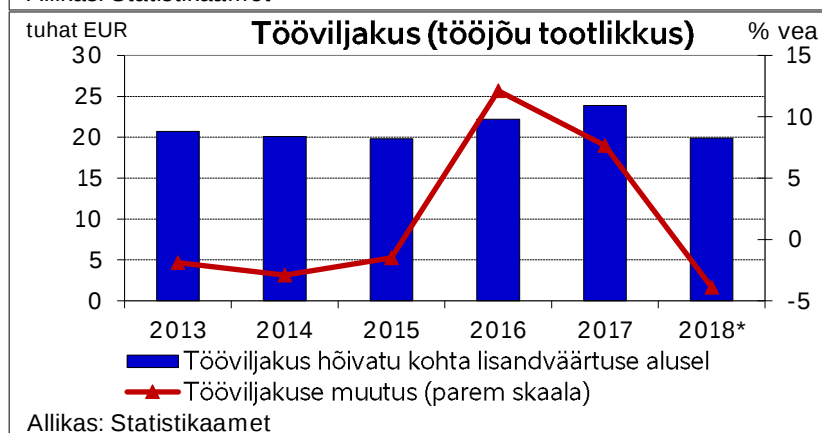

Ehitusettevõtted teenisid 2018. aastal 110 mln eurot kasumit, mis kiirhinnangute võrdluses näitab umbes 42% langust. Ehitussektori lisandväärtus oli 2018. aastal 883 mln eurot, mis vastava kiirhinnangu võrdluses 2017. aastaga oli 2% kõrgem. Kogu majanduse lisandväärtusest moodustas ehitussektor ligikaudu 7,7%.

Ehitussektori tootlikkus nii tööjõukulude kui ka hõivatute vaates pöördus 2018. aastal langusesse. Tööjõu tootlikkus ehk lisandväärtus hõivatu kohta oli 19 900 eurot, mis näitas aastast langust 3,9%. Tööjõukulude tootlikkus vähenes 11,5%. Euroopa Liidu riikide keskmine lisandväärtus töötaja kohta oli 2016. aastal (värskemad EL võrdlusandmed) 43 000 eurot ehk Eestiga võrreldes umbes 2 korda rohkem. Põhjamaades on vastav tootlikkusnäitaja hõivatu kohta umbes 55 000–75 000 eurot ehk Eesti ehitussektori tootlikkusest 3–4 korda kõrgem.

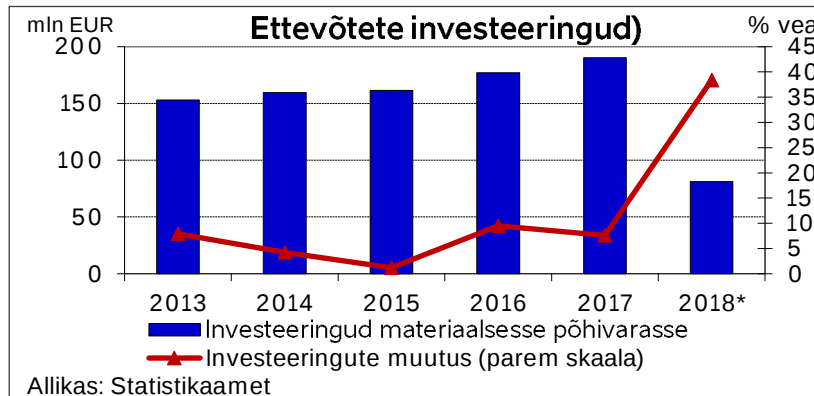

Investeeringute tegemiseks leitakse võimalusi eelkõige soodsates tingimustes, kui töövooga on tagatud kindlus ja ootus kasumile.

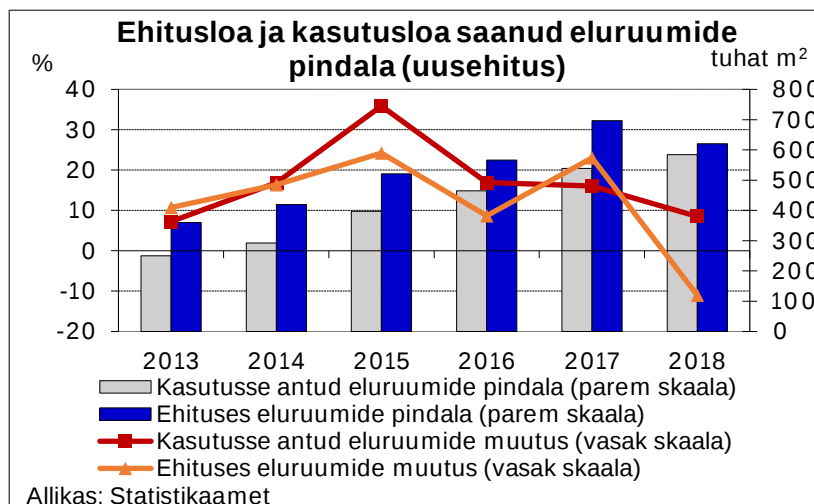
Majanduskriisile eelnevaga võrreldes oli ehitusettevõtete investeerimistegevus viimastel aastatel oluliselt madalam, kuid 2018. aastal aktiivsus hüppeliselt tõusis. Materiaalsesse põhivarasse investeeriti 38,4% rohkem ja tõus toimus kõigis allikates. Investeeringute tegemiseks leitakse võimalusi eelkõige soodsates tingimustes, kui töövooga on tagatud kindlus ja ootus kasumile. Investeeringuid võib stimuleerida ka kasumlikkust ohustav tööjõukulude kasv.

Ebakindlus maailmamajanduses, sealhulgas Eesti eksporditurgudel, tõenäoliselt veelgi stabiliseerib või vähendab järgnevate aastate ehituslubade taotlusi.

2018. aastal anti ehituslube 6990 uuele eluruumile ja 1979 mitteeluhoonele. Kasutuslube anti vastavalt 6472 eluruumile ja 1000 mitteeluhoonele. Summaarne suletud netopind ehitusloa saanud eluhoonetes oli 620 200 ruutmeetrit ja kasutusele lubatud eluhoonetes 584 800 ruutmeetrit. Muutus võrreldes eelmise aastaga oli vastavalt 11% langust ehitusloaga ja 8,5% tõusu kasutusloaga lubatud eluhoonete pinna osas. Ehitusse lubatud mitteeluhoonete pind vähenes koguni 23%. Ehituslubade maht jääb tugevalt alla perioodi 2004 kuni 2007 aastamahtudele. Kasutuslubade osakaal väljastatud ehituslubade suhtes on oluliselt paranenud, mis võib viidata tõhusale järelevalvetegevusele ja turu teadlikkusele ebaseaduslike ehitiste madala turuväärtuse osas. Samuti võib eeldada, et suuri investeeringuid tehakse üha kaalutletumalt ja ehitusloa saanud ehitised ehitatakse ka reaalselt valmis.

Arvestades ehituslubade mahtude vähenemist, võib 2019. ja 2020. aastaks prognoosida ka kasutusele võetud ehitiste mahu vähenemist. Ebakindlus maailmamajanduses, sealhulgas Eesti eksporditurgudel, tõenäoliselt veelgi stabiliseerib või vähendab järgnevate aastate ehituslubade taotlusi. Käesolevas majandustsükli areneb Eesti ehitussektor rahulikus tempos ja tõenäoliselt ei ulatu majanduskriisi eelsete (buumiaegsete) mahtudeni.

Sisekaubandus

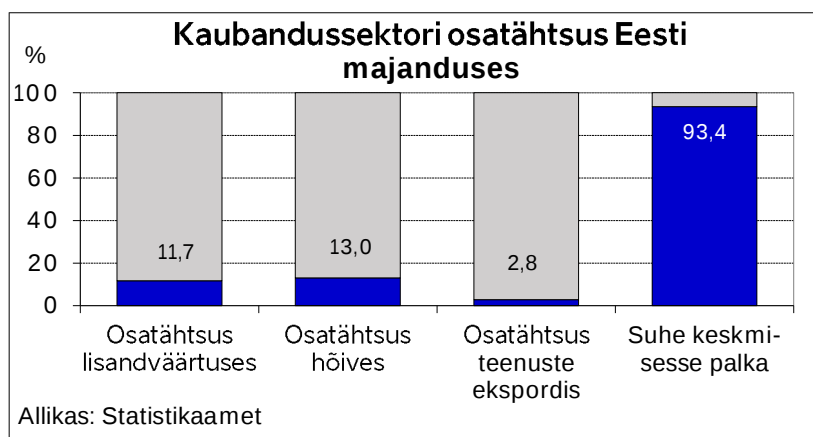
Kaubandussektori alla kuuluvad jae- ja hulgikaubandusettevõtted, sealhulgas mootorsõidukite ja nende varuosade müügi tegelevad ehk sõidukikaubandusettevõtted. Kaubanduses luuakse 11,7% kogu majanduse lisandväärtusest ning see annab tööd 86 000 inimesele 16 000 ettevõttes.

Suuremad jaemüügi ettevõtted Eestis on COOP (sinna kuuluvad Maksimarket, Konsum, A&O), Maxima Eesti OÜ, Tallinna Kaubamaja AS (Selver), AS Prisma Peremarket, Rimi Eesti Food AS (Rimi) ja AS OG Elektra. Ettevõtete vahel on tihe konkurents ning kasumimarginaalid pigem väikesed.

Eesti inimeste ostujõud on viimasel kümnendil kiirelt kasvanud ja koos sellega on arenenud ka jae- ja hulgikaubandussektor. Samas muutub iga aastaga tähtsamaks online kaubandus.

2018. aastal jätkas sisekaubandus kasvukursil nagu ka eelnevatel aastatel. Jaemüügi ettevõtete tulu kasvas 5% ning hulgi ja sõidukikaubandusettevõtetel kümnendiku võrra.

2018. aastal jätkas sisekaubandus kasvukursil nagu ka eelnevatel aastatel.

Eesti jae- ja hulgikaubandus on suuresti koondunud viie kaupluseketi kätte. Samas on Eestis sektori heterogeensus suurem kui naaberriikides. Nii Soomes kui ka Lätis on turul vaid kaks domineerivat ketti. Kaupluste arvu poolest on Eesti suurim poekett COOP, millel oli 2018. aasta seisuga 350 kauplust ning 5500 töötajat. Keti käive ulatus üle 550 mln euro. Käibe poolest on suurimaks jae- ja hulgikaubandusettevõtteks Tallinna Kaubamaja Grupp, mille müük ulatus 2018. aastal 681 mln euroni. Gruppi kuulub Selveri kett, mitmed automüügi ettevõtted Eestis ja teistes Balti riikides ning Tallinna ja Tartu kesklinnades asuvad kaubamajad. Tööd saab seal 4200 töötajat. Palju ei jää maha ka Maxima kett, kus töötab ligi 4000 inimest ja käive ulatub ligi 500 mln euroni. Peale tuntud OG Elektra, Prisma ja Rimi on turul ka näiteks RR Lektusele kuuluv enam kui 60 kauplusega „Meie“ kaubamärki kasutav jae- ja hulgikaupluste kett.

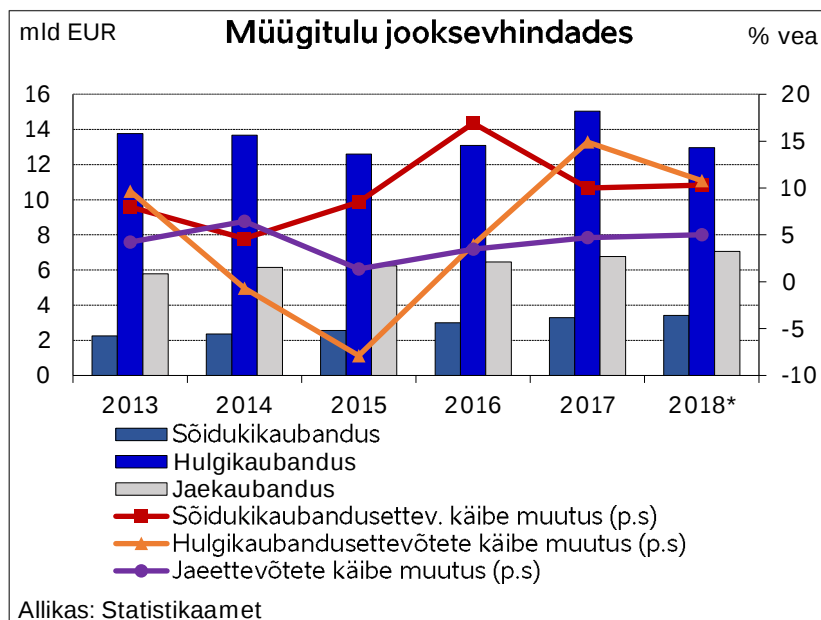
Lähiajal on Eesti turule oodata mitme uue kaupluseketi lisandumist.

Lähiajal on Eesti turule oodata mitme uue kaupluseketi lisandumist. IKEA on lubanud oma e-poe avada juba 2019. aastal, millele hiljem peaks järgnema ka füüsilise poe avamine. Lidl on lubanud oma esimese poe avada Lasnamäel 2020. aastal. Seni ongi Eesti turul olnud puudus klassikalisest discounter tüüpi kaupluseketist. Varasem Säästumarket ehitati ümber väiksemateks Rimideks ning peale seda positsioneerusid toidukauplused pigem Premium taseme nõudluse rahuldamisele. See tähendab, et niigi tihe konkurents läheb veelgi tihedamaks. Kuigi tundub, et enam Eesti turule uusi kauplusi ei mahu, siis rahvusvahelist statistikat vaadates

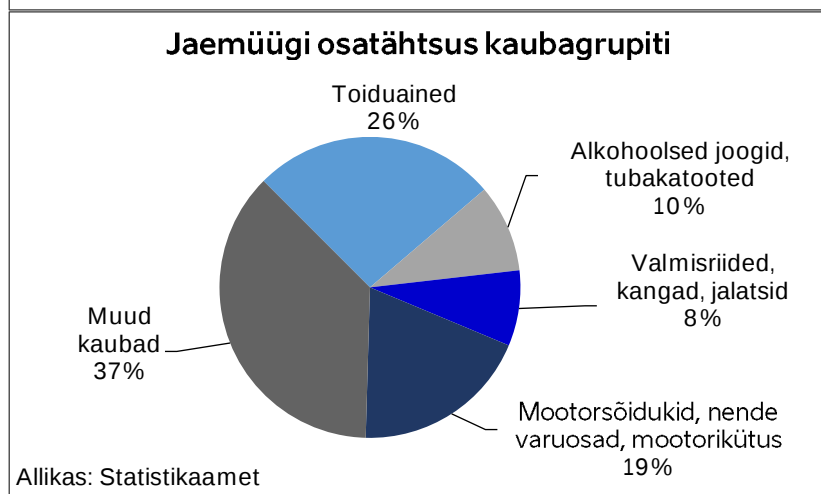
on meil endiselt müügipinda ühe elaniku kohta pigem vähem kui rikkamates riikides⁵.

Saksamaa taseme saavutamiseks peaks müügipind kasvama ca 20% ehk enam kuni 300 tuhande ruutmeetri võrra. See tähendaks, et turul on ruumi veel ca 5 suurele kaubanduskeskusele. 2018. aastal valmis T1, mis lisas Tallinna kaubanduskeskuste turule 55 000 ruutmeetrit kaubanduspinda. Valmimas on sadamasse ehitatav Porto Franco, mis lisab veel 40 000 ruutmeetrit pinda. Kokku sai 2018. aastal kasutusloa 47 kaubandus- ja tootlustushoonet, kogupinnaga 171 tuhat ruutmeetrit. Põranda pindalalt oli see parim tulemus peale 2008. aastat. Viimastel aastatel on kaubanduskeskuste arengut iseloomustanud pakutavate teenuste spektri laiendamine. Kuna ainult kauplused ei meelita piisavalt kliente kohale, lisatakse ka kino (T1, Ülemiste) või laste mänguväljak. Samuti on oluline omada erinevaid söögikohti. Asjade ostmine liigub rohkem internetti, aga meelelahutust on inimestele ikka vaja. Seetõttu võibki kaubanduskeskusi üha rohkem nimetada meelelahutuskeskusteks.

Viimastel aastatel on kaubanduskeskuste arengut iseloomustanud pakutavate teenuste spektri laiendamine.

Kaubanduskeskusi võib üha rohkem nimetada meelelahutuskeskusteks.

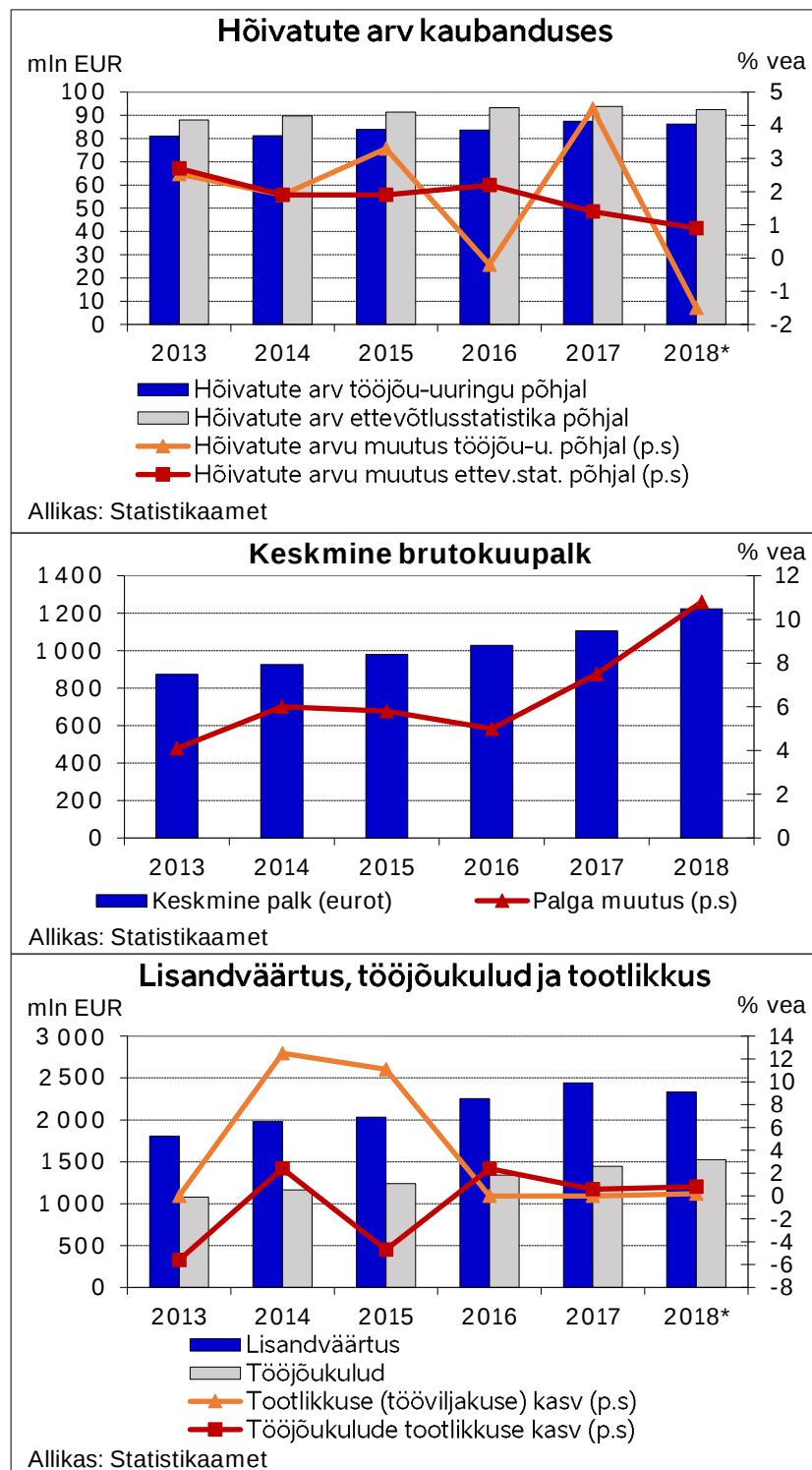
2018. aastal oli kaubandussektori palgakasv Eesti keskmisest veidi kiirem ning vahe riigi keskmise palgaga võrreldes vähenes. Kokku

⁵<https://prch.org.pl/pl/baza-wiedzy/26-swiat/293-report-european-retail-in-2018-gfk-study-on-key-retail-indicators-2017-review-and-2018-forecast-gfk-across>

kasvasid palgad kaubandussektoris 10,8%. Hõivatute arv kahanes tööjõu-uuringu kohaselt 1,5%, aga ettevõtlusstatistika järgi kasvas 0,9%. Seejuures kahanesid töötatud tunnid 0,9%, mis viitab töötajate koormuse vähenemisele. Seejuures alamsektoritest kasvas hõive jaekaubanduses ja sõidukikaubanduses, kuid langes veidi hulgikaubanduses. Tootlikkuse näitajate põhjal oli aasta sektorile hea. Kogukasum kasvas 11% võrra ja töövõljalikus lisandväärtuse alusel suurenes 8%. Tugevamad olid näitajad hulgikaubanduses, kus töövõljalikus kasvas 16% võrra. Jaekaubanduses jäi kasv 1% ja sõidukikaubanduses 6% juurde.

2018. aastal oli kaubandussektori palgakasv Eesti keskmisest veidi kiirem ning vahe riigi keskmise palgaga võrreldes vähenes.

Tootlikkuse näitajate põhjal oli aasta sektorile hea.

2018. aastal vähenes kaubavarude müügiperiood eelneva aastaga võrreldes 2,2 päeva võrra 39,1 päevani. Samas vähenes kaubanduslik juurdehindlus 20,6% pealt 19,7%ni. Juurdehindlus kahanes hulgikaubanduses ja jaekaubanduses, sõidukaubanduses

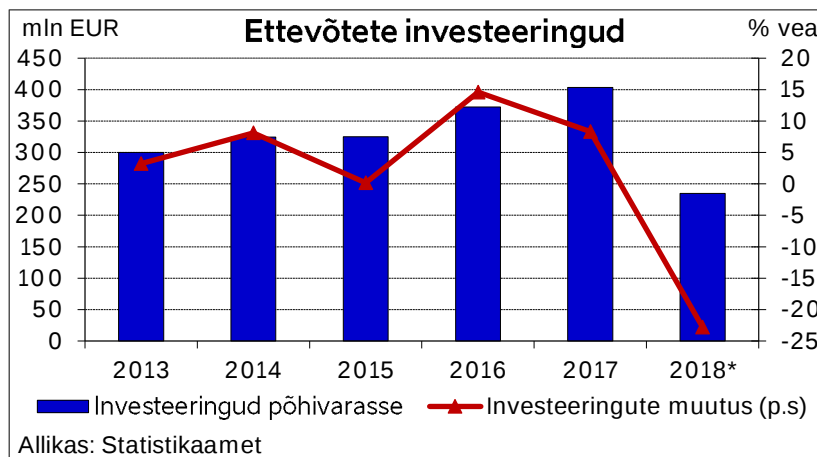
Juurdehindlus kahanes hulgikaubanduses ja jaekaubanduses, sõidukaubanduses see jätkas kasvu.

Nüüd on kõigil suurematel jaekettidel avatud oma e-pood ja inimesed kasutavad seda võimalust järjest rohkem.

Kulude kasv oli veidi kiirem kui müügitulu kasv ning ettevõtete kasum langes.

see jätkas kasvu. Kaubavarude müügiaeg vähenes kõigis sektorites.

Investeeringud kahanesid esialgsel andmetel kaubandussektoris 2018. aastal 23% võrra. Samas on sektori investeeringute kiirstatistika väga heitlik. Näiteks 2017. aasta statistika oli ca 100 mln euro võrra suurem kiirstatistikast. Seega on võimalus, et ka antud numbrit korrigeeritakse ülespoole. Rohkem kui kolmandik investeeringutest tehti masinatesse ja seadmetesse ning nende investeeringute maht vähenes 13% võrra.

Jaekaubandus

Jaekaubandusettevõtetele oli 2018. aasta peaaegu sama edukas kui 2017. aasta. Kokku kasvas ettevõtete müügitulu 6%, kuigi aasta teisel poolel kasvukiirus veidi langes.

Kokku oli 2018. aastal jaemüügi käive Eestis 6,7 mld eurot, millest sõidukikaubandus andis 0,6 mld eurot. Kasv oli kiirem sõidukikaubanduses, kus käive suurenes aastaga 18%. Eelmiste aastatega võrreldes oli käibe kasv tagasihoidlik tööstuskaupade osas. Majatarvete, kodumasinade, rauakaupade ja ehitusmaterjali jaemüük suurenes aastaga 1,7% ning tekstiilitoodete müük 0,9%. Oluliselt kiirenes farmaatsia- ja meditsiinikaupade, kosmeetika ja tualetitarvete jaemüük, suurenedes aastaga 16%. Lisaks jätkas tõusujoonel e-kaubandus. Müük posti või interneti teel suurenes aastaga ligi veerandi võrra. Nüüd on kõigil suurematel jaekettidel avatud oma e-pood ja inimesed kasutavad seda võimalust järjest rohkem.

Efektiivsusnäitajad jaekaubanduses oluliselt ei muutunud 2018. aastal. Kulude kasv oli veidi kiirem kui müügitulu kasv ning ettevõtete kasum langes kokku ligi 14%. Kulused tõstis ka ligi 8%ni ulatunud tööjõukulude kasv.

2018. aasta oli jaekaubandussektorile järjekordselt edukas. Eesti inimeste realsissetulekud on kasvanud 2010. aastast alates ning tänu sellele on kasvanud ka ostujõud. Seejuures oli inimestel kogunenud pangakontodele 2019. aasta alguseks 7,7 mld eurot, mis annab korraliku puhvri ka veidi raskemateks aegadeks.

Turism

Turismimajanduse osatähtsus Eesti SKPs ja tööhõives on kaudseid mõjusid arvestades umbes 7–8%, turism annab olulise panuse ekspordituludesse. Eesti turismimajandus toetub suures osas väliskülastajatele, kelle arvele langeb üle 60% kõigist majutuskohade ööbimistest. Suure osa väliskülastajatest (15%) moodustavad soomlastest ühepäevakülastajad, samas on teiste riikide külastuste arv suurenenud kiiremas tempos ning sõltuvus Soome turust vähenenud.

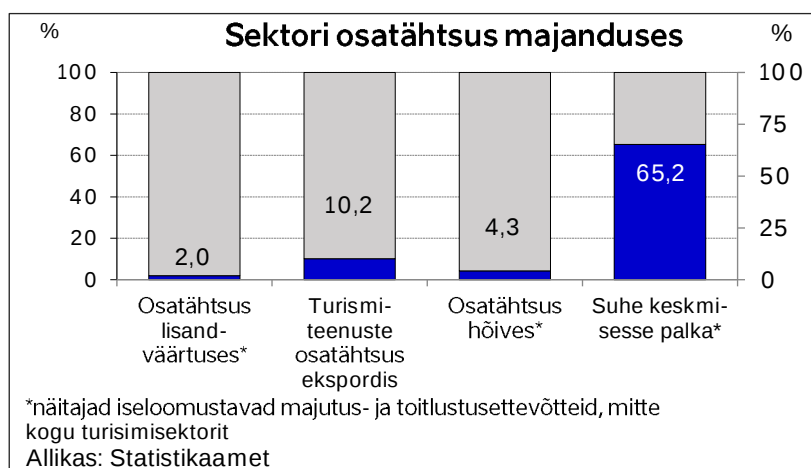
Peamiseks turismimagnetiks on Tallinn, kuhu on koondunud suur osa turismimajanduse ettevõtetest. Aasta-aastalt on tõusnud huvi ka teiste piirkondade vastu, millele on kaasa aidanud taastusravikeskuste, majutus- ja teiste teenindusettevõtete lisandumine.

Eestis tegutseb ligi 900 majutusettevõtet (lisaks veel arvukalt füüsilisest isikust ettevõtjaid ja ettevõtteid, kelle põhitegevusalaks on märgitud mõni muu tegevus), toitlustusettevõtteid on üle 2000 ning reisibüroosid ja korraldajaid umbes 300. Suuremad majutusettevõtted on OÜ TLG Hotell (Tallink), AS Sokotel (Hotell Viru), Hotell Olümpia AS, Meriton Hotels AS, OÜ Swisshotel Estonia ja OÜ SPA Tours. Toitlustusettevõtetest on suuremad Premier Restaurants Eesti AS (McDonald's), AS Hesburger ja Baltic Restaurants Estonia AS. Suuremate reisibüroode ja -korraldajate hulka kuuluvad AS ESTRAVEL, Novatours OÜ, Reisieksperti AS, OÜ TEZ Tour ja CWT Estonia AS. Töötjate arvult on suurim Hurtigruten Estonia OÜ, kes pakub oma kontsernile reisibüroeringute tegemist ja muid tugiteenuseid. Ligikaudu 60% turismisektori töötajatest töötab Tallinna ettevõtetes, teistest piirkondadest võib esile tuua Tartut ja Pärnut, kuid turismitööstus on esindatud üle Eesti.

Tulevikus on oodata reisimise kasvu, mis toob ka Eesti ettevõtetele tulu. Eeldatavalt suureneb nõudlus nii sise- kui ka väliturismis ning seetõttu kasvab ka teenuste pakkumine (lisandub uusi majutus- ja toitlustuskohti). Samal ajal saab pikaajalisem kasv olema varasemast aeglasem. Majutussektoris pakub traditsioonilistele ettevõtetele konkurentsi jagamismajandus, mis tähendab oma elamispinna väljarentimist. Eelkõige on tänu ööbivate välituristide saabumise kasvule oodata eksporditulude suurenemist. Pakkumise kasv tähendab turismisektoris kasvavat vajadust täiendava tööjõu järele. Sissetulekute kasvades suureneb pikemas perspektiivis nii siseturism kui ka välisreiside arv. Turismpoliitikaga püütakse pikendada Eestis reisimise ajalist kestust ning nõudlust sesoonselt ja geograafiliselt hajutada.

Siseturismi arengud olid Eestis 2018. aastal jätkuvalt positiivsed, kuid väliturismis valitses paigalseis. Esialgsed andmed näitasid, et sarnane olukord püsis ka 2019. aasta alguses.

Siseturismi arengud olid Eestis 2018. aastal jätkuvalt positiivsed, kuid väliturismis valitses paigalseis.

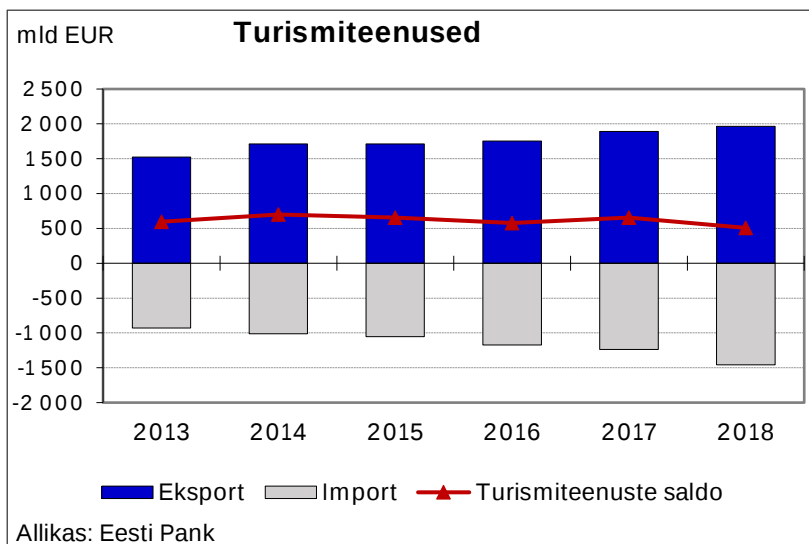

Väliturism kogu maailmas ja Euroopas kasvas 2018. aastal jätkuvalt kiires tempos. Maailma Turismiorganisatsiooni esialgsetel andmetel tehti mõlemas piirkonnas ning ka Ida-Euroopasse umbes 6% rohkem reise kui aasta varem. Eesti arengud olid aga teistsugused — nii välisreiside arv Eestisse kui ka Eesti elanike välisreiside hulk püsis samal tasemel nagu 2017. aastal. Siseturism jätkas siiski kasvutrendil.

Toitlustusteenuste hinnatõus oli Eestis Eurostati andmetel riikide lõikes üks kiiremaid

Majutuse ja toitlustuse tegevusalal loodud lisandväärtus kasvas aastaga ligi kümnendiku võrra, püsivhindades ulatus kasv paari protsendini. Kui majutusteenuste hinnad püsisid suhteliselt stabiilsena, siis toitlustusteenuste hinnatõus oli Eestis Eurostati andmetel riikide lõikes üks kiiremaid.

Turismiteenuste eksport ja import jätkasid 2018. aastal kasvamist. Samas suurenes import oluliselt kiiremini kui eksport, mistõttu turismiteenuste bilansi ülejääk langes poole miljardi euroni. Impordi kiire kasvu tõid nii Eesti elanike suuremad kulutused välismaal kui ka välismaiste lennufirmade teenuste kasutamise kasv.

Majutuskohades ööbinud turistide arv kasvas 2018. aastal 1,3%. Selle taga oli sisenõudlus, välituristide arv vähenes veidi.

Majutuskohades ööbinud turistide arv kasvas 2018. aastal 1,3%. Selle taga oli sisenõudlus, välituristide arv vähenes veidi. Ööbimiste arvu osas olid muutused veidi positiivsemad (ööbimiste arv suurenes 1,9%), keskmine ööbimise kestus pikenes mõnevõrra. Mõnes maakonnas oli pilt siiski oluliselt parem, kuid valdav oli eelkirjeldatud muster. Tööreiside osas oli olukord siiski hea, nõudlus suurenes viimaste aastate kiireimas tempos. Samas puhkusereiside ja muul eesmärgil (näiteks taastusravi) tehtud reiside osas valitses sisuliselt paigalseis.

Tubade ja voodikohtade täitumus oli veidi parem kui aasta varem

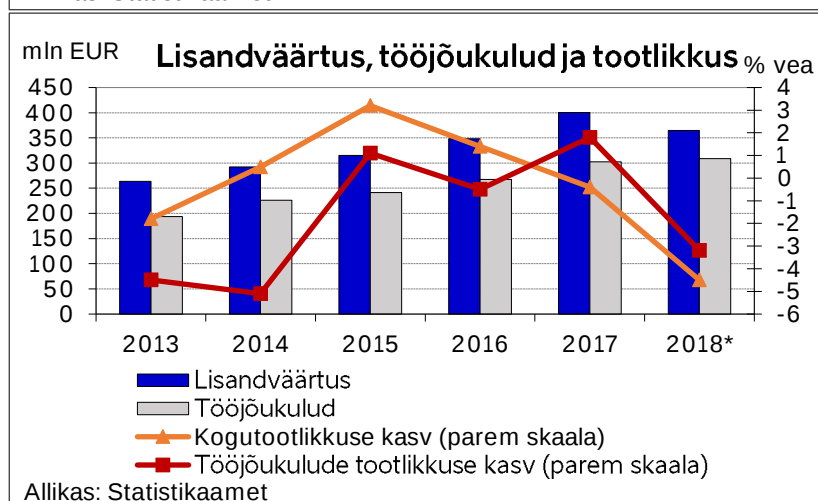
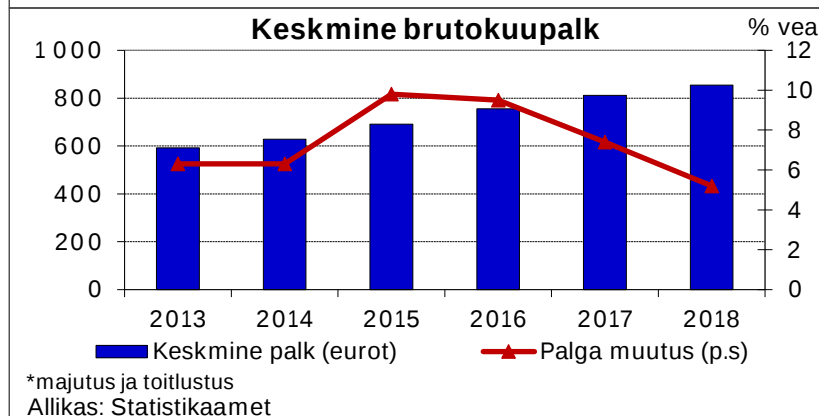
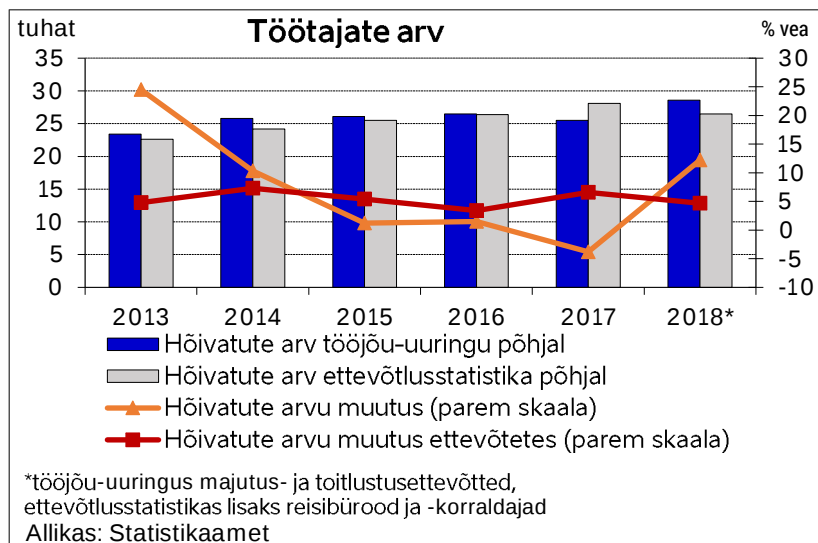
Majutuskohade arv kasvas aastaga vähesel määral, kuid uute (suuremate) majutuskohade avamine tõstis voodikohtade arvu siiski ligi paari protsendi võrra. See oli kooskõlas nõudluse muutusega, tubade ja voodikohtade täitumus oli veidi parem kui aasta varem. Enamus täiendavates voodikohtadest lisandus Harjumaale. Suurem kasv leidis aset ka Võrumaal, kuid selle põhjus oli tehniline — 2018. aastal muutusid haldusjaotuse piirid, mistõttu mõne maakonna võrdlusnäitajad on moonutatud. Keskmine ööbimise maksumuse muutus oli pärast kiiremat hinnatõusu eelneval aastal tagasihoidlikum, kasvades 2018. aastal 2,4%.

Esialgsetel andmetel vähenes majutustetevõtetes hõivatud inimeste arv 2018. aastal veidi, samas toitlustuses ja reisifirmades (koos reserveerimise jmt tegevusega) aga kasvas enam kui 5%. Tööjõu-uuring viitas majutuses ja toitlustuses suuremale hõive kasvule. Töötundide muutused olid kõigis harudes väiksemad, mis viitab sellele, et rohkem inimesi töötab osalise tööajaga. Palgatõus jäi majutuses ja toitlustuses veidi Eesti keskmise palga muutusele alla. Neis harudes olid ka tööjõukulude ja kogukulude muutused sarnased müügitulu kasvule, mistõttu kasum aastaga oluliselt ei muutunud. Ka tootlikkuse näitajad püsisid 2017. aastaga võrreldes enam-vähem samal tasemel.

Palgatõus jäi majutuses ja toitlustuses veidi Eesti keskmise palga muutusele alla.

Tootlikkuse näitajad püsisid 2017. aastaga võrreldes enam-vähem samal tasemel.

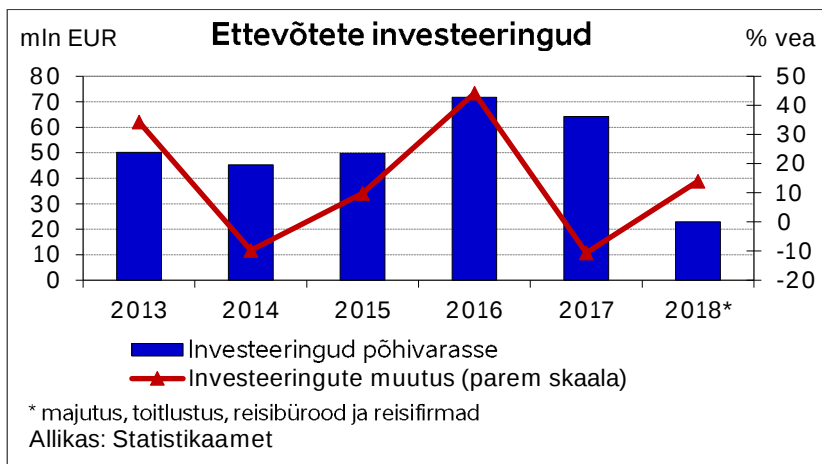
Reisibüroode ja -korraldajate tegevusala lõpetas aasta kiirstatistika põhjal kahjumis ning lisandväärtus ja erinevate tootlikkuse indikaatorite väärtused vähenesid, kuid esialgsed ja lõplikud hinnangud on olnud varasemalt üsna erinevad.

Kõigil turismiga rohkem seotud tegevusaladel kasvasid esialgse statistika põhjal investeeringud. Kiireimat kasvu näitasid reisibürood ja reisikorraldajad, kuigi mahult jäävad nad tunduvalt alla majutusele ja toitlustusele. Investeeringud kasvasid peamiselt ehitamise ja ehitiste rekonstrueerimise toel, ka transpordivahendeid soetati rohkem.

Ebapiisava nõudluse kõrval oli samas probleemiks ka tööjõu kättesaadavus, seda eriti suveperioodil.

Eestisse saabunud väliskülastajate arv jäi 2018. aastal veidi alla eelneval aastal saabunutele.

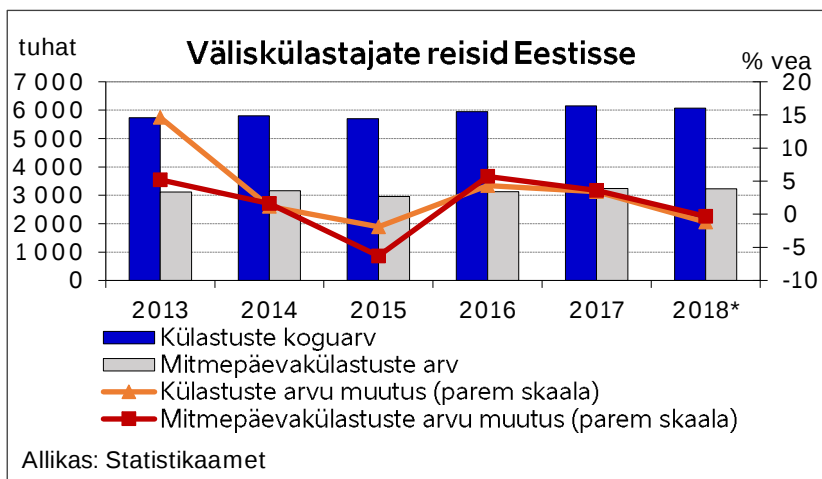
Ettevõtete hinnangud sektori olukorrale olid 2018. aastal kehvemad kui eelneval aastal. Tagasihoidlikum nõudlus peegeldus eelkõige hotellide esindajate tagasisidel Eesti Konjunkturiinstituudi küsitlustele. Ebapiisava nõudluse kõrval oli samas probleemiks ka tööjõu kättesaadavus, seda eriti suveperioodil. Restoranide ja turismiettevõtete valdkonnas olid hinnangud peaaegu sama head kui aasta varem, aasta viimane kvartal oli siiski ka seal pessimistlikum.

2019. aasta alguses olid ettevõtjate hinnangud jätkuvalt madalamad kui aasta varem samal ajal. Kehvemad näitajad iseloomustasid nii nõudlust kui ka ootusi lähikuudeks, samasugune pilt valitses ka töötajate arvu ja restoranides hinnatõusu väljavaadete osas.

2019. aastaks prognoosis Maailma Turismiorganisatsioon kogu maailmas ja Euroopas väliturismi 3–4% kasvu. Samas on viimastel aastatel ootusi tegelikkuses ületatud. Teisalt ei saa neid prognoose otseselt laiendada Eestile. 2019. aasta esimeste kuude majutuskohdade statistika näitas samasuguseid arenguid kui eelneval aastal — Eesti elanike siseturism hoogustus jätkuvalt, kuid välisnõudlus vähenes.

Sissetulev turism

Eestisse saabunud väliskülastajate arv jäi 2018. aastal veidi alla eelneval aastal saabunutele. Peamiselt mõjutas seda ühapäevakülastuste arvu langus (Eesti Panga andmetel -2%), kuid ka ööbimisega reise arv vähenes ja lühenes keskmine siin viibitud aeg. Suurem langus iseloomustas II poolaastat.

Reisid olid oluliselt lühemad, mistõttu siin veedetud ööde arv kukkus enam kui kümnendiku võrra.

Kõige olulisem mõju oli Soomest saabunud külastajatel. Nii ühepäevakülastajate kui ka ööbivate turistide arv oli jätkuvalt languses (suurusjärgus 5%). Lisaks olid reisid ka oluliselt lühemad, mistõttu siin veedetud ööde arv kukkus enam kui kümnendiku võrra. Rohkem vähenes ka USA, Leedu ja Korea Vabariigi elanike ühepäevakülastuste arv, kus kaugemate riikide puhul võivad selle taga olla kruiisireisijate segment või Soome kaudu saabunud lühireiside tegijad. Samas Tallinna saabunud kruiisilaevade ja -reisijate arv tegi 2018. aastal järjekordse rekordi. Tallinna Sadamat külastas üle 630 000 kruiisireisija ehk enam kui kümnendiku rohkem kui aasta varem.

Ööbivate turistide puhul vähenes Soome kõrval rohkem veel Korea Vabariigist ja Belgiast saabunute arv, teiste riikide puhul olid arengud aga valdavalt positiivsemad. Kõige rohkem kasvas Saksamaa, USA, Läti, Venemaa ja Itaalia turistide ööbimiste arv.

Vaatamata väliskülastajate arvu langusele kasvasid nende kulutused Eestis eelneva aastaga samas tempos.

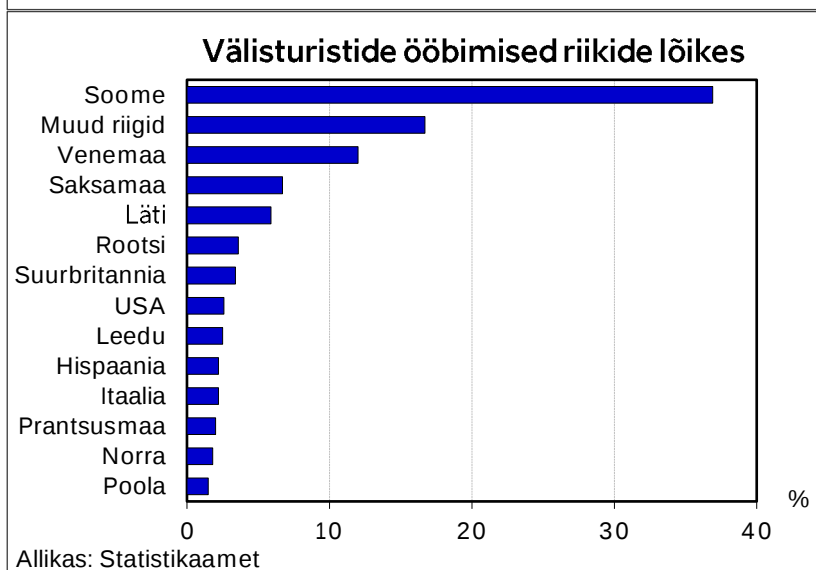
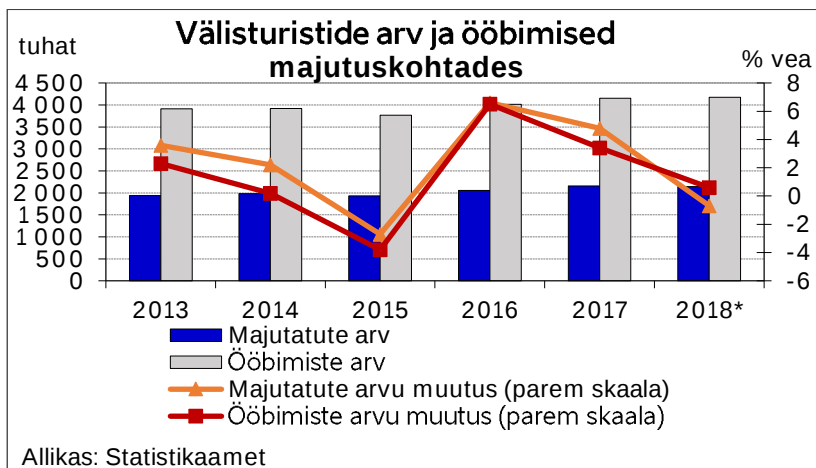
Vaatamata väliskülastajate arvu langusele kasvasid nende kulutused Eestis eelneva aastaga samas tempos. Reisisiteenuste ekspordi kasvu (üle 4%) panustasid peaaegu võrdselt nii era- kui ka ärireisid. Samas Eesti transpordiettevõtete tulud reisijateveost kasvasid tagasihoidlikult (ligi paar protsenti). Bussi- ja meretranspordis jäid eksporditulud alla eelneva aasta tasemele. Õhutranspordis suurenes eksport veel üsna kiirelt, kuid aasta lõpus peegeldus Nordica liinivõrgu kärpimine ka ekspordituludes.

Sarnaselt välisreiside statistikale oli ka majutuskohtades ööbinud turistide arv väikeses languses, ööbimiste arv kasvas veidi (alla 1%). Soome turistide ja ööbimiste arv kukkus majutuskohtades ligi kümnendiku võrra, kõige enam mõjutas see Tallinna ja Pärnu majutuskohti. Suurematest sihtturgudest oli jätkuvalt languses Norra. Hispaania majutatud turistide arv küll kasvas, kuid siin veedetud ööde arv langes. Seda mõjutas lennusalga viibimine Eestis aasta varem. Taolisi hüppeid ühes või teises suunas võis täheldada ka teiste NATO riikide puhul seoses kaitsevæelaste viibimisega Eestis.

Eesistumisel võis olla ka pikemaajalisem mõju

Teiste riikide puhul majutatute ja ööbimiste arv 2018. aastal valdavalt kasvas. Erandina võib välja tuua mõned näited, kus seoses ELi eesistumisega kasvas 2017. aastal hüppeliselt Eestisse saabunute arv ja aasta hiljem taastus nõo tavapärane olukord (Belgia, Horvaatia, Sloveenia). Samas mitmel juhul oli tagasimineku tagasihoidlik ehk eesistumisel võis olla ka pikemaajalisem mõju. Kõige rohkem ööbimisi tõid 2018. aastal majutuskohtadele turistid USAst (peamiselt Tallinna piirkonda), Aasia riikidest, Saksamaalt (nõudlus kasvas praktiliselt üle Eesti).

Piirkondade lõikes kasvas ööbimiste arv kõige rohkem Tallinnas, kuid turu mahtu arvestades võib öelda, et 2018. aastal valitses välituristide osas paigalseis (majutatute arv isegi vähenes paari protsendi võrra). Ida-Virumaal kasvas ööbimiste arv peaaegu sama palju kui Tallinnas, kuid suhtelisel skaalal tähendas see nõudluse kasvu kümnendiku võrra.

Eesti elanike reisimine kodumaal toetas jätkuvalt Eesti majutusettevõtteid.

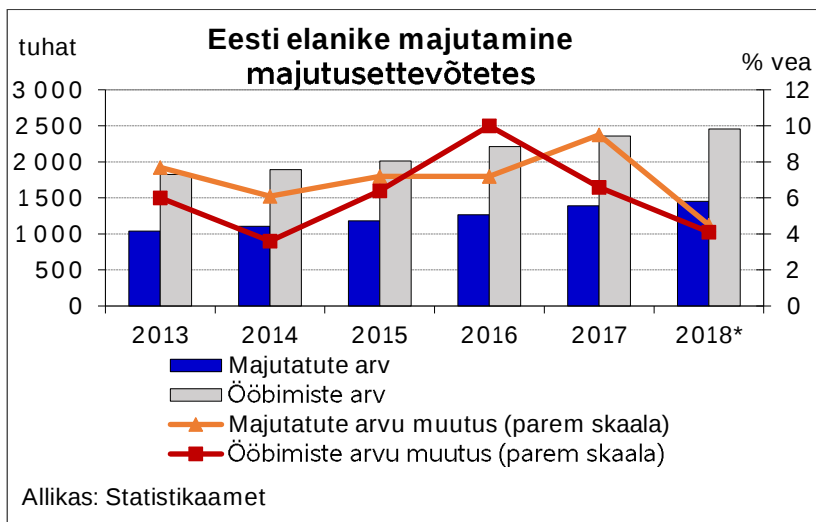
Esmased andmed näitasid, et 2019. aasta alguses jätkus välisnõudluses paigalseis või isegi tagasimine. Majutuskohades ööbinud välituristide ja ööbimiste arv langes võrreldes eelneva aastaga, samuti Eestisse saabunud väliskülalistate arv. Tallinna Sadama prognoosi kohaselt võib 2019. aastal Tallinna saabuda sama palju kruisilaevu kui eelneval aastal, kruisireisijate oodatav arv on aga mõnevõrra väiksem (600 000).

Siseturism

Eesti elanike reisimine kodumaal toetas jätkuvalt Eesti majutusettevõtteid. Võrreldes paari eelneva aastaga oli majutatute arvu suurenemine (4,5%) küll mõnevõrra tagasihoidlikum, samas II poolaastal kasv kiirenes. Keskmiselt veedeti majutuskohas siiski veidi vähem aega kui aasta varem.

Kolmandik ööbimiste kasvust läks Tallinna majutuskohade arvele ning veidi enamgi Ida-Virumaale. Maakondade lõikes kajastavad suuremad muutused mitte kõikumist nõudluses, vaid maakonna piiride muutusi. Põlvamaa kaotas üle poole siseturistide majutatute ja ööbimiste arvust, kuid need vood liikusid arvestuslikult koos Setomaa vallaga Võrumaa alla. Sarnasete põhjustega oli osaliselt seotud Pärnumaa ööbimiste kasv ja Läänemaal vähenemine ning Järvamaa kasvu mõjutas tema piiride suurenemine Raplamaa arvel. Küll aga peegeldab Ida-Virumaal ligi viiendiku võrra kasvanud nõudlus tegelikke arenguid, sest maakond mitte ei saanud juurde territooriumi, vaid kaotas.

Eesti majandusolukorda võib pidada reisimist soosivaks.

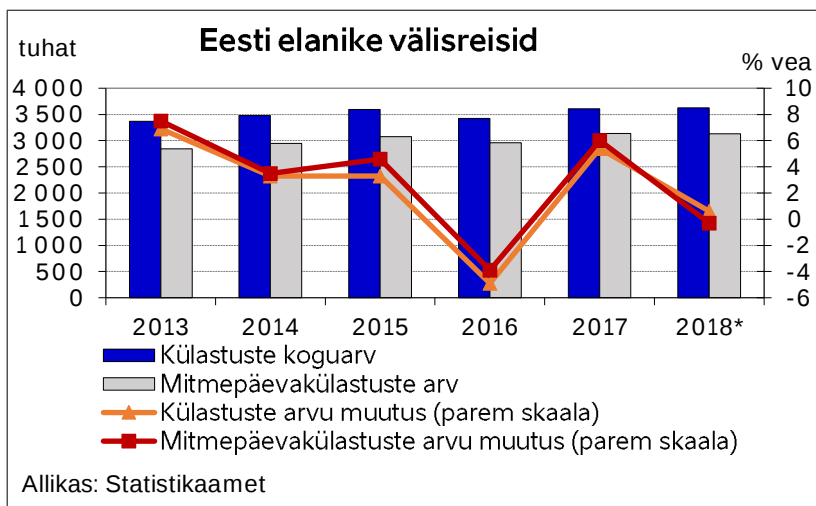

2019. aastal on oodata samuti sisereiside arvu suurenemist. Eesti majandusolukorda võib pidada reisimist soosivaks. Majutuskohdades ööbinud siseturistide arv liikus aasta alguses jätkuvalt tõusujoonel, samas võib eeldada, et järjest kasvab ka jagamismajanduse kaudu pakutavate ööbimisvõimaluste kasutamine.

Väljaminev turism

Eesti Panga andmetel püsis 2018. aastal välisreiside arv peaaegu samal tasemel nagu aasta varem. Vaid suveperioodil (III kvartal) oli märgata elavnemist (reiside arv suurenes mitme protsendi võrra), kuid muul ajal reiside arv vähenes.

Ühiepäevakülastusi tehti siiski 6% enam kui aasta varem. Rohkem oli lühiajalisi reise Venemaale, Rootsi ning Läti. Läti puhul mõjutas reisimist piirikaubandus, kuid välisreiside statistika põhjal piirdus ühiepäevakülastuste kasv mõne protsendiga.

Välisreiside kogustatistikat mõjutasid aga peamiselt mitmepäevakülastused, mida oli veidi vähem kui 2017. aastal. Samas ööbimiste arv suurenes 6% võrra ehk reisid olid pikemad ning suurenes ka reisimine riikidesse, kus viibitakse pikemalt (puhkusereisid). Languses olid nii mitmed lähiturud kui ka kaugemad Euroopa riigid, nagu näiteks Läti, Soome, Poola, Itaalia, Saksamaa, Leedu, Rootsi. Reisi kestust arvestades suurenes aga kõige rohkem reisimine Bulgaariasse, Prantsusmaale, Kreekasse, Venemaale ja Türgisse.

Reisiteenuste import kasvas 2018. aastal enam kui kümnendiku võrra, mis võrreldes välisreiside arvu muutusega näitab, et lisaks reiside pikenemisele kulutati reisil ka (ühe päeva kohta) rohkem raha. Kasvu taga olid peamiselt erareisid. Transporditeenuseid osteti välismaistelt ettevõtetelt aga koguni poole võrra rohkem kui aasta varem, sealhulgas lennufirmadelt kaks korda enam.

2019. aastal võiks oodata Eesti elanike välisreiside osas positiivsemaid arenguid.

2019. aastal võiks oodata Eesti elanike välisreiside osas positiivsemaid arenguid, kuigi aasta algas välisreiside arvu vähenemisega. I kvartali andmete põhjal olid reisid siiski pikemad ning välismaal veedeti rohkem aega kui aasta varem. Soodne tööturu olukord ja palgakasv suurendavad elanike sissetulekuid. Kuigi Nordica ja veel mõni lennufirma on teavitanud osade lennuliinide sulgemisest, siis teisalt on ka liinivõrgu tihendajaid, mistõttu ühenduste osas peaks püsima olukord rahuldav. Tallinna Lennuaam ootab 2019. aastal reisijate arvus järjekordset rekordit.

Info ja side

Info ja side tegevusalasse kuulub kirjastamine, k.a tarkvara kirjastamine, kinofilmide ja helisalvestiste tootmine, raadio- ja teleprogrammide tootmine ja edastamisele suunamine, samuti tellitavate audiovisuaalmeedia teenuste programmikataloogide koostamine ja pakkumine, elektrooniline side, infotehnoloogia ja muu infoalane tegevus. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) sektor hõlmab lisaks eelnevalt mainitud teenindusvaldkondadele ka info- ja sidetehnika hulgamüüki ning arvutite ja sideseadmete parandust, samuti töötlevasse tööstusesse kuuluvaid elektronkomponente ja trükkplaate, arvuteid ja arvuti välisseadmeid, sideseadmeid, tarbeelektronikat ning magnet- ja optilisi andmekandjaid tootvaid ettevõtteid. Peamisi sektori arenguid kirjeldatakse järgnevalt info ja side sektori ettevõtete baasil. IKT sektori töötleva tööstuse osa katab elektroonikatööstuse ülevaade.

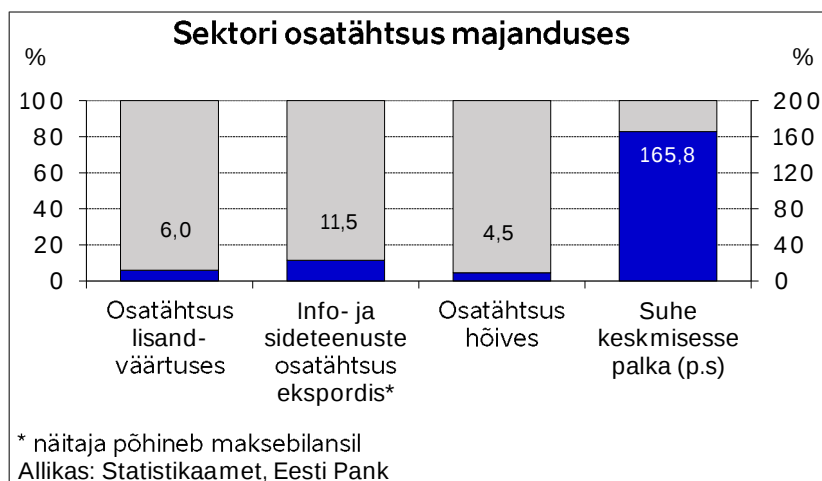
IKT areng on mänginud viimastel aastakümnetel majandusarengus väga olulist rolli, mõjutades inimeste ja ettevõtete igapäevast tööd ja tööprotsesse, tööhõivet, õppimist ning kõiki teisi tegevusvaldkondi. Globaalsed IKT arengutrendid viitavad sellele, et just tehnoloogial on suur potentsiaal majandusarengu toetamisel. Info ja side sektori tooted ja teenused on tugevalt teiste majandusharude arengutega seotud, mis teeb sektori terve majandussüsteemi jaoks oluliseks. Järjest olulisemaks muutubki IKT kasutamine erinevatel tegevusaladel ja innovatsiooni edendamiseks.

Info ja side sektoris tegutseb üle 5000 ettevõtte. Peamiselt on tegemist alla kümne töötajatega infotehnoloogia (programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused) valdkonna mikroettevõtetega. Üle poole info ja side ettevõtetest tegelevad programmeerimisega. Kino-, videofilmide ja helisalvestiste tootmisega ning infoalase tegevusega tegeleb mõlemaga 13%–14% sektori ettevõtetest. Telekommunikatsiooni valdkonda, kirjastamisse ja ringhäälingusse kuulub väike osa ettevõtetest.

Suuremad mobiilsideteenuste ning muude telekommunikatsiooniteenuste pakkujad on Telia Eesti AS, Tele2 Eesti AS ja Elisa Eesti AS. Lisaks on juhtivateks ettevõteteks telekommunikatsiooni alal sideteenuseid vahendav Nord Connect OÜ ja OÜ Top Connect ning satelliitteenuseid osutav AS TV Play Baltics. Tarkvaratööstuses on olulisemateks ettevõteteks OÜ Playtech Estonia, AS Helmes, Nortal AS ning Pipedrive OÜ. Suuremateks ettevõteteks ajalehtede kirjastamises on AS Postimees Grupp ja AS Ekspress Meedia. Teleprogrammide ja raadioringhäälingu ning infoalase tegevuse valdkonna (andmetöötlus, veebiportaali tegevus, veebi-hosting) ettevõtete seas on suuremad AS All Media Eesti, Adcash OÜ ja Genius Sports Services Eesti OÜ, mille käivate suurusjärgud on sektori suurematest ettevõtetest siiski oluliselt väiksemad.

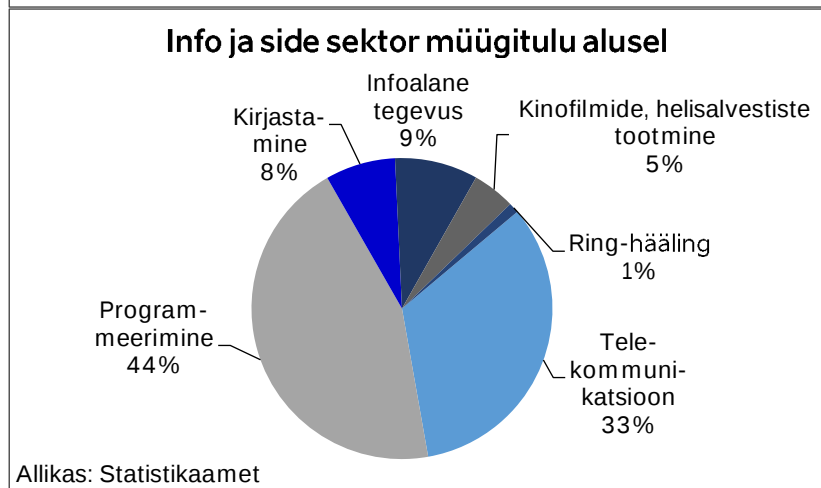
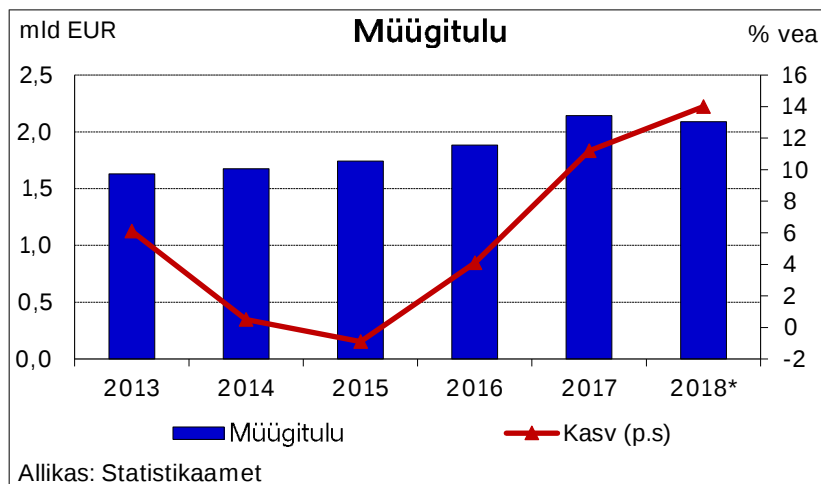
IKT tooteid ja teenuseid kasutatakse paljudes erinevates tegevusvaldkondades ning nende arendamine on kasvav trend.

Info ja side sektor on oluline Eesti majanduse kasvuedur, kasvatades aasta aastalt osatähtsust majanduses. IKT sektori lisandväärtus töötaja kohta ületab Eesti keskmist ligi poole võrra. 2018. aastal kasvas info ja side sektoris nii müügitulu, lisandväärtus kui ka töötajate arv. IKT tooteid ja teenuseid kasutatakse paljudes erinevates tegevusvaldkondades ning nende arendamine on kasvav trend.

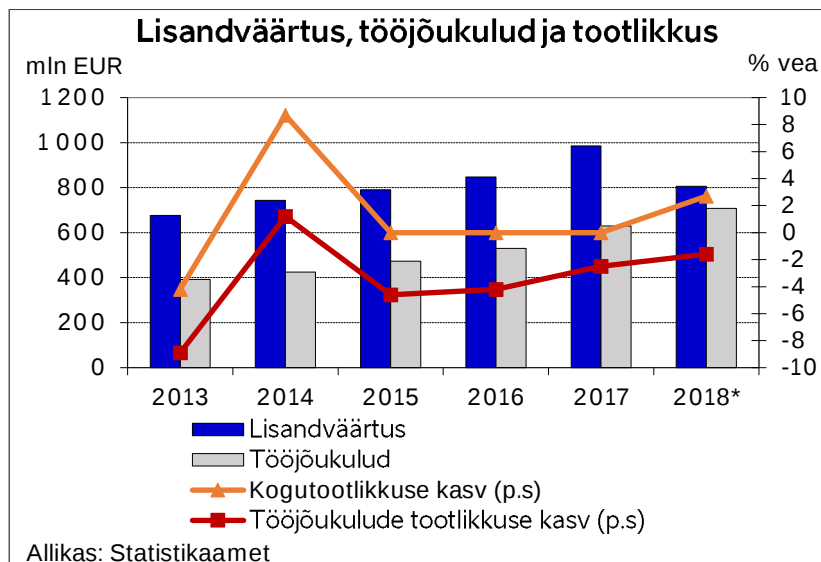

2018. aastal teenisid suurema osa info ja side sektori müügitulust programmeerimise ja telekommunikatsiooni ettevõtted, vastavalt 44% ja 33% kogu müügitulust. Teiste allharude (kirjastamine, infoalane tegevus, kinofilmide ja helisalvestiste tootmine, ringhääling) osatähtsus oli juba kordades väiksem. 2018. aastal oli sektori ettevõtete kogumüügitulu juba üle 2 mld euro, kasvades võrreldes eelmise aastaga 14%. Kõige enam kasvas suurim allharu, programmeerimine, mille kasv ulatus 30%ni. Kasvu näitasid ka kirjastamine ja telekommunikatsioon vastavalt 11% ja 6%. Teised sektori allharud olid võrreldes 2017. aastaga languses.

2018. aastal oli sektori ettevõtete kogumüügitulu juba üle 2 mld euro.

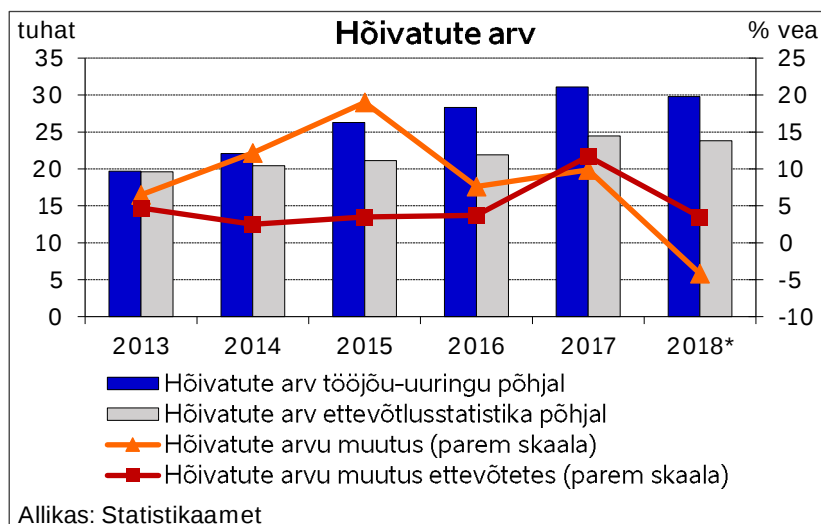
Sarnaselt müügituluga liikusid ka tootlikkuse näitajad kasvutrendil. 2018. aastal kasvas ettevõtete kogutootlikkus lisandväärtuse põhjal ligi 3% ja töövõljalikus hõivatu kohta 14%. Töökulude tootlikkus lisandväärtuse põhjal aga langes ligi 2%, mille peamiseks põhjuseks oli palgakasv. Töökulude tootlikkuse langust mõjutas kõige enam infoalase tegevuse 35% langus.

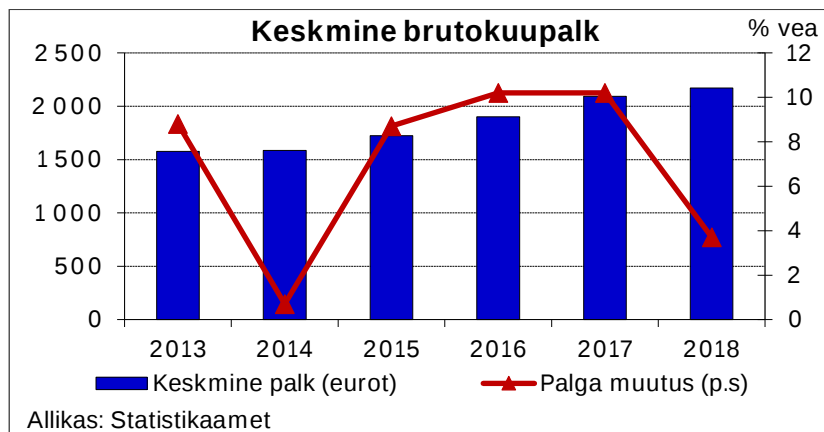

Kõrgest palgatasemest ja tööjõupuudusest hoolimata kasvas info ja side sektoris tööga hõivatud isikute arv 2018. aastal 4%.

Info ja side sektori tööjõukulud suurenesid *ca* 20%. Tööjõukulud kasvasid kõigis allharudes, v.a ringhäälingus, kus kulud langesid 8%. Tööjõukulude languse põhjuseks oli töötajate arvu vähenemine. Suurem tööjõukulude kasv toimus programmeerimise ja konsultatsiooni tegevuses, kus tööjõukulud kasvasid võrreldes eelmise aastaga 28%. Kõrgest palgatasemest ja tööjõupuudusest hoolimata kasvas info ja side sektoris tööga hõivatud isikute arv 2018. aastal 4%. Kõige enam kasvas töötajate arv programmeerimises, kus on ka sektori kõrgeimad palgad. 2018. aastal oli programmeerimise allharu keskmine brutokuupalk 2 894 eurot, kasvades aastaga üle 10%. Info ja side sektori keskmine brutokuupalk oli 2018. aastal 2 172 eurot, mis oli Eesti keskmisest palgast ligi 70% kõrgem. Palga kasvumäär oli 2018. aastal siiski võrreldes varasemate aastatega tagasihoidlikum, jäädes alla 4%. Põhjuseks on eeldatavalt juba niigi kõrge keskmine palgatase, mille täiendav kiire kasvatamine ei ole ettevõtetele lihtsalt jõukohane.

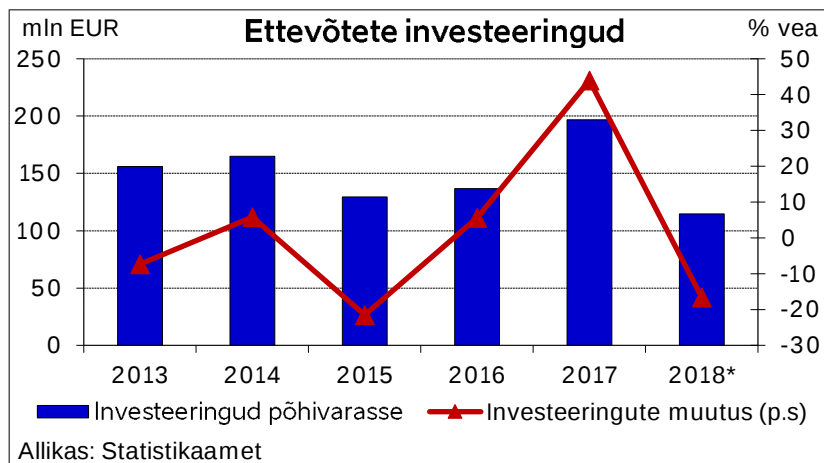
Info ja side sektori keskmine brutokuupalk oli 2018. aastal 2 172 eurot, mis oli Eesti keskmisest palgast ligi 70% kõrgem.

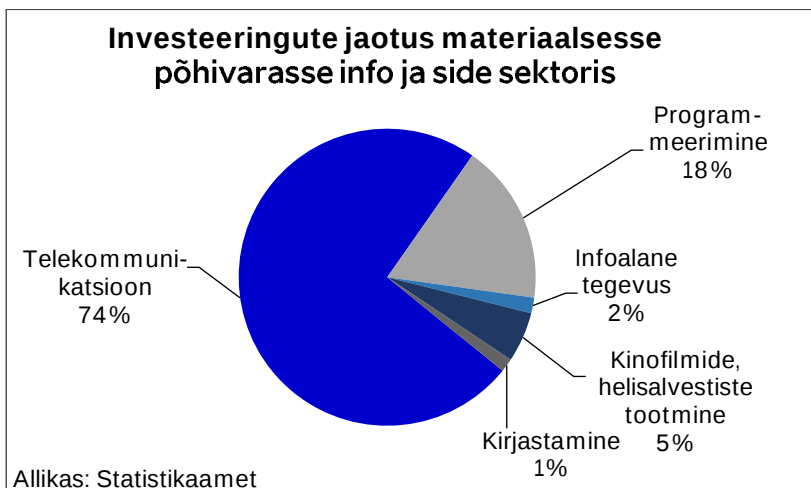

Esialgsel andmetel langesid 2018. aastal info ja side sektori ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mida võib põhjendada 2017. aasta kõrge baastasemega. Suurimad investeeringud tehti telekommunikatsiooniga tegelevates ettevõtetes, need moodustasid üle 70% kõikidest info ja side ettevõtete investeeringutest. Võrdluseks moodustasid neli aastat tagasi telekommunikatsiooni ettevõtete investeeringud ca 90% kogu info ja side sektori investeeringutest materiaalsesse põhivarasse. Investeeringute langus võib olla põhjustatud sellest, et materiaalse põhivara kõrval muutuvad üha tähtsamaks investeeringud immateriaalsesse põhivarasse. Investeeringute suuruse järjestuses teisel kohal oli programmeerimise allharu, kus investeeringute maht kasvas aastaga üle 40%. Endiselt olid kogu sektoris suurima osakaaluga investeeringud masinatesse ja seadmetesse, mis moodustasid enam kui poole kogu sektori investeeringutest. Umbes veerandi investeeringute kogumahust moodustasid arvutid ja arvutisüsteemid. Materiaalse põhivara investeeringutest kasvas 2018. aastal vaid ehitiste soetamine, kuid selle osakaal kogu investeeringutest on marginaalne.

Investeeringute langus võib olla põhjustatud sellest, et materiaalse põhivara kõrval muutuvad üha tähtsamaks investeeringud immateriaalsesse põhivarasse

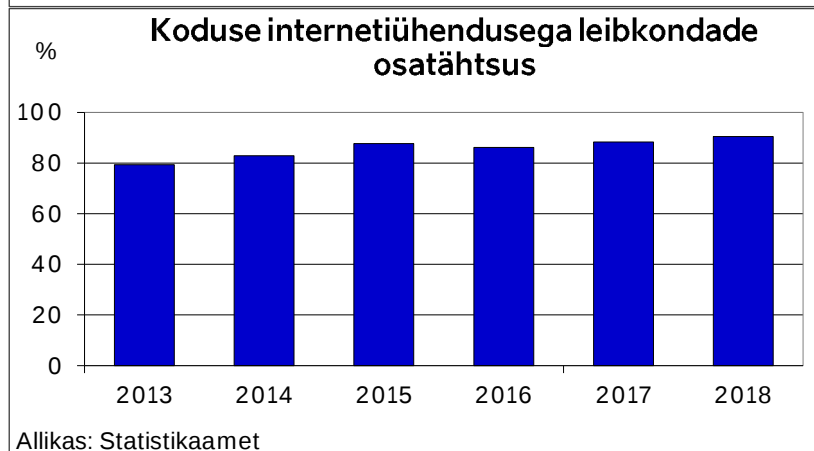
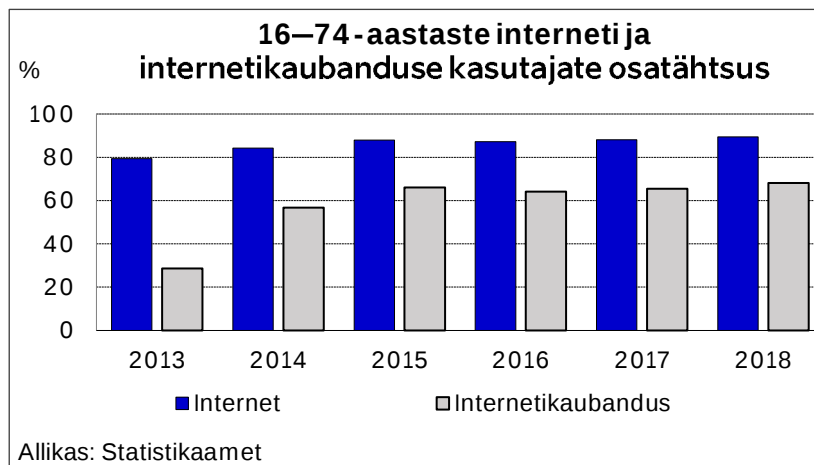

Suurimad investeeringud tehti telekommunikatsiooniga tegelevates ettevõtetes.

Tehnoloogia muutub iga päevaga aina suuremaks osaks meie elust. Seetõttu on internetiühendus mingil viisil pea kõigil inimestel. Koduse internetiühendusega oli 2018. aastal 91% ning mobiilse internetiühendusega 74% kõigist leibkondadest. Interneti kasutamise võimalused on väga laiad, alustades lihtsamast info otsimisest kuni tehisintellektini välja. Eesti elanikud kasutasid 2018. aastal kõige enam interneti e-posti jaoks. Sellele järgnesid internetipanga teenuste kasutamine ning ajalehtede/ajakirjade lugemine. Aina rohkem kogub populaarsust ka e-kaubandus. Kui 2013. aastal tegi internetist oste alla 30% 16–74-aastastest internetikasutajatest, siis 2018. aastal oli neid juba ligi 70%.

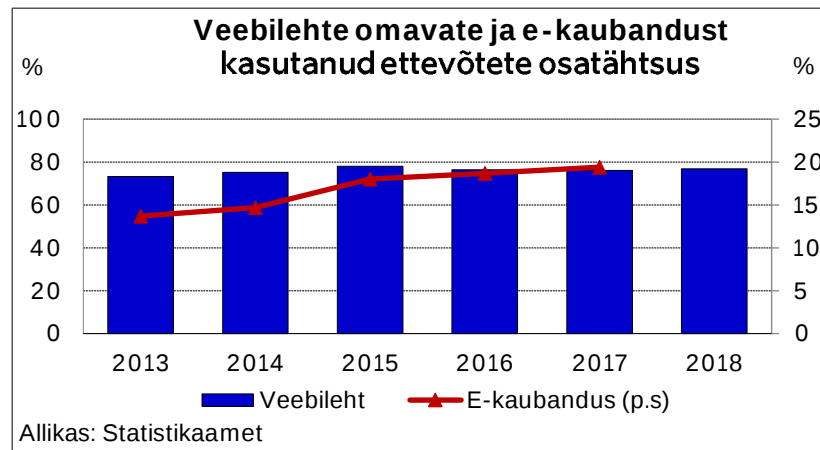
Eesti elanikud kasutasid 2018. aastal kõige enam interneti e-posti jaoks

Arvuti ja interneti kasutamine ettevõtluses on tänaseks juba tavapärane. 2018. aastal kasutas arvuteid ja omas internetiühendust peaaegu 100% ettevõtetest. IKT kasutamise valdkonnad on väga mitmekesised, nii omavad ettevõtteid veebilehti, e-poodi, kasutavad sotsiaalmeediat, saadavad ja saavad

e-arveid, suhtlevad avaliku sektoriga läbi e-teenuste, kasutavad pilveteenuseid jne. Üks tavapärasemaid interneti kasutegureid on ettevõtte veebilehe omamine, mis annab võimaluse jagada informatsiooni ettevõtte kohta üle kogu maailma. Eestis omavad veebilehte üle kolmveerandi ettevõtetest. Lisaks veebilehele kogub populaarsust ka sotsiaalmeedia kasutamine, mis annab võimaluse ettevõtte kuvandi kujundamiseks, toodete ja teenuste turundamiseks, klientidega suhtlemiseks, töötajate otsimiseks, äripartneritega koostöö tegemiseks ja klientide kaasamiseks toodete ja teenuste arendamisse. Uuemate trendidena on kindlasti kasvamas tehisintellekti, virtuaalreaalsuse, automatiseerimise ja digitaliseerimise kasutamine ettevõtluses.

Eestis omavad veebilehte üle kolmveerandi ettevõtetest.

Tehnoloogia areng pakub suurt võimalust majanduskasvuks, mistõttu on info ja side sektori ettevõtete mõju positiivne. Sektori ettevõtted loovad uusi ja arendavad olemasolevaid tooteid, suurendades iga aastaga nii lisandväärtust kui ka müügitulu ja tööhõivet. Nõudlus IKT toodete ja teenuste järele püsib kasvutrendil ja ettevõtted prognoosivad Konjunktuuriinstituudi andmetel ka 2019. aastal tugeva nõudluse püsimist.

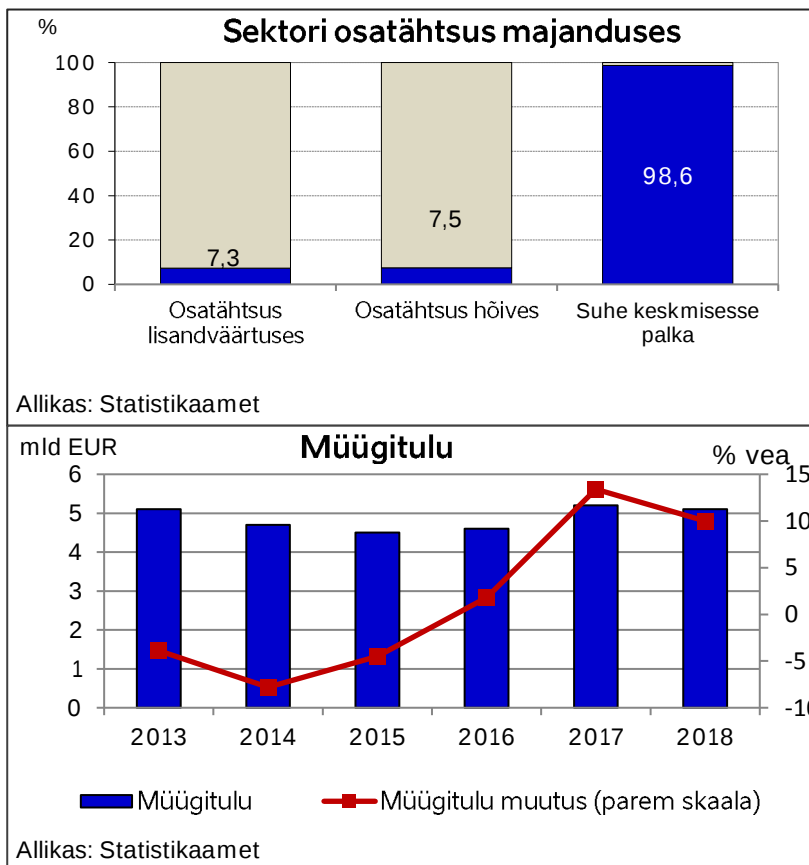
Transport

Eesti transpordisüsteemi kuulub raudtee-, maantee-, mere-, sisevee- ja õhustransport, elektritransport linnades ning torustransport. Umbes 50 000 inimest ehk 7,5% kõigist töötavatest inimestest on hõivatud veonduse ja laonduse tegevusalal. Transporditeenused annavad olulise panuse eksporditulude laekumisse ja tasakaalustavad Eesti väliskaubandusbilanssi. Mitmed transpordisektori sisendid (kulutused sõidukite ostmisele, hooldamisele ja kütusele) on üsna mahukad importtooted, mistõttu tuleb sektori edaspidisel arendamisel pöörata rohkem tähelepanu energiatõhususe suurendamisele.

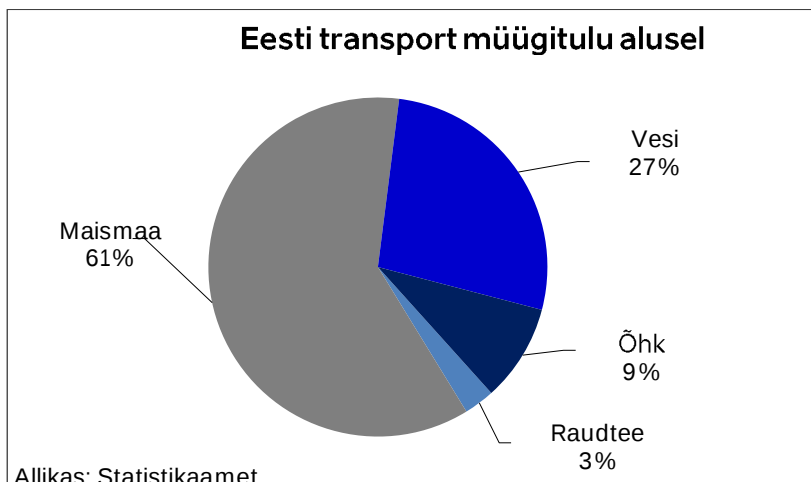
Veonduse ja laonduse tegevusalal tegutseb umbes 5600 ettevõtet. Suurima veomahuga maismaa reisijateveos on Tallinnas bussi-, trammi- ja trolliliiklusteenust osutav Tallinna Linnatranspordi AS. Riigisisest reisirongiliiklust raudteel korraldab AS Eesti Liinirongid (ELRON), kaupa veab raudteel peamiselt AS Operail. Kaubavedudel on juhtivateks logistikafirmadeks AS Schenker, DSV Estonia AS ja DHL Express Estonia AS. Suurimaks ettevõtteks transpordisektoris on AS Tallink Grupp, mis tegeleb reisijate ja kauba merevedudega. Olulisim sadamateenuste pakkuja on AS Tallinna Sadam, mis haldab viit sadamat: Vanasadam (sh Vanasadama jahisadam), Muuga sadam, Paldiski Lõunasadam, Paljassaare sadam ja Saaremaa sadam. Õhustranspordi valdkonna suurimaks ettevõtjaks on rahvusvahelise reisijate- ja kaubaveoga tegelev AS Nordic Aviation Group. Suurimaks ettevõtteks posti- ja kullerteenistuses on AS Eesti Post (Omniva).

2018. aastal kasvasid Eesti transpordi ettevõtete veomahud pärast eelnenud kolme aastast langust 1,5%. 2018. aastal oli langus veosekäives eelmise aastaga võrreldes pea nullilähedane (–0,8%), sõitjakäive kasvas 5%. Maanteetranspordi veomaht kasvas 1,1%. Ka raudteeveod suurenesid (2%), kuid üldiselt madalaid kaubamahte raudteel mõjutavad jätkuvalt Euroopa Liidu ja Venemaa kehtestatud kahepoolsed sanktsioonid. Ühistranspordi kasutajate koguarv vähenes 2018. aastal 0,4%, sh kasvas õhu- ja raudteetranspordi kasutajate arv (vastavalt 11,2% ja 4,4%), kuid maismaatranspordi kasutajate arv kahanes (1,7%). Meretranspordi kasutajate numbrid jäid samaks.

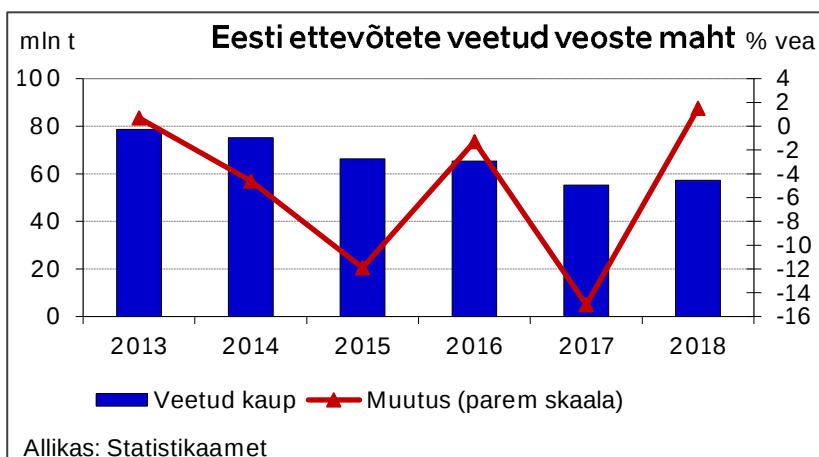
2018. aastal kasvasid Eesti transpordi ettevõtete veomahud pärast eelnenud kolme aastast langust 1,5%.

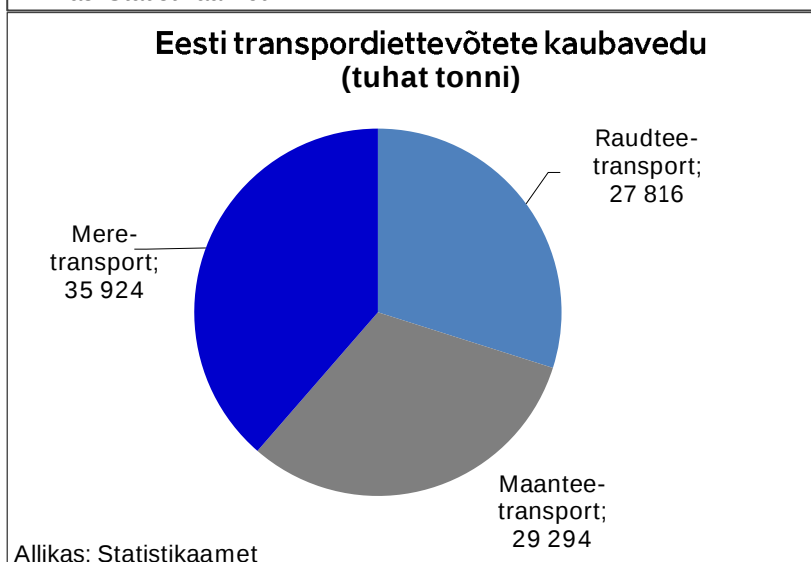
2018. aastal suurenes kogukaubamaht võrreldes eelneva aastaga

2018. aastal suurenes kogukaubamaht võrreldes eelneva aastaga ligi 3,2%, sh suurenes enim kemikaalide, keemiatoodete ja keemiliste kiudude, kummi- ja plasttoidete (20%) ning puidu- ja paberitoodete maht (13,5%). Enim vähenes kaevandus- ja karjäärilistoodete ning turbamaht (5,3%).

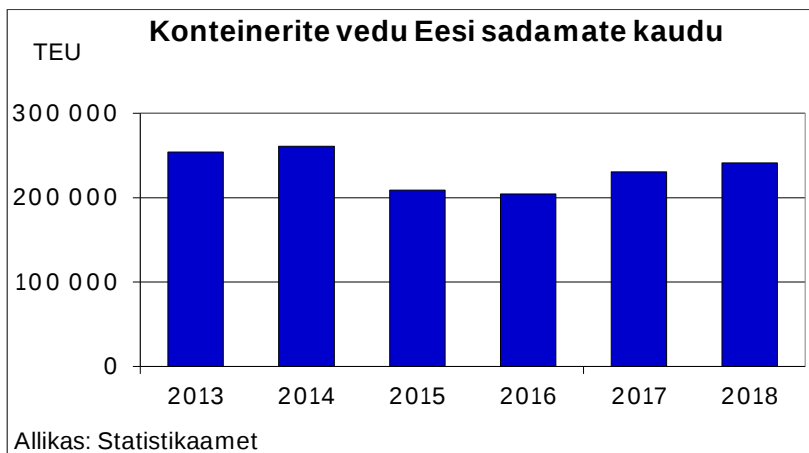

Konteinerites veetud kaupade kogus kahanes.

2018. aastal suurenes konteinerivedude maht 4,6% (230 409 TEUlt 241 001 TEUni). Konteinerites veetud kaupade kogus kahanes vaid 0,2% 1,99 mln tonnini.

Eesti sadamates
lossiti 2018. aastal
enim rafineeritud
naftatooteid.

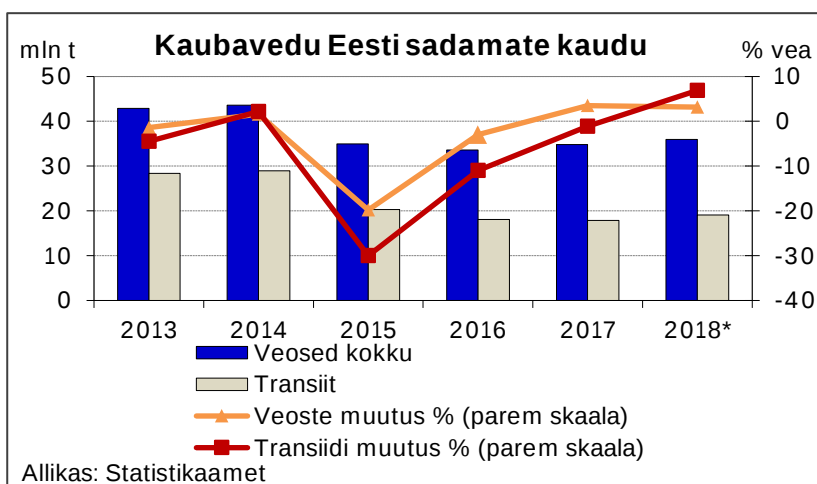

Eesti sadamaid läbis 2018. aastal pea 36 mln tonni kaupa, mis oli 3,3% enam, kui 2017. aastal. Välissadamatest saabus Eestisse 6,3 mln tonni kaupa (kasv 1,3%), meie sadamatest lähetati välismaale ligi 10,6 mln tonni kaupa, mis oli 1,8% vähem kui aasta varem. Laevade lossimine ehk kauba laevalt maha laadimine sadamas moodustas sadamate kaubamahust 11,4 mln tonni ning lastimine ehk kauba laevale laadimine sadamas 24,5 mln tonni. Võrreldes eelneva aastaga kasvas lossimine 0,8% ja lastimine 4,2%.

Kõige enam lastiti
samuti rafineeritud
naftatooteid

Eesti sadamates lossiti 2018. aastal enim rafineeritud naftatooteid ning metallimaake jm kaevandus- ja karjääritooteid. Kõige enam lastiti samuti rafineeritud naftatooteid ning kemikaale, kummi- ja plasttooteid. Võrreldes viimase kümne aasta miinimumtasemega 2016. aastal (22,5 mln tonni) oli 2018. aastal sadamates kaupade lastimine 8,8% kõrgem ehk 24,5 mln tonni. Lossimise viimase kümne aasta miinimum oli 2008. aastal (7,9 mln tonni), võrreldes millega olid 2018. aasta mahud 44% kõrgemad (11,4 mln tonni). Sarnaselt varasematele aastatele (alates 2009. aastast) teenindasid 2018. aastal sadamad ca 70% ulatuses meritsi lähetatavaid ning ülejäänud osas meritsi saabuvald kaubavooge.

Eestit külastanud
kruisituristide arv
kasvas 10% võrra.

Kaubaveo üldise
vähese mahu üheks
põhjuseks on
kahtlemata Euroopa
Liidu ja Venemaa
vahelised
sanktsioonid

Eesti mereveoettevõtjad vedasid 2018. aastal 9,4 mln sõitjat, mis oli sama palju kui aasta varem. Eesti sadamatest välismaale reisijaid oli 5,1 mln ning meile saabus välismaalt 5,6 mln reisijat, mis oli 2017. aastaga võrreldes 1,3% vähem. Eestit külastanud kruisituristide arv kasvas 10% võrra 625 790 inimeseni. Riigisisestel liinidel kasvas Eesti meretranspordi ettevõtete reisijate arv 2018. aastal 2,53 miljonini ehk 2%, rahvusvahelistel liinidel oli reisijaid ca 6,9 mln ehk pea 1% võrra vähem kui aasta varem. Meretranspordiettevõtete sõitjakäive kasvas 2018. aastal 0,8%, ulatudes 1,32 mld sõitjakilomeetrit.

Nordica lennukipark suurenes kolme lennuki võrra, kokku on ettevõttel 19 lennukit.

2018. aastal valmis Haabersti ristmiku projekt, mille tulemusel muutus isikliku sõiduautoga linna liikumine kiiremaks ja mugavamaks

Kaubavedu Eesti raudteel kasvas ka 2018. aastal — 27,8 mln tonnini — mis oli 2% enam kui eelneval aastal. Kaubaveo üldise vähese mahu üheks põhjuseks on kahtlemata Euroopa Liidu ja Venemaa vahelised sanktsioonid, aga ka see, et Venemaa kasutab transiitkaubaveol välisriikidesse Eesti sadamate teenuste asemel üha enam Venemaa enda sadamaid.

2018. aastal kasvas rahvusvaheliste kaubavedude maht raudteel 17,4% — veeti 10,8 mln tonni kaupa. Riigisisestel vedudel vähenes kaubamaht 17,1 mln tonnini ehk 5,7%. Kogu kaubamahust raudteel moodustas transiitkauba vedu 9,1 mln tonni, mis oli 20% enam kui aasta varem. Import moodustas 1,4 mln tonni ehk 2,7% enam ning eksport 0,28 mln tonni ehk 10% enam kui 2017. aastal.

Riigisisestel vedudel veeti enim põlevkivi. Peamised transiitkaubad olid kemikaalid, keemiatooted ja keemilised kiud, kummi- ja plasttooted ning naftatooted. Kaubavedu avalikul raudteel kasvas 2018. aastal võrreldes eelneva aastaga 13,6 mln tonnini ehk 9,5% võrra. Transiitkauba vedu moodustab kogu kaubast peaaegu ühe kolmandiku%. Raudteetranspordi veosekäive kasvas 2018. aastal varasema aastaga võrreldes 11,6% 2,59 mld tonnkilomeetrit. Võrreldes 2007. aasta maksimumtasemega, mil kaubavedude maht raudteel ulatus 66 mln tonnini, veeti 2018. aastal raudteel kaupa 58% vähem ehk 27,8 mln tonni. Samas kasvasid mahud võrreldes 2017. aastaga 2%.

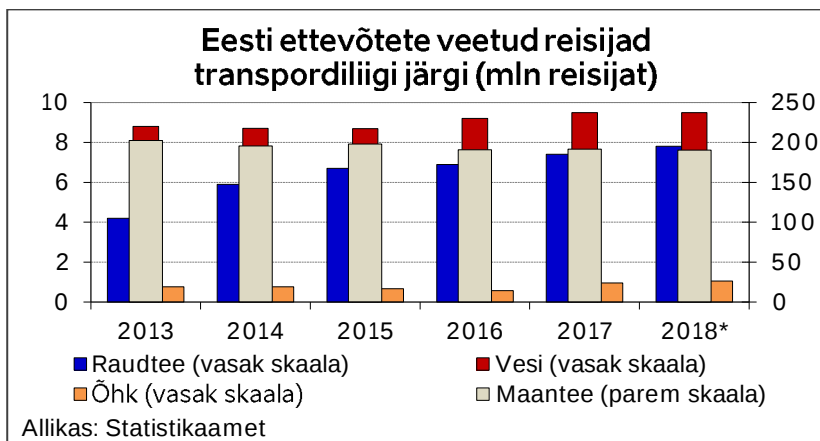
Sõitjatevedu raudteel kasvas 2018. aastal 7,8 mln inimeseni (kasv 4,4%). Rahvusvaheline reisijatevedu langes 2017. aastaga võrreldes 0,3%, sõitjate arv oli 107 100. Raudteetranspordi sõitjakäive kasvas 416,8 mln sõitjakilomeetrit ehk 13,7%.

2018. aastal vedasid Eesti õhutranspordi ettevõtted ligi 1,1 mln sõitjat, mis oli 11,2% enam kui eelneval aastal. Õhutranspordi ettevõtete sõitjakäive ulatus 1,55 mld sõitjakilomeetrit (kasv ca 18%). Eesti riiklik lennufirma Nordica teenindas 2018. aastal 2,2 mln reisijat. Nende lennukipark suurenes kolme lennuki võrra, kokku on ettevõttel 19 lennukit. Eesti suurimaks lennujaamaks on Tallinna Lennujaam, mida 2018. aastal kasutas umbes 3 mln inimest (kasv 13,6%), samuti veeti selle kaudu enamik kaupadest.

2018. aastal vedasid maanteetranspordi ettevõtted 29,3 mln tonni kaupa, mis oli 1,1% enam kui aasta varem. Rahvusvaheliste kaubavedude maht vähenes 6,5%, ulatudes 5,6 mln tonnini. Riigisiseste kaubavedude maht kasvas 3,1% 23,7 mln tonnini.

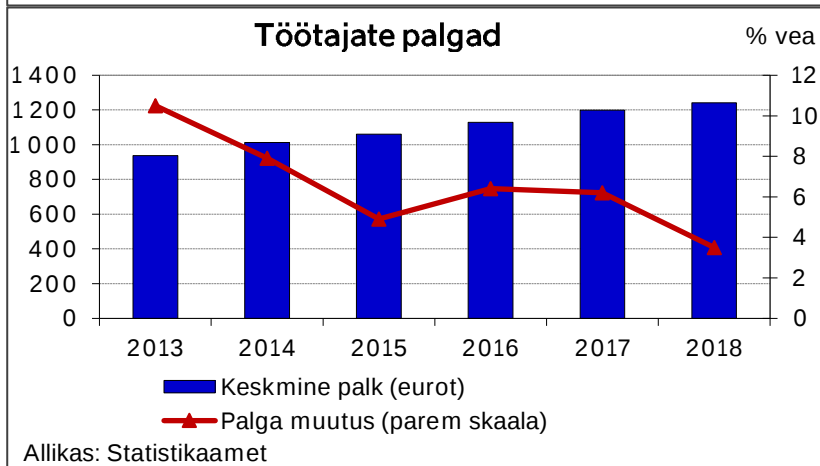
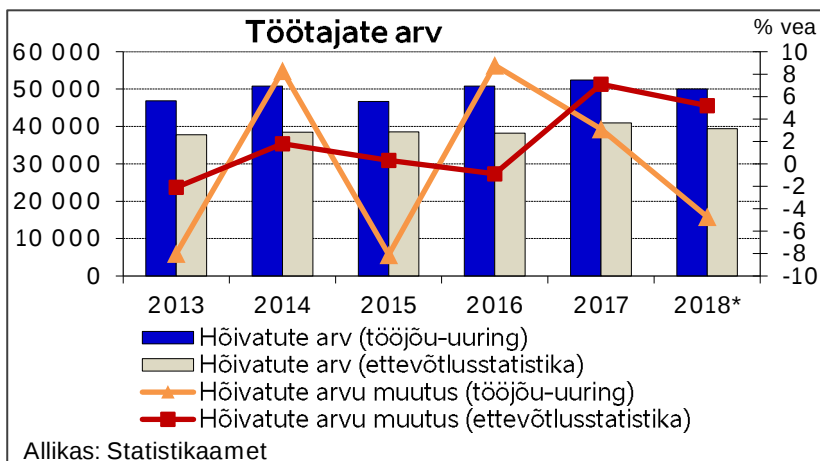
2018. aastal liikus maanteetranspordiga 0,7% vähem sõitjaid kui varasemal aastal, s.o 190,5 mln, kellest 163,9 mln ehk 86% linnaliinidel (sh trammi ja trolliga). 2018. aastal ei toimunud Tallinnas ühegi trammiliini rekonstrueerimistöid, küll aga valmis Haabersti ristmiku projekt, mille tulemusel muutus isikliku sõiduautoga linna liikumine kiiremaks ja mugavamaks, mis omakorda võis negatiivselt mõjutada ühistranspordi kasutamist.

Maakonnaliinidel kasvas sõitjate arv 12,4% ehk 16,7 mln reisijani, kusjuures hüppeline kasv toimus just teisel poolaastal, kui paljudes omavalitsustes käivitus maakondlik tasuta ühistranspordi projekt. Juhuv vedudel bussiga oli 3,3 mln reisijat (langus 5,8%), riigisisestel kaugliinidel kahanes sõitjate hulk 2,1%, ulatudes 4 mln-ni ning rahvusvahelistel liinidel oli sõitjaid 1,4 mln (kasv 3,4%). Maanteetranspordi sõitjakäive jäi 2017. aastaga pea samale tasemele, olles 2,92 mld sõitjakilomeetrit (langus 0,16%). Rahvusvahelistel vedudel kasvas sõitjakäive 7,4%, riigisisestel langes 0,2%.

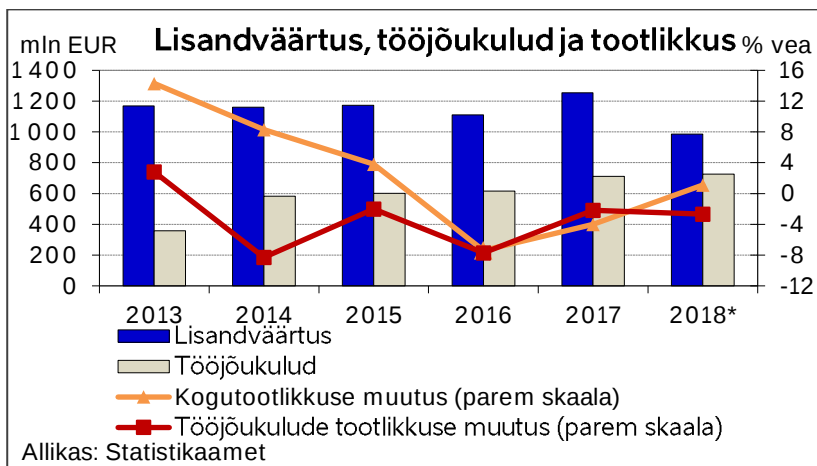

Hõivatute arv ettevõtetes kasvas esialgsetele andmetel 2018. aastal 5%. Tööjõu-uuring, mis kajastab ka välismaal töötamist, näitas mõningast langust. Sektori palgatõus oli keskmisest aeglasem (3,5%), mistõttu mahajäämus Eesti keskmisest palgast suurenes.

Sektori palgatõus oli keskmisest aeglasem.

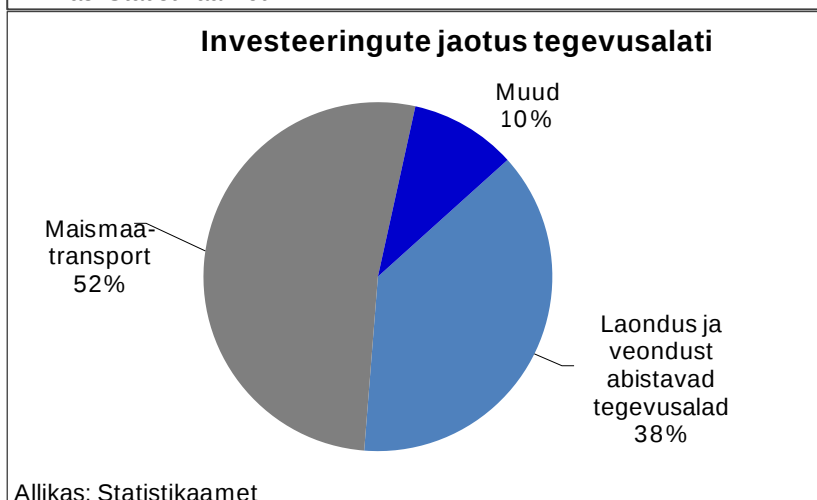
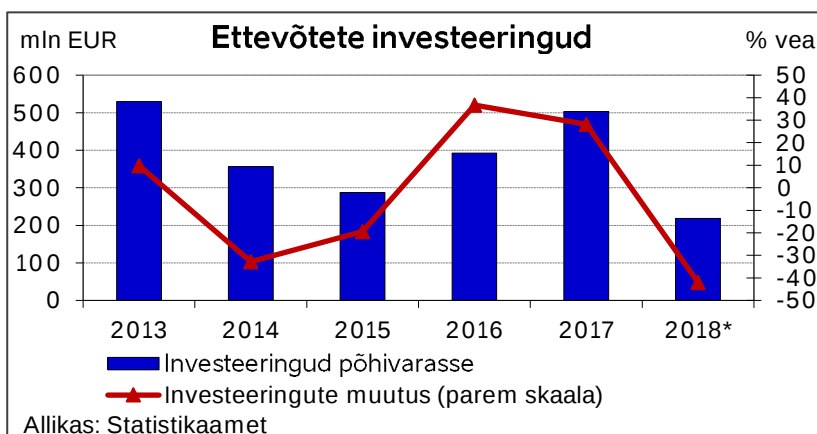

Languse taga oli peamiselt väiksem transpordivahendite soetamine, kuid ka muud investeeringud olid valdavalt languses.

2018. aasta suvel käivitunud maakondliku tasuta ühistranspordi projekt kasvatas maakonnaliinidel reisijateveo numbreid jõudsalt, kuid kasvu jätkumiseks on tingimata vajalik parandada ka ühistranspordi graafikuid ja sõidukite mugavust.

Esialgsetel andmetel kukkusid 2018. aastal veonduse ja laonduse investeeringud oluliselt (üle 40%), samas lõplik statistika võib näidata teistsugust pilti. Investeeringud vähenesid peamiselt alamtegevusalades, nagu maismaatransport, laondus ja veondust abistavad tegevusalad. Teiste transpordi alamvaldkondade kohta on esialgne statistika konfidentsiaalsete andmete tõttu lünklik. Languse taga oli peamiselt väiksem transpordivahendite soetamine, kuid ka muud investeeringud olid valdavalt languses.

Majanduskasv on mõõdukas ning prognoos 2019. aastaks samuti üsna kõrge. Sellega seoses võib oodata ka mõningast nõudluse (sh ekspordinõudluse) kasvu. Teisalt mõjutavad transpordisektori arengut endiselt Euroopa Liidu sanktsioonid Venemaale.

2018. aasta trende silmas pidades võib ka 2019. aastal eeldada reisijateveo mõningast langust. Seda eriti Tallinna linnaliinidel, kuna valmimas on ka Reidi tee projekt, mis loob senisest soodsamad

võimalused Viimsi suuna ja Tallinna vahel autoga liikumiseks. Samuti on linna senised kavatsused ühistranspordi ja kergliiklusteede võrgustiku parandamiseks pigem tagasihoidlikud. 2018. aasta suvel käivitunud maakondliku tasuta ühistranspordi projekt kasvatas maakonnaliinidel reisijateveo numbreid jõudsalt, kuid kasvu jätkumiseks on tingimata vajalik parandada ka ühistranspordi graafikuid ja sõidukite mugavust.

Lisad

Lisa 1. Kaubavahetus riikide ühendustega

Riikide ühendus	Maht (mln eurot)				Osatähtsus (%)				Muutus (% vea)	
	Eksport		Import		Eksport		Import		Eksport	Import
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2018	2018
EL	9 222,7	9 757,5	12 149,3	12 603,3	80,5	77,7	89,6	84,5	5,8	3,7
SRÜ	1 037,8	1 005,6	1 028,8	1 870,4	9,1	8,0	7,6	12,5	-3,1	81,8
EFTA	635,9	681,9	209,5	222,8	5,5	5,4	1,5	1,5	7,2	6,4
NAFTA	566,7	1 108,1	172,6	221,6	4,9	8,8	1,3	1,5	95,5	28,4
Kokku	11 463,1	12 553,1	13 560,2	14 918,8	100	100	100,0	100	9,5	10,0
Eesti kokku	12 873,6	14 429,4	14 771,6	16 203,5	100	100	100	100	12,1	9,7

Allikas: Statistikaamet

Lisa 2. Eksport kaubarühmiti peamiste sihtriikide lõikes 2018. aastal (%)

Kaubarühm	Soome	Rootsi	Läti	USA	Saksamaa	Venemaa	Leedu	Norra	Taani	Holland	Osatähtsus kokku
Elusloomad ja loomsed tooted	3,0	0,6	5,6	0,3	1,6	0,1	8,7	0,6	2,4	2,8	2,7
Taimsed tooted	1,6	1,3	1,7	0,0	1,4	0,6	3,6	1,8	1,3	2,1	1,5
Loomsed ja taimsed rasvad ning õlid	0,3	0,1	1,0	0,0	0,0	0,3	2,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Valmistoidukaubad; joogid; tubakas	6,1	3,2	8,8	0,2	0,8	4,0	6,1	2,4	4,3	0,7	3,5
Mineraalsed tooted	4,1	1,2	24,0	25,3	1,3	2,1	2,0	0,6	17,8	40,3	15,0
Keemiatooted	2,9	2,2	5,5	3,7	3,8	12,4	9,4	0,4	2,3	7,0	5,1
Plastmassid ja plasttooted, kummitooted	3,9	4,1	4,2	0,4	3,4	4,7	7,0	2,5	1,6	1,9	3,0
Nahk, karusnahk ja tooted neist	0,6	0,1	0,3	0,0	0,1	0,4	0,3	0,0	0,0	0,1	0,2
Puit ja puittooted	9,2	16,9	6,3	3,6	13,7	0,5	2,9	19,2	28,8	13,5	10,6
Paberimass ja tooted sellest	2,4	3,0	1,1	0,1	1,9	0,9	1,1	3,1	1,6	5,2	2,5
Tekstiil ja tekstiiltooted	2,9	5,1	3,2	0,3	2,2	4,1	4,3	4,2	5,4	1,3	2,8
Jalatsid; peakatted; vihmavarjud	0,5	0,3	0,9	0,0	0,1	0,8	0,6	1,2	0,2	0,0	0,4
Tooted kivimitest; keraamikast ja klaasist	3,4	2,5	1,9	0,1	0,4	1,0	1,0	2,6	0,5	0,1	1,7
Kalliskivid, väärismetallid, juvelitooted	0,4	0,8	0,7	0,0	0,8	0,1	1,2	1,1	2,1	0,9	1,0
Metallid ja metalltooted	13,8	7,4	6,9	2,3	9,2	6,8	8,7	6,9	4,7	5,2	7,9
Masinad ja seadmed	27,1	27,2	9,6	56,0	32,4	48,9	12,7	14,4	5,0	5,2	24,2
Transpordivahendid	4,4	5,9	15,6	0,3	6,0	3,9	24,6	7,0	3,5	2,9	6,2
Mõõte- ja meditsiiniaparaadid	2,7	2,1	0,7	3,6	7,8	4,8	0,7	1,3	5,0	2,3	3,0
Relvad ja laskemoon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muud tööstuskaubad	11,0	16,3	2,0	3,9	13,2	3,6	2,9	30,8	13,7	8,5	8,4
Kunstiteosed, antiikesemed	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Allikas: Eesti Statistikaamet

Lisa 3. Import kaubarühmiti peamiste saatjariikide lõikes 2018. aastal (%)

Kaubarühm	Soome	Saksamaa	Rootsi	Läti	Leedu	Poola	Venemaa	Suurbritannia	Hiina	Holland	Osatähtsus kokku
Elusloomad ja loomsed tooted	2,3	1,7	3,2	4,9	2,7	2,1	0,3	0,6	0,1	2,0	2,3
Taimsed tooted	1,6	1,0	0,8	6,4	3,0	1,8	0,4	0,2	0,2	7,7	2,3
Loomsed ja taimsed rasvad ning õlid	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,4	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2
Valmistoidukaubad; joogid; tubakas	4,2	4,9	2,4	7,9	9,6	7,5	0,9	14,3	0,3	6,8	5,9
Mineraalsed tooted	20,2	1,1	4,9	9,2	29,7	0,5	51,6	2,3	0,0	2,3	10,8
Keemiatooted	4,5	9,3	5,6	8,7	14,0	11,7	9,3	8,5	2,9	8,7	8,3
Plastmassid, plast— ja kummitooted	4,6	8,8	4,9	6,6	4,5	7,4	1,1	4,0	5,0	4,9	5,4
Nahk, karusnahk ja tooted neist	0,9	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,1	0,5	0,8	0,3	0,5
Puit ja puittooted	4,1	0,9	1,3	6,9	1,7	1,6	16,2	0,5	0,5	0,3	3,0
Paberimass ja tooted sellest	5,1	1,3	2,6	2,6	1,3	1,8	2,2	2,5	0,7	0,5	2,1
Tekstiil ja tekstiiltooted	2,6	4,9	2,7	4,9	3,5	4,2	0,3	4,7	9,1	4,2	4,5
Jalatsid, peakatted, vihmavarjud	0,4	1,0	0,3	1,0	0,4	0,8	0,1	0,8	1,0	1,1	0,8
Tooted kivimitest, keraamikast, klaasist	1,4	2,0	0,9	1,5	1,3	4,0	1,4	0,7	1,3	0,4	1,6
Kalliskivid, väärismetallid, juvelitooted	0,2	1,6	0,3	1,2	0,2	0,2	0,1	0,6	0,1	0,2	1,3
Metallid ja metalltooted	10,9	7,6	9,9	6,0	3,9	10,1	11,0	3,4	6,9	2,4	7,9
Masinad ja seadmed	23,3	28,3	32,0	21,4	16,0	32,7	3,1	35,1	61,2	52,0	28,3
Transpordivahendid	5,6	18,5	23,0	6,0	2,3	8,4	0,8	14,4	2,6	2,8	9,3
Mõõte— ja meditsiiniaparaadid	4,7	4,5	3,4	1,4	0,5	1,0	0,2	3,0	1,0	2,1	2,7
Relvad ja laskemoon	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	3,6	0,1	2,1	0,0	0,0	0,2
Muud tööstuskaubad	3,1	2,1	1,3	3,0	4,4	0,0	0,6	1,5	6,0	1,3	2,7
Kunstiteosed, antiikesemed	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Allikas: Statistikaamet

Lisa 4. Turistide majutamine Eesti majutuskohtades

	Majutatute arv			Ööbimiste arv		
	2018	Muutus vea, %	Osatähtsu s, %	2018	Muutus vea, %	Osatähtsu s, %
Kokku	3 591 495	1,3%	100,0%	6 630 315	1,9%	100,0%
Eesti	1 450 960	4,5%	40,4%	2 455 763	4,1%	37,0%
Soome	834 993	−8,9%	23,2%	1 540 560	−9,1%	23,2%
Venemaa	247 251	3,6%	6,9%	500 260	3,6%	7,5%
Läti	162 873	1,0%	4,5%	246 282	1,1%	3,7%
Saksamaa	143 529	14,2%	4,0%	280 971	6,7%	4,2%
Rootsi	71 107	−3,0%	2,0%	148 594	2,2%	2,2%
Leedu	66 948	4,0%	1,9%	106 165	0,6%	1,6%
Suurbritannia	62 296	6,7%	1,7%	143 894	12,4%	2,2%
Ameerika Ühendriigid	46 455	21,0%	1,3%	107 799	27,8%	1,6%
Hispaania	39 881	10,5%	1,1%	90 585	−7,3%	1,4%
Prantsusmaa	36 301	7,5%	1,0%	84 886	19,6%	1,3%
Itaalia	35 157	1,4%	1,0%	92 530	22,6%	1,4%
Norra	32 794	−8,4%	0,9%	75 665	−6,7%	1,1%
Jaapan	31 786	10,2%	0,9%	52 744	17,0%	0,8%
Poola	31 639	7,2%	0,9%	61 465	6,5%	0,9%
Holland	25 368	16,0%	0,7%	52 169	16,2%	0,8%
Hiina	20 381	3,5%	0,6%	32 453	7,4%	0,5%
Ukraina	17 501	15,3%	0,5%	51 474	27,0%	0,8%
Taani	16 056	0,6%	0,4%	30 864	0,9%	0,5%
Šveits	15 274	−0,5%	0,4%	30 782	4,3%	0,5%
Korea Vabariik	14 997	−7,9%	0,4%	20 217	1,9%	0,3%
Austria	12 017	−0,3%	0,3%	25 725	−2,6%	0,4%
Belgia	10 514	−30,9%	0,3%	21 821	−39,1%	0,3%
Tšehhi	8 252	13,6%	0,2%	18 506	12,4%	0,3%
Austraalia	7 821	5,2%	0,2%	16 954	13,4%	0,3%
Kanada	7 649	38,6%	0,2%	16 164	39,1%	0,2%
Türgi	6 602	−11,9%	0,2%	19 402	7,6%	0,3%
Ungari	6 066	14,3%	0,2%	15 781	28,2%	0,2%
Portugal	5 109	32,5%	0,1%	11 824	20,3%	0,2%
Iirimaa	5 076	5,1%	0,1%	11 273	7,8%	0,2%
Kreeka	4 799	12,6%	0,1%	11 773	14,5%	0,2%
Rumeenia	4 426	−0,7%	0,1%	13 298	8,9%	0,2%
Slovakkia	2 939	−4,0%	0,1%	9 148	13,9%	0,1%
Brasiilia	2 803	−22,3%	0,1%	5 875	−6,2%	0,1%
Sloveenia	2 573	−22,6%	0,1%	5 433	−33,9%	0,1%
Bulgaaria	2 323	−17,7%	0,1%	7 627	−5,4%	0,1%
Island	1 838	12,1%	0,1%	5 390	32,6%	0,1%
Horvaatia	1 672	−19,2%	0,0%	3 730	−30,8%	0,1%
Luksemburg	1 496	−15,2%	0,0%	2 870	−7,7%	0,0%
Küpros	1 309	22,9%	0,0%	3 365	41,5%	0,1%
Malta	1 117	−22,6%	0,0%	2 483	−15,7%	0,0%
Lõuna-Aafrika Vabariik	661	23,8%	0,0%	1 774	33,0%	0,0%
Albaania	461	17,6%	0,0%	1 388	64,3%	0,0%
Muud riigid	74 290	16,7%	2,1%	154 530	31,3%	2,3%

Allikas: Statistikaamet

Ülevaate koostasid

Vastutav toimetaja Mario Lambing	625 6387	mario.lambing@mkm.ee
Makromajanduslik olukord Irina Bõtškova (Rahandusministeerium) Madis Aben (Rahandusministeerium) Kristjan Pungas (Rahandusministeerium) Margus Täht (Rahandusministeerium) Erki Lõhmuste (Rahandusministeerium)		irina.botskova@fin.ee madis.aben@fin.ee kristjan.pungas@fin.ee margus.taht@fin.ee erki.lohmuste@fin.ee
Väliskaubandus Elektri- ja optikaseadmete tootmine Info ja side Maris Paumets	625 6401	maris.paumets@mkm.ee
Toiduainete ja jookide tootmine Tekstiilitootmine Rõivatootmine Puidutöötlemine Paberimassi, paberi ja pabertoodete tootmine Mööblitootmine Sisekaubandus Karel Lember	625 6402	karel.lember@mkm.ee
Töötlev tööstus Kemikaalide ja keemiatoodete tootmine Kummi- ja plasttoodete tootmine Metalli ja metalltoodete tootmine Masinate ja seadmete tootmine Transpordivahendite tootmine Turism Mario Lambing	625 6387	mario.lambing@mkm.ee
Ehitussektor Ivo Jaanisoo	639 7638	ivo.jaanisoo@mkm.ee
Transport Triin Orav	625 6459	triin.orav@mkm.ee